

Contents

1881. évi II. törvénycikk a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről.....	2
1881. évi III. Törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről	3
1881. évi III. törvénycikk indoklása a közbiztonsági szolgálat szervezéséről	5
1881. évi LXXI. törvénycikk a magyar királyi csendőrség nyugdíj-igényeire nézve	7
1882. évi X. törvénycikk a magyar királyi csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.....	9
1883. évi XXVII. törvénycikk az V. és VI. csendőrkerületi parancsnokság felállítása céljából, a csendőrség legénységi állományának ideiglenes kiegészítéséről.....	10
1893. évi XXXVI. törvénycikk a csendőrtiszti állomány kiegészítéséről.....	11
1893. évi XXXVI. törvénycikk indoklása a csendőrtiszti állomány kiegészítéséről.....	12
1894. évi XII. törvénycikk a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről	14
1894. évi XII. törvénycikk indoklása a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről.....	36
1903. évi VII. törvénycikk három új csendőrkerület felállításáról.....	67
1903. évi VII. törvénycikk indoklása három új csendőrkerület felállításáról.....	67
1922. évi VII. törvénycikk a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.....	71
1922. évi VII. törvénycikk indoklása a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.....	72
1931. évi III. törvénycikk a honvédség, vámőrség, folyamőrség és csendőrség kötelékében szolgálatot teljesített legénységi állományú egyéneknek a köz- és magánszolgálatban alkalmazásáról	76
1936. évi VIII. törvénycikk rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről.....	85
1936. évi VIII. törvénycikk indoklása rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről.....	85

1881. évi II. törvénycikk a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről

1. § A csendőrségi legénység állománya kiegészítettik:

- a)* a hadseregben (hadi tengerészetben) vagy a honvédségben szolgált olyan altisztekből, akik az 1868. évi XL-ik törvénycikk 38-ik §-ának, illetőleg az 1873-ik évi II-ik törvénycikknek alapján, igénnyel bírnak a közszolgálatban való alkalmazásra;
- b)* olyan önkéntesekből, kik hadkötelezettségüknek már teljesen eleget tettek;
- c)* a hadsereg kötelékébe tartozó, s huzamos időre szabadságolt és önkéntesen belépő egyénekből, kik már a sorhadi kötelezettségnek utolsó félévében állanak;
- d)* a hadseregnek önkéntesen belépő tartalékosaiból és póttartalékosaiból;
- e)* az önkéntesen belépő honvédekből.

Mozgósítás estében azonban a *c)*, *d)* és *e)* pontok alatt elősorolt egyéneknek a csendőrségbe való önkéntes beléptetése nem engedtetik meg.

2. § A hadseregből vagy a honvédségből a csendőrségbe önkéntesen belépett egyének szolgálati kötelezettsége három évig terjed.

Azok azonban, a kik ezen három éven túl is kívánnak a csendőrségben szolgálni önkéntesen és évről-évre tovább is folytathatják ottani szolgálatukat.

3. § Azoknak, kik a hadseregből vagy a honvédségből lépnek be a csendőrségbe és abban négy évig szolgálnak, összes szolgálati idejükből, a honvédségnél töltendő két utolsó év elengedtetik. Az ilyenek tehát két évvel előbb bocsáttatnak el véglegesen a hadi kötelékből.

4. § A hadseregből, illetőleg annak póttartalékából és a honvédségből önként belépett csendőrök, a csendőrségnél teljesítendő szolgálatuk idejére nézve, a csendőrség állományába véglegesen áthelyezettnek tekintendők; és így az időnkinti fegyvergyakorlatok és ellenőrzési szemlék s általában a tényleges szolgálatra való behívás alól fel vannak mentve és mozgósítás esetében is a csendőrségnél hagyatnak meg.

5. § Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi minister bízatik meg.

Szentesítést nyert 1881. február 14-én. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1881. február 15-én.

1881. évi III. Törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről

1. § A közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett magyar kir. csendőrség állíttatik fel.

2. § Magyarország területe, Budapest főváros kivételével, hat csendőrkerületre osztatik, ugyanannyi csendőr-parancsnoksággal és pedig:

I. kerület

Parancsnoksági székhely: Kolozsvár, négy szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak következő megyék: Alsó-Fehér, Besztercze-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Kis-Küküllő, Kolozs, Maros-Torda, Nagy-Küküllő, Szeben, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely megyék, Kolozsvár és Maros-Vásárhely városok.

II. kerület

Parancsnoksági székhely: Szeged, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak következő megyék: Bács-Bodrog, Csanád, Csongrád, Krassó-Szörény, Temes és Torontál megyék, Baja, Hódmezővásárhely, Pancsova, Szabadka, Szeged, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Zombor városok.

III. kerület

Parancsnoksági székhely: Budapest, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Arad, Békés, Bihar, Hajdu, Jász-Nagy-Kún-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún és Szilágy megyék, Arad, Debreczen, Kecskemét és Nagy-Várad városok.

IV. kerület

Parancsnoksági székhely: Kassa, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Abauj, Borsod, Heves, Sáros, Szepes, Torna, Bereg, Máramaros, Szabolcs, Szathmár, Zemplén, Ung és Ugocsa megyék, Kassa és Szathmárnémeti városok.

V. kerület

Parancsnoksági székhely: Pozsony, két szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Pozsony, Komárom, Nyitra, Túrócz, Árva, Trencsén, Zólyom, Bars, Gömör, Liptó, Nógrád, Hont és Esztergom megyék, Komárom, Pozsony, Selmecez és Bélabánya városok.

VI. kerület

Parancsnoksági székhely: Székes-Fehérvár, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Fehér, Győr, Veszprém, Sopron, Moson, Vas, Zala, Baranya, Tolna és Somogy megyék, Győr, Pécs, Sopron és Székesfehérvár városok.

A belügyminister egyúttal felhatalmaztatik, hogy a mennyiben azt a szolgálat érdeke vagy a csendőri kerületek és a honvéd-kerületek ugyanazonossága fenntartásának szempontja szükségessé tenné, egyes törvényhatóságokat egyik kerületből a másikba áthelyezhessen.

3. § Az iránt, hogy a közbiztonsági teendők ezen törvény folytán a törvényhatósági joggal felruházott városokban miként legyenek teljesítendőek, tekintettel úgy a bel-, mint a külterületre, valamint ezen szolgálat költségeire is, az 1881. év folyamán a belügyminister törvényjavaslatot fog beterjeszteni.

4. § Az I. kerületben a csendőrség már szervezve lévén, annak fenntartása mellett, az ország többi részén a szervezés nem egyszerre, de a körülményekhez képest eszközöndő, úgy azonban, hogy az a II. kerületben 1882-ik év január hó 1-jére teljesen keresztülvíve legyen. A csendőrség költségei a belügyminister költségvetésébe vétetnek föl.

Az iránt, hogy a hátralevő négy kerületben mily sorrendben s mikor szerveztessék a csendőrség, a törvényhozás a belügyministeri költségvetés megállapítása alkalmával határoz.

5. § A mely megyékben a csendőrség intézménye tetteg életbe lép, azoknak költségvetéséből a közbiztonsági közegekre eddig felvett költségek ugyanazon naptól kezdve kihagyandók.

6. § A csendőrség első szervezésénél a jelenlegi közbiztonsági közegek lehetőleg alkalmaztatnak.

A fennmaradó hiány pótlása, valamint a csendőrségnek jövőendőben kiegészítése, az 1881. évi II-ik törvénycikkben meghatározott módon történik.

7. § A belügyminister felhatalmaztatik, hogy a mennyiben az eddig élethossziglan kinevezett közegek egy része nem alkalmaztatnék, azoknak végkielégítéséről gondoskodják, s az e czímen felmerülő költségeket a II. kerületet illetőleg az 1881. év folyamában, a többieket illetőleg pedig akkor, mikor azokban a csendőrség életbeléptetését czélozza, terjeszsze elő.

8. § A csendőrségi tisztek és összes csendőrök személyi, előléptetési és fegyelmi ügyekben a honvédelmi minister alá helyezettvén, az összes személyes ügyek a honvédelmi ministeriumban kezeltetnek, s a csendőrség által elkövetett fegyelmi és bűnügyekben kizárólag a magyar királyi honvédbíróságok illetékesek; a közigazgatási és rendőri szolgálati viszony tekintetében a csendőrség a belügyminister hatósága alatt áll.

9. § A csendőrségi tisztek kinevezése iránt Ő cs. és ap. királyi Felségéhez az előterjesztés a honvédelmi minister által a belügyminister beleegyezésével fog tétetni. A csendőrség szervezeti és szolgálati utasítása a bel- és honvédelmi ministerek által állapítatik meg és adatik ki. Ugyanezen úton állapítatik meg a csendőrség öltözete és fegyverzete is.

10. § A csendőrségi tisztek, altisztek és csendőrök nyugdíjképesek, a nyugdíjszabályzat a honvédelmi minister által a törvényhozásnak megállapítás végett előterjesztendő.

11. § A belügyminister felhatalmaztatik, hogy a csendőrségnek a II. kerületben a megszabott időben (4-ik §) felállíthatása céljából az első kiképzésre, a berendezésre és a felszerelésre szükséges költségeket utólagos elszámolás mellett fedezhesse.

12. § Ezen törvény végrehajtásával a bel- és honvédelmi ministerek bízatnak meg.

Szentesítést nyert 1881. február 14-én. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1881. február 15-én.

1881. évi III. törvénycikk indoklása a közbiztonsági szolgálat szervezéséről

A közbiztonság állapotáról, a belügyministeriumhoz több évek során felterjesztett jelentésekből meggyőződés szereztetett, hogy a jelenlegi közbiztonsági szolgálat nem kielégítő.

Beható tanulmányozás folytán meg kellett győződnöm arról, hogy a megváltozott viszonyok között, a régi alapokon szervezett közbiztonsági szolgálat, a méltányos és jogos igényeknek többé meg nem felelhet.

Egyes törvényhatóságok is ismételten sürgették, hogy közbiztonsági szolgálat az állam által átvétetvén, mielőbb új alapokon szerveztessék s általában meg kellett győződnöm arról, hogy a közbiztonsági szolgálat új alapokon szervezése az oly fontos személy- és vagyonbátorság veszélyeztetése nélkül tovább nem halasztható.

A magyar kir. csendőrség intézménye az erdélyi részekben, majdnem 14 év lefolyása alatt nem csak czélszerűnek, de kitűnőnek is bizonyulván, ezen szervezet tartatik a kormány által legalkalmasabbnak, s ezért kéri a törvényhozás elhatározását arra, hogy a közbiztonsági szolgálat ellátására az ország egész területén magyar kir. csendőrség szerveztessék.

Ezen rendszer értelmében a csendőrség a közbiztonsági teendők tekintetében a belügyministerium illetőleg, a közigazgatási hatóságok alá helyeztetik, míg a személyes ügyeket illetőleg, a honvédelmi ministerium alatt s így katonai fegyelem alatt áll. Tekintettel ezen személyi alárendeltségre és fegyelmi eljárásra, a törvényjavaslatban a csendőri kerületek száma és kerete éppen úgy vétetett fel, mint az a honvédparancsnokságokra meg van állapítva.

A csendőrségnek az ország egész területén egyszerre leendő szervezése nem lévén sem pénzügyi, sem más fontos gyakorlati okoknál fogva lehetséges, a törvényjavaslat 3. §-ában azon elhatározás foglaltatik, hogy a szervezés nem egyszerre, de a körülményekhez képest eszközendő, de az ügy sürgős voltánál fogva kimondatik mégis, hogy legalább egy kerület szervezése (a II-diké) 1882-dik év január hó 1-séig teljesen keresztül vitessék.

A csendőrségi intézmény életbeléptetésére, előleges kiképzési, berendezési és felszerelési költségek lévén szükségesek, a törvényjavaslat 10. §-ában kéretik ezen költségek fedezésére a belügyminister részére felhatalmazás.

Jelenleg a megyéknél alkalmazott közbiztonsági közegek egy része szakavatott vezetés és kellő figyelem és kiképzés mellett igen hasznosan lévén alkalmazható, már csak azért is, mert a közbiztonsági szolgálat egyik főkelléke a helyismeret, valamint a különleges egyes helyi viszonyokra nézve szerzett tapasztalat, igen szükséges tehát, hogy a csendőrség első szervezésénél a jelenlegi megyei közbiztonsági közegek lehetőleg, - a mennyiben tudniillik erkölcsi maguktartása, vagy eddig teljesített szolgálatuk kifogás alá nem esik, alkalmaztassanak.

Minthogy pedig a megyéknél jelenleg alkalmazott közbiztonsági tisztviselők és közegek között olyanok is találtnak, kik sem szolgálatteljesítés, sem erkölcsi magatartására nézve nemcsak kifogás alá nem esnek, sőt elismerésre méltóan teljesítették nehéz kötelességüket, az újabb szervezésnél azonban, vagy előrehaladott koruk, vagy a közszolgálat folytán történt betegeskedésük miatt nem alkalmazhatók, méltányosság szempontjából teljesen indokolt, hogy

azok végkielégítéséről az állam gondoskodik, ez okból kéretik erre nézve a belügyminister részére a törvényszerű felhatalmazás.

Midőn ezen indoklásnál fogva a törvényjavaslat elfogadását kérem, egyúttal ide mellékelem kellő tájékoztatás végett a kimutatást arról, minő személyzet lesz a csendőrség egyes kerületeiben egészben véve szükséges, s hogy minő különbözet áll be ez úton a költségek között, melyek a közbiztossági szolgálat által eddig igényeltettek és ezután igényeltetni fognak.

Forrás: *Képviselőházi Irományok* 1878/81., XX. Kötet 184-190. oldal, irományszám:831.

1881. évi LXXI. törvénycikk a magyar királyi csendőrség nyugdíj-igényeire nézve

I. SZAKASZ

A csendőrség nyugdíj-illetményei

1. § A csendőrtisztek nyugdíjazásra nézve ugyanazon elvek állanak, mint a magy. kir. honvédség tisztjeire nézve; csendőrtiszteknek nyugdíjazásánál azonban a szolgálati pótdíj azon hányadok szerint számíttatik be a nyugdíj összegébe, melyek a csendőrségnél töltött szolgálati idő után járnak; ellenben az eddig rendszeresítve volt személyi pótdíjaknak a nyugdíj mellé adományozása megszűnik.

2. § A szolgálatképtelenné vált csendőrségi legénység nyugdíjazására nézve azon szabályok érvényesek, melyek a nyugdíjképes polgári államszolgák részére alkalmaztatnak. Ezen szabály hatálya azonban minden egyes részére csakis azon nappal kezdődik, melylyel eredetileg elvállalt 3 évi csendőrségi szolgálati idejét betöltötte.

Tiszthelyetteseknél a szolgálati pótdíjnak a nyugdíjba való beszámítására nézve, az 1. §-ban foglalt határozvány alkalmazandó.

A nyugdíjösszeg a betöltött szolgálati évek arányához képest akként növekszik, hogy az illető legény

10 szolgálati év betöltése után a 15-ig tettelegességi illetményei 1/3-át

15 szolgálati év betöltése után a 20-ig tettelegességi illetményei 3/8-át

20 szolgálati év betöltése után a 25-ig tettelegességi illetményei 4/8-át

25 szolgálati év betöltése után a 30-ig tettelegességi illetményei 5/8-át

30 szolgálati év betöltése után a 35-ig tettelegességi illetményei 6/8-át

35 szolgálati év betöltése után a 40-ig tettelegességi illetményei 7/8-át és a

40-ik szolgálati év betöltése után teljes tettelegességi illetményeit kapja.

A "tettelegességi illetmények" elnevezés alatt a zsold és a netalán élvezett szolgálati pótdíj értendő és az ellátási összeg ezekhez képest szabandó ki.

De a szolgálati pótdíj általában - a 3. §-ban felsorolt eseteket kivéve - csak oly altisztek és csendőrök részére számítható a rendszeres nyugdíjhoz, kik a csendőrségben legalább hat évet szolgáltak.

Ha valamely csendőr önhibája nélkül, szolgálatteljesítés alatt kapott sebesülés vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné; nyugdíja kiszabásánál, betöltött szolgálati idejéhez még 10 év számíttatik. Különösen tekintetre méltó körülmények között, a katonai ellátásról szóló 1875. évi LI. törvénycikk II. szakaszának a sebesülési pótdíjat tárgyazó 90-98. §-aival összhangzóan, - a nyugdíj magasabb mérvben is, még pedig esetleg a nyugdíj kiszabásánál beszámítható teljes tettelegességi illetmény összegéig ítéltető oda.

3. § A 2. §-ban szabályozott nyugdíj-igény, a szolgálatkötelezettség tartama alatt akkor áll be:
a) ha csendőr önhibája nélkül, szolgálatteljesítéskor szenvedett sebesülés vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné;
b) ha a csendőr önhibája nélkül más mint az *a)* alatt említett oknál fogva - nemcsak a csendőrségi szolgálatra, hanem általában minden kenyérkeresetre válik alkalmatlanná.

4. § Azon csendőrök, kik más oknál fogva, mint az a 3. § *a)* pontjában kimondatott, az eredetileg elvállalt 3 évi csendőri szolgálatkötelezettség betöltése előtt válnak a közbiztonsági szolgálatra alkalmatlanokká, a nélkül, hogy ez által általában keresetképtelenné lennének, - távozásukkor csak három havi tettelegességi illetményüknek megfelelő és a csendőrségi javadalmazás rovására kifizetendő végkielégítést kapnak.

5. § Azon csendőrökre nézve, kik nem rokkantságuk, hanem a légénységi állománynak esetleg bekövetkező leszállítása következtében helyeztetnek a nyugállományba, a polgári nyugdíjazási szabályok alkalmazandók, tekintet nélkül arra, hogy vajjon szolgálatkötelezettségüket leszolgálták-e vagy nem.

A szolgálati-pótdíj ezen esetben is, csakis a hatodik szolgálati év betöltése után számítandó a nyugdíjhoz. (2. §)

6. § A rokkantság megállapítására nézve, a magyar királyi honvédség részére fennálló felülvizsgálati szabályok a magyar királyi csendőrségre szintén alkalmazandók; - a felülvizsgáló bizottság lelete fölött, minden előforduló esetben, a honvédelmi minister határoz.

II. SZAKASZ

Különös határozványok

7. § A csendőrtisztek és légénység özvegyei és árvái nyugdíjazására nézve, a polgári államszolgálatban alkalmazott személyek részére fennálló szabályok alkalmazandók.

Az eredetileg elvállalt szolgálatkötelezettség betöltése előtt elhalálozott csendőrök családja irányában szintén a polgári államszolgák ezen § első bekezdésében említett nyugdíjazási szabálya szerint kell eljárni.

Ha valamely csendőrtiszt vagy csendőr önhibáján kívül, szolgálata teljesítése folytán szenvedett sérülés következtében halna meg, az özvegynek és az árváknak a nyugdíj azon összegben jár, mely az illetőnek azon esetben járt volna, ha az ilyképen elhunyt 40-ik szolgálati évét betöltötte volna.

8. § Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi minister bíztatik meg.

Szentesítést nyert 1881. december 27-én. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1881. december 31-én.

1882. évi X. törvénycikk a magyar királyi csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről

1. § Törvényhatósági joggal felruházott városok úgy bel- mint külterületén a csendőrség rendes szolgálatot nem teljesít.

2. § Ily területeken áthatolva, a tetten-ért törvényt áthágók irányában, szolgálati utasítása értelmében jár el, - a letartóztatottakat azonban az illető város rendőri hatóságának adja át.

3. § Oly egyes esetekben, midőn a csend, rend és közbiztonság az illető városi rendőrség által fenn nem tartható, a városi hatóság főnöke, vagy törvényes helyettese a csendőrség segédkezését igénybe venni jogosult.

4. § Felhatalmaztatik a belügyminister, hogy azon esetben, ha egyes törvényhatósági joggal felruházott városok, a melyek az ország azon részében fekszenek, melyben a csendőrség már rendezve van, vagy rendezés alatt áll, a rendőri teendők végrehajtását csendőrök által kívánják eszközölni, - az ezen szolgálat után az illető város által megtérítendő költségekre nézve avval szerződésre lépjen. Az ily módon létrejött szerződések az államra nézve kötelezőkké akkor válnak, mikor az azokból eredő kiadásoknak és bevételeknek a belügyministeri költségvetésbe fölvétele iránt a törvényhozás határozott.

5. § Ezen törvény végrehajtásával a belügyminister bízatik meg.

Szentesítést nyert 1882. április 15-én. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1881. április 29-én.

1883. évi XXVII. törvénycikk az V. és VI. csendőrkerületi parancsnokság felállításáról, a csendőrség legénységi állományának ideiglenes kiegészítéséről

1. §. Azon esetre, ha az V-ik és VI-ik csendőrkerületi parancsnokságoknak bekövetkezendő felállítása alkalmával a csendőrség teljes legénységi állománya az 1881. évi II. törvénycikk 1. §-ában előírt módon kiegészíthető nem lenne: a mutatkozó hiány kivételesen és csakis a csendőrparancsnokságok legénységi állományának ez alkalomból eszközzendő teljes kiegészíthetése végett, az 1881-ik, 1880-ik és 1879-ik években besorozott honvédeknek behívása és a csendőrséghez ideiglenes kiegészítő szolgálattételre való áthelyezése által fedeztetik.

2. § Az említett években besorozott, a csendőrségi szolgálatra alkalmas, lehetőleg nőtlen honvéd őrzetők, altisztek, és szükség esetében közlegények a honvédelmi minister által kiválasztatnak és a csendőrségi szolgálatra behívatnak.

Oly honvédek, kik a fennálló törvények értelmében nősülni jogosultak voltak, ezen szolgálatra csak az esetben hívathatnak be, ha a szükséges létszám másképen kiegészíthető nem volna.

3. § A csendőrségi szolgálatra ily módon áthelyezett legénység tényleges szolgálati kötelezettsége, - 1883. évi szeptember hó 1-től legfeljebb 1885. évi június hó 1-ig terjedhet; a mely tényleges szolgálat - az első három hó kivételével - kétszeresen, vagyis akként számíttatik, hogy minden eltöltött hat hónapi szolgálati idő a köteles honvédségi szolgálatba egy teljes évnek tudatik be.

Azok, a kik ezen csendőrségi szolgálatban legalább egy évet töltenek, további honvédségi szolgálati kötelezettségük ideje alatt fegyvergyakorlatra nem hívatnak be; a kik pedig a csendőrségi szolgálatban ezen fennebb jelzett időtartamon túl is önként megmaradnak, azokra az 1881. évi II. törvénycikk 3-ik szakaszának rendelkezése alkalmaztatik.

4. §. Az 1881-ik évi II. törvénycikk 4-ik §-ának, és a csendőrség nyugdíjigényeire vonatkozó 1881. évi LXXI. törvénycikknek határozványai, úgyszintén mindazon kedvezmények, melyek a véderőről szóló törvényekben megállapítva vannak, a csendőrséghez ily módon áthelyezettek is kiterjesztetnek, illetőleg fenntartatnak.

5. § Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi minister bízatik meg.

Szentesítést nyert 1883. május 20-án. Kihirdettetett az „Országos Törvénytar”-ban 1883. május 24-én.

1893. évi XXXVI. törvénycikk a csendőrtiszti állomány kiegészítéséről

1. § A csendőrtiszti állomány kiegészítettik:

- a) a csendőrségi testületből fokozatos tiszti előléptetés által;
- b) a szolgálatban kipróbált, jól minősített és megfelelő általános műveltséggel is bíró oly nőtlen altisztekből, kik a honvédtiszti vizsgát sikeresen letették és ennek alapján a honvédelmi minister által csendőr-hadapródokká neveztettek ki;
- c) a véderőről szóló 1889. évi VI. törvénycikk 52. §., továbbá az 1891. évi XXXV. és XXXVI. törvénycikkek határozványainak a csendőrségre való kiterjesztésével, a közös hadsereg és a honvédség állományából önként jelentkező tartalékos hadnagyok, úgyszintén tényleges és tartalékos hadapródok beosztása által, és pedig a törvényszabta hadseregbeli vagy honvédségbeli tényleges szolgálati kötelezettség betöltése előtt is; de ezen szolgálati kötelezettségek fenntartása mellett, melyekbe azonban a csendőrségi szolgálati idő betudatik.

2. § A közös hadseregbeli és a honvéd tartalékos hadnagyok és a hadapródok, a csendőrséghez csak a jól végzett hat havi próbaszolgalat és a csendőrtiszti szakvizsga sikeres letétele után, helyeztetnek véglegesen át.

A próbaszolgalati idő a csendőrségi szolgálati időbe beszámíttatik.

3. § A közös hadseregből és a honvédségből a csendőrséghez önként belépett tartalékos hadnagyok és a hadapródok - a csendőrségnél teljesítendő szolgálatuk és így még a próbaszolgalat ideje alatt is - az időnkénti fegyvergyakorlatok; az évi tiszti bemutatások (ellenőrzési szemlék) s általában a tényleges szolgálatra való behívás alól fel vannak mentve és mozgósítás esetében is a csendőrségnél hagyatnak meg.

4. § Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi minister bíztatik meg; ki e részben a belügyministerrel és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával, illetve a közös hadügyi ministerrel egyetértőleg intézkedik.

Szentesítést nyert 1893 december 27-én. Kihirdettetett az „Országos Törvénytár”-ban 1893 december 30-án.

1893. évi XXXVI. törvénycikk indoklása a csendőrtiszti állomány kiegészítéséről

Általános indoklás

A magyar kir. csendőrség tiszti sarjadéka eddigelé a magyar kir. honvédségi Ludovika akadémiának „szabadságolt állományú tisztképző tanfolyamában” nyerte kiképzését, a mi azonban e tanfolyamnak a „Ludovika.-akadémiára vonatkozó” 1872-ik évi XVI. És 1883-ik évi XXXIV-ik törvénycikk némely rendelkezéseinek módosításáról szóló 1890-ik évi XXIII-ik törvénycikk következtében történt végleges beszüntetése folytán – most már nem történhetik.

Ennek következtében a csendőrtiszti állomány kiegészítésének biztosítása érdekében jelen törvényjavaslat benyújtása szükségessé vált, miután e tekintetben némi akadályt képez a védtörvény és a honvédségi törvény többrendbeli határozványa; gondoskodni kellett tehát ezen akadályoknak törvényhozási úton való elhárításáról. És ezt teszi a jelen törvényjavaslat, midőn az 1-ső szakasz c) pontjában kimondja, hogy a csendőrtiszti állomány kiegészítettik „a véderőről szóló 1889-ik évi VI-ik törvénycikk 52. §, továbbá az 1891.évi XXXV-ik és XXXVI-ik törvénycikkek határozványainak a csendőrségre való kiterjesztésével a közös hadsereg és a honvédség állományából önként jelentkező tartalékos hadnagyok, valamint tényleges és tartalékos hadapródok beosztása által és pedig a törvényszabta hadseregbeli vagy honvédségbeli szolgálati kötelezettség betöltése előtt is, de ezen szolgálati kötelezettségek fenntartása mellett, melyekbe azonban a csendőrségi szolgálati idő betudatik.”

Ezen intézkedés azért vált szükségessé, miután az 1. § b) pontja alatt foglalt kiegészítési módozat útján – mivel a tiszti vizsgához bocsátott csendőr altisztek ezen vizsgához nem egy tanfolyamban, hanem csak a mindenestre sokkal nehezebb önképzés útján készülhetnek elő – a tiszti fogyatékek fedezésére előreláthatólag igen csekély számú sarjadék fog rendelkezésre állani; ennek következtében a tiszti fogyatékek pótlására közös hadseregbeli és honvéd tiszteket és hadapródokat kellend majd a csendőrséghez áthelyezni.

Ámde a védtörvény 8., 17. és 52-ik §-aiban foglalt határozványok folytán tisztek és hadapródok a csendőrséghez csak a tíz évi közös hadseregbeli szolgálati kötelezettség betöltése után helyezhetők át; már pedig a jelenlegi rangviszonyok mellett oly hadapródok, kik a tízévi közös hadseregbeli szolgálati kötelezettségnek már eleget tettek, egyáltalán nincsenek; - a tisztek pedig a tízévi közös hadseregbeli szolgálati kötelezettség betöltésekor legnagyobbbrészt magas rangú főhadnagyok, sőt századosok is; ilyeneknek a csendőrséghez való beosztása által pedig a csendőrség saját összetes állományában várandó – különben is lassú – előléptetés az alantos tiszti rendfokozatban úgyszólván teljesen megakasztatnék és ennek folytán az ifjabb csendőrsarjadék becsvágyában, igyekezetében és rendes előhaladásának jogosultságában is ép oly méltánytalanul, mint érzékenyen sértve lenne.

Ennek következtében gondoskodni kellett arról, hogy lehetővé tétessék, miképp fiatalabb ranggal bíró hadnagyok és hadapródok idő előtt, azaz a tízévi közös hadseregbeli szolgálati kötelezettség betöltése előtt a csendőrséghez áthelyeztessenek, hasonlóan, a mint az 1889-ik évi VI-ik törvénycikk 52-ik §-a a hadapródoknak és az 1891 évi XXXV-ik és XXXVI-ik törvénycikk tartalékos tiszteknek a honvédséghez való idő előtti áthelyezésére vonatkozólag intézkedik.

Továbbá gondoskodni kellett arról is, hogy az ily – csendőrséghez áthelyezett – hadnagyok és hadapródok a reájuk törvény szerint háramló tényleges és összes szolgálati kötelezettségüknek is eleget tegyenek.

Tekintve, hogy a csendőrségnél – annak sajátos szolgálatánál fogva – minden egyes alantos tiszt már önállóparancsnok, ki hivatva van egy, két, sőt három vármegye területén is szétszórva elhelyezett, nagyobb számú őrszeit felügyelni és vezetni, alárendelt legénységét kiképezni és nevelni, a szolgálóból folyólag úgy polgári mint katonai hatóságokkal közvetlen érintkezni ezeknek szükség esetén és sokszor a legfontosabb ügyekben tájékoztatást nyújtani és velük közreműködni; nemkülönben a csendőrségi életben gyakran előforduló nagyfontosságú eseményekkel, de sokszor a legnagyobb veszélylyel járó, kényes természetű helyzetekkel szemben is nemcsak komoly higgadtságot, gyors tájékoztatást és elhatározást tanúsítani, hanem egyszersmind észszerű, céltudatos és tetterős, önálló cselekvést is kifejtetni: ennek következtében mulhatatlanul szükséges volt a törvényjavaslat 2-ik §-ában a csendőrséghez való végleges átvétel a jól teljesített próbaszolgalat és a csendőrtiszti szakvizsga sikeres letételétől függővé tenni, - ezzel szemben pedig csak jogos és méltányos, hogy ezen próbaszolgalati idő azoknak, kik a csendőrséghez véglegesen áthelyeztetek, azután már a csendőrségi szolgálati időbe és így a nyugdíj kiszabásánál a csendőrségi pótadíjhányad meghatározása tekintetében is beszámíttassék.

A törvényjavaslat 3-ik §-a azon cél elérését látja szükségesnek előmozdítani, hogy a csendőrtisztek még mozgósítás esetén is, mikor a közbiztonsági közegekre a rendes közbiztonsági szolgálaton kívül még sokkal több és fontosabb teendő hárul, állásuktól el ne mozdíttassanak, mely kedvezményt a csendőr-legénységnek is már az 1881-ik évi II-ik törvénycikk 4-ik §-a biztosítja.

A csendőrtiszti állomány felsőbb rendfokozataiban a kiegészítést a törvényjavaslat 1-ső §-a a) pontja magában a csendőrségi testületben fokozatos tiszti előléptetés, azaz az előléptetési sorban álló tiszteknek a legközelebbi magasabb rendfokozatba – az abban létező hiányhoz mérten – való előmozdítása által akarja elérni.

A javaslat 4-ik §-a a végrehajtás iránt intézkedik.

A midőn ezekben jelen törvényjavaslat intézkedéseit és szükségességét részletesen is kifejtetni szerencsém volt: tiszteletteljesen kérem a tisztelt képviselőházat, hogy azt a közbiztonsági szolgálat annyira fontos érdekében elfogadni méltóztassék.

Forrás: *Képviselőházi Irományok* 1892/96., XVI. kötet 5-6. oldal, irományszám: 516.

1894. évi XII. törvénycikk a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről

I. FEJEZET

A földbirtok gazdasági használatáról

1. § Mezei földbirtokát, a törvény korlátai között, gazdaságilag mindenki szabadon használhatja. Az erdőkre nézve az 1879:XXXI. tc. határozatai irányadók.

2. § Hol a nyomásos gazdálkodás a jelen törvény életbelépésének idejében is gyakorlatban van, az érdekelt birtokosságnak birtokarány szerint számított kétharmad többsége, az érdekelt birtokosságra kötelezőleg, a nyomásos gazdálkodást, az illető törvényhatóság jóváhagyásával jövőre is fenntarthatja, ha a külső birtok:

- a) tagosítatlan határookban vagy határrészekben fekszik;
- b) tagosított határokokban fekszik, de több dűlőben van kiosztva;
- c) réteknél oly kis földrészekből (parcellákból) áll, hogy azok egyenként alig alkalmasak a legeltetésre.

Ezeknél a birtokoknál a birtokosság közgyűlése határozza meg a vetésforgókat, továbbá azon módozatokat, a melyek szerint a rétek használandók és a tarló, ugar és rét legeltethető.

3. § A nyomásos gazdálkodás rendszerének elfogadására nem kötelezhetők az önálló puszták, tagosított határokokban az önálló tagok, továbbá az állandóan bekerített vagy a szőlővel beültetett területek tulajdonosai.

Más területek csak abban az esetben vonhatók ki, ha a kivonás által a többi birtokrészekben a nyomásos gazdálkodás meg nem nehezítettik.

Kinek területére a nyomásos gazdálkodás nem terjed ki, azt az abból származó előnyök sem illetik meg.

4. § Hol a nyomásos gazdálkodás fenntartatott és a jelen törvény életbeléptetése óta hat év eltelt, a terület szerint érdekelt birtokosok egy tizedrésze azon gazdálkodási rendszernek megszüntetését kérheti.

Az elsőfokú hatóság, ha a kérelem a kellékeknek megfelel, az érdekelteket a községben szokásos módon a községben tartandó gyűlésre összehívja s arról a távol lakó birtokosokat is külön értesíti.

A gyűlés megtartására kitűzendő határidő a kitűzés idejétől számítandó 30 napnál rövidebb nem lehet.

5. § A gyűlésen a főszolgabíró vagy polgármester, illetve ezek helyettese elnököl s az érdekelteket a hozandó határozat gazdasági fontosságára figyelmezteti, azután az indítvány mellett és ellen felhozott indokokat, valamint a hozott határozatot jegyzőkönyvbe véteti.

A jogerőre emelkedett határozat, ha a szabad gazdálkodást mondja ki, egyáltalán, ha pedig a nyomásos gazdálkodást mondja ki a birtokosságnak birtokarány szerint számított kétharmad többsége, újabb hat éven belül meg nem változtatható.

6. § Osztatlan közös tulajdont képező legelőknél az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg a legelő-rendtartást, a legeltetés, az állattenyésztés s az apaállattartás módozatait.

Ha a legeltetéshez való jog egyes, a közösségben részes tulajdonosok közt kétséges és a jogosultság, illetve használat aránya bíróilag ideiglenesen vagy véglegesen nem rendeztetett; addig, míg a bírói rendezés megtörténik, a közigazgatási hatóság a legeltetéshez való jog ideiglenes rendezéséről gondoskodik.

7. § A közös legelőre nézve az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg, hogy:

- a) mennyi és minő állatot van jogosítva minden egyes birtokos vagy községbeli lakos a legelőre bocsátani;
- b) mily kötelezettség terheli azt, ki nem saját állatait bocsátja a közös legelőre, hanem jogának gyakorlását másnak engedi át.

8. § A 2-ik, 3-ik, 4-ik, 5-ik, 6-ik és 7-ik §-okban elsorolt ügyekben az érdekelt birtokosok birtokossági közgyűlése határoz.

E közgyűlés tagjai mindazok, kik a közös gazdálkodásban részt vesznek. Ezek szavazati jogukat személyesen, vagy igazolt meghatalmazottjaik által illető birtokuk arányában gyakorolják. A közgyűlés elnöke rendszerint a községi bíró (polgármester), azonban valahányszor szükségét látja, azon a járási főszolgabíró vagy helyettese elnökölhet, az 5. § esetén pedig elnökölni tartozik.

Összehívandó, valahányszor az elnökség vagy községi előjáróság (illetőleg a 11. §-ban említett gazdatanács) szükségesnek találja, hogy a tagoknak birtokaránylag számított 1/10 része kívánja. Határnapja a tárgyalásra kerülő ügyek kitüntetése mellett legalább 15 nappal előre kihirdetés, a távol lakó birtokosok levélbeni értesítése által közhírré teendő s a főszolgabírónak bejelentendő.

9. § A birtokossági közgyűlés oly határozatai ellen, melyek annak hatáskörét tullépjik, törvénybe ütközők, vagy egyesek jogait sértik, fellebbezésnek van helye. E fellebbezések felett első fokon a közigazgatási bizottság, második és végső fokon a földművelésügyi minister határoz.

10. § A birtokossági közgyűlés határozatait a községi előjáróság hajtja végre; a nyomásos gazdálkodás, közös legeltetés és apaállattartás ügyeit az intézi. Megállapítja továbbá az ugar, tarló, rét és legelő legeltetésének idejét; gondoskodik az apaállatok beszerzéséről és eltartásáról. Ezen teendők ellátásának költségei a községi költségvetéssel együtt, de a többi kiadásoktól elkülönítve állapítandók meg s azok által viselendők, kik a közös gazdálkodásban és állattenyésztésben részt vesznek.

Az állattenyésztési kiadások fedezésére jogában áll a községi képviselőtestületnek a tenyészállatok után bizonyos díjakat állapítani meg. Az ezekből származó bevétel azonban kizárólag állattenyésztési célokra fordítandó.

Az előjáróságot ezen ügykörben is a képviselőtestület ellenőrzi és sérelmes intézkedései az elsőfokú hatósághoz fellebbezhetők.

További fellebbezés esetén a másodfokú hatóság végérvényesen határoz.

11. § A birtokossági közgyűlésnek jogában áll a 10. §-ban említett teendőket saját közegeire bízni s e célból külön tanácsot és végrehajtó közegeket választani. Ez azonban csak a törvényhatóság által jóváhagyott szervezési szabályok alapján eszközölhető. Ez esetben a községi előjárásnak és képviselőtestületnek a 10. §-ban körülírt jogai és kötelességei ezen tanácsra és végrehajtó közegekre mennek át s ezek intézkedései is a 10. § értelmében fellebbezhetők.

12. § Osztatlan közös tulajdont képező közlegelők csak akkor oszthatók fel, ha a földművelésügyi minister a felosztáshoz az engedélyt megadta. Közös havasi legelőknél igazolandó, hogy más művelési módok alkalmazása esetén, sem a felosztás alá kerülő legelő, sem pedig az az alatt elterülő földek vízmosások képződése vagy a feltalajnak más módtoni eltűnése által, állagukban veszélyeztetve nem lesznek.

13. § Vízmosásos és vízmosás veszélyének kitétt területeken a legeltetés egészben vagy részben eltiltható. Ha a létező vagy keletkező vízmosások másnak birtokát is károsítanak, vagy kárral fenyegetnek, a szükséges óvintézkedéseket, esetleg ezen területeknek záros határidő alatti befásítását a hatóság elrendelheti, s meg nem egyezés esetén a költségek viselése tekintetéből az érdekeltég arányában határoz.

Ha az érdekeltég a hatóság által elrendelt intézkedéseket a kitűzött határidő alatt elfogadható indok nélkül végre nem hajtánák, a hatóság által kötelezettségeik teljesítésére annyiszor, a mennyiszor 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szoríthatók.

14. § A korlátolt forgalmú birtokon létező kopár területek, melyek befásításra alkalmasak, és más módon okszerűbben nem használhatók, záros határidő alatt befásítandók. Mely területek s minő határidő alatt fásíttassanak be, azt az érdekelt birtokos meghallgatása után a törvényhatóság közigazgatási bizottsága határozza meg. Ha az illető birtokos a hatóság által elrendelt intézkedéseket elfogadható indok nélkül a kitűzött határidő alatt végre nem hajtáná, a hatóság által kötelezettségének teljesítésére annyiszor, a mennyiszor 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szorítható.

15. § A városoknak, továbbá a kis- és nagyközségeknek, mint jogi személyeknek tulajdonát képező mezőgazdasági birtokok, a czélszerű gazdasági hasznosítás és jövedelmeztetés szempontjából is hatósági ellenőrzés alatt állanak. Kis- és nagyközségekben a főszolgabíró vagy helyettese a helyszínén járta alkalmával köteles a községi birtokok mikénti kezeléséről is személyes meggyőződést szerezni s a tapasztalt hiányokról jelentést tenni; illetve, a mennyiben hatáskörében áll, azok megszüntetése iránt intézkedni.

16. § Haszonbérbe adott birtokoknál a haszonbéri szerződés határozza meg, hogy a birtokos a jelen törvényben gyökerező jogait és kötelezettségeit mily mérvben ruházza át a bérlőre. Ha a szerződés ez iránt intézkedéseket nem tartalmaz, vagy ha intézkedéseket tartalmaz, de az községi előjárásnál be nem mutatattik: minden ezen törvényen alapuló jogok és kötelezettségek a bérlőre ruházottaknak tekintetnek. A birtok állagát érintő tárgyaláshoz azonban a birtokos mindig meghívandó.

17. § Kendert és lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyeken és megállapított módozatok mellett szabad.

II. FEJEZET

A legeltetésről

18. § Legeltetni csak kellő felügyelet mellett szabad. Bekerített helyeken az állatok felvigyázó nélkül is legelhetnek.

Mennyiben kell a vasutak mentén legelő állatokra közbiztonsági szempontból fokozott felügyeletet gyakorolni, azt a vasuti üzletrendtartás és a fennálló külön szabályok határozzák meg.

A közutakon való legeltetés tárgyában az 1890:I. tc. 137. §-ának határozmányai irányadók.

19. § A pásztorokra, valamint az állatok legelésénél való felügyelet módozataira nézve, a törvényhatóság szabályrendeletileg intézkedik.

20. § Közös, avagy községi tulajdont képező legelőkön és oly határookban vagy határrészekben, hol a nyomásos gazdálkodás van elfogadva: lovat, szarvasmarhát és sertést legeltetni rendszerint csak közös csordákban, nyájokban, falkákban, csürhékben és ménesekben szabad.

21. § A közös legeltetésre használt birtokoknál a községi képviselőtestület, illetve a birtokossági külön tanács (11. §) megállapítja, hogy

a) a legelőre hány állat bocsátható,

b) a területnek mely részei, mely időben és minő sorrendben felváltva kerüljenek legeltetés alá,

c) egymást a legeltetésben hátráltató állatnemek a legelőnek mely részeiben és minő sorrendben legelhessenek,

d) hol nem szabad állategészségi vagy más okokból legeltetni,

e) hol legyenek a kutak, itatók, delelők és védhelyek stb. készítenők,

f) egy állat után legeltetési költségek (pásztorbér, legelő stb.) czimén mily összeg fizetendő,

g) mely esetekben engedhető meg az, hogy a 20. §-ban elrendelt legeltetési módtól eltérőleg egyesek külön legeltethessenek.

22. § Egy évnél idősebb méncsikók és félévnél idősebb bikaborjuk közös legelőkön, csak elkülönített helyen legeltethetők.

23. § Minden községben, a községbeli összes haszonállat létszáma, faj és kor szerint megkülönböztetve évenként akkor, midőn a közös legelőre kihajtandó állatok az 1888:VII. tc. 17. §-ának megfelelően számba vétetnek és egészségileg megvizsgáltatnak, összeírandó és az összeírás márczius hó végéig, a járási főszolgabírónak egy példányban felterjesztendő.

Oly esetben, midőn a legelő-jogosult később szándékozik a legelőre marhát kihajtani, ezt a községi előljárásnak bejelenteni s az állatot a bejelentéstől számítva 48 óráig saját külön területén tartani köteles, mely idő alatt annak egészségi állapotáról, hol a községben állatorvos van, az, ennek hiányában az előljárátság egy tagja meggyőződni tartozik s az állat a közlegelőre csak akkor bocsátható ki, ha egészségesnek találtatott.

Hol közös legelő nincsen, az összeírás legkésőbb márczius hóban teljesítendő.

III. FEJEZET

Az állattenyésztésről

24. § A szarvasmarhára nézve a földművelésügyi minister által megállapított tenyészkörletek, vagyis az, hogy hatóságilag az ország melyik részében, milyen szarvasmarha-fajnak tenyésztése támogatatik, a jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

A fennálló tenyészkörleteket a változott viszonyoknak megfelelőleg a törvényhatóság szabályrendelet által módosíthatja.

Ilyen szabályrendelet a földművelésügyi minister jóváhagyása után léphet életbe.

A lovakra nézve a tenyészkörleteket a törvényhatóság meghallgatása után a földművelésügyi minister határozza meg.

25. § A törvényhatóság meghatározza, hogy területén az egyes állatnemeknél az egyes vidékeken (ló, szarvasmarha, juh és disznó) hány anyaállathoz szerzendő be egy apaállat.

A közös használatra szolgáló apaállatok megszerzéséről, elhelyezéséről és tartásáról a község, illetve a birtokossági tanács gondoskodik. Ugyancsak a község gondoskodik arról is, hogy a szükséges számú apaállat a jelen törvény 26. §-ában kitűzött határidő alatt beszereztessek.

Ha a község ebbeli köteletségének nem felel meg: a hatóság a szükséges számú apaállatok beszerzéséről, a járási mezőgazdasági bizottság közreműködése mellett a község költségére (10. §) gondoskodik.

26. § A községi apaállatok megszerzésére nézve, a jelen törvény életbelépésétől számítva, a következő határidők állapítatnak meg:

lovakra nézve, a mennyiben állami ménekről kielégítőleg nincsen gondoskodva	10 év
szarvasmarhákra nézve	4 év
juh és sertésekre nézve	2 év

Ezen határidőkön belül az érdekelt községek meghallgatása után, a törvényhatóság, tekintettel a községek állattenyésztésének fejlettségére és vagyoni viszonyaira, meghatározza: hogy fokozatosan mely község, mely évben köteles a kellő számú apaállatokat beszerezni.

Mennyiben menthető fel ebbeli kötelezettsége alól valamely község, azt a hatóság indokolt javaslatára esetről-esetre a földművelésügyi minister állapítja meg.

27. § Egyes községeknek, a melyekben annyi anyaállat nincs, hogy azok miatt egy apaállat beszerzése és tartása indokolt volna, vagy egyébként olyan különleges viszonyok vannak, hogy az önálló apaállat beszerzése és tartása különös nehézségekkel járna: a hatóság megengedheti, hogy annak beszerzése és tartása végett más községekkel egyesülhessenek.

28. § Az apaállatok megvizsgálása céljából minden közigazgatási járásban, járási mezőgazdasági bizottság alakítandó.

A járási mezőgazdasági bizottságok alakítása és működési körük meghatározása iránt a földművelésügyi minister rendeletileg intézkedik.

29. § Közös használatra szánt apaállatok tenyésztésre csak akkor használhatók, ha azokat a járási mezőgazdasági bizottság megvizsgálta és az illető évadra, tekintettel a szarvasmarhánál és lónál a tenyészkerület követelményeire is, tenyésztésre alkalmasaknak találta és arról tenyésztési igazolványt állított ki. Ha az apaállatok tenyésztésre alkalmasaknak nem találhatók, a tenyésztéstől ideiglenesen vagy véglegesen kizárandók és kiheréltetésük is elrendelhető. A járási mezőgazdasági bizottság határozata ellen a másodfokú hatósághoz van fellebbezésnek helye, a mely végérvényesen határoz. Az állam által fenntartott fedező állomások apaállataira, a bizottság hatásköre nem terjed ki.

30. § Ha a közös tenyésztésre használt apaállatok száma a törvényhatóság által előírtnál kevesebb lenne (25. §), vagy a kizárás következtében (29. §) az előírt számot el nem érné: a község köteles a tenyésztési évad megkezdése előtt az apaállatok számának kiegészítéséről gondoskodni.

31. § Saját alkalmazottjainak anyaállataihoz, tekintet nélkül a tenyészkerület követelményeire, mindenki tetszés szerinti apaállatot használhat, ha azonban apaállatait párzás végett másoknak is átengedni akarja, azt csak a járási mezőgazdasági bizottság által kiállított igazolvány alapján teheti.

IV. FEJEZET

A birtok-határ megjelöléséről

32. § A földbirtok határai, minden birtokos által látható módon megjelölendők. Ha a földbirtok határát folyók, csatornák, patakok, rendesen vízzel bíró erek vagy el nem mozdítható természetes jelek képezik, más határjelzés nem szükséges.

33. § A birtok határainak jelzése tárgyában a törvényhatóságok a törvény életbeléptetésétől számítva egy év alatt szabályrendeletet alkotni tartoznak.

34. § A határjelek felállítása, kijavítása és megújítása körül felmerülő vitás kérdések elintézése a községi előljárásnál kérendő.

Az előljáráóság (városi tanács, Budapesten kerületi előljáráóság) a vitás kérdésnek egyezség útján való elintézését megkísérli, s ha az nem sikerül, Budapesten a kerületi előljáráóság elsőfokúlag határoz, egyéb helyeken az előljáráóság a feleket az elsőfokú közigazgatási hatósághoz utasítja. Az elsőfokú közigazgatási hatóság a vitás kérdésre nézve az érdekelteknek, a helyi viszonyokkal ismerős egyéneknek, esetleg szakértőknek meghallgatása és szükség esetében helyszíni szemle megtartása után, az egyévi békés és háborítatlan birtoknak épségben tartása mellett határoz. Ha a határ vitás, ez esetben a határozat ellen közigazgatási úton fellebbezésnek helye nincs; de az abban meg nem nyugvó fél 30 napi záros határidő kitűzése mellett bírói útra utasítandó. Ha ez alatt a határidő alatt a kereset be nem adatik, a határjelek a határozat értelmében azonnal felállítandók.

Azon határozat ellen, mely a határjelzések módozataira, vagy a közös határjeleknél a költség viselésére vonatkoznak, közigazgatási úton fellebbezésnek van helye, mely esetben a másodfokú hatóság végérvényesen határoz.

35. § A földbirtok határjeleinek a szabályrendelet értelmében leendő felállítására és fenntartására a községi előljáróság (városi tanács, Budapesten kerületi előljáróság) ügyel fel, mely a megszabott idő alatt fel nem állított, megrongált vagy megsemmisült határjeleket, ha azok a felszólítás után tizenöt nap alatt elfogadható indok nélkül nem állíttatnak fel, az illető tulajdonos költségére állíttatja fel.

V. FEJEZET

A mezei közös dűlő-utakról

36. § A mezei közös dűlő-utaknak rendeltetése az, hogy más utak hiányában, egy község határában, az egyes birtokokhoz hozzá lehessen jutni.

A mennyiben az 1890:I. törvénycikk 1. §-ában felsorolt utak ezen igényt nem elégítik ki, a tagosítás alkalmával kell ilyen utak kihasításáról gondoskodni.

Hol a tagosítás már megtörtént s a mezei dűlő-utak nem akként lettek kijelölve, hogy birtokához mindenki hozzá juthasson, a még hiányzó útvonalakat a község az érdekelt tulajdonosok kérelmére létesíteni tartozik.

37. § A mezei közös dűlő-utak létesítésére, valamint azoknak és azok tartozékainak jókarban tartására a községi előljáróság ügyel fel.

A létesítés és jókarban tartás költségeihez, más megállapodás hiányában mindazok kötelesek haszonaránylag hozzájárulni, a kiknek érdekében az ut létesítetett vagy fenntartatik.

Ha a községi előljáróság a hozzájárulási arányra nézve egyezséget létre nem hozhatna, a hozzájárulási arány felett a hatóság határoz.

38. § A posta a mezei közös dűlő-utakon is bármikor szállítható a nélkül, hogy ezért az állam az előállítás vagy jókarban tartás költségeihez hozzájárulni tartoznék. Azok mentén az 1888:XXXI. tc. által tárgyalt közhasználatú berendezések vezetőkeinek támszerkezetei is felállíthatók.

39. § A község által közérdekből létesítendő új mezei közös dűlő-utak céljaira vagy a létezők kiszélesítésére szükséges területek, ha az érdekelt tulajdonosokkal megegyezés nem jön létre, kisajátítás útján vehetők igénybe.

A kisajátítási eljárásra, az 1881:XLI. tc. intézkedései azon módosítással alkalmazandók, hogy a kisajátítási jogot a földművelésügyi minister adja meg.

40. § Az új mezei közös dűlő-utak kihasításánál vagy a létezőknek szélesbítésénél vagy áthelyezésénél felmerülő kártalanítási kérdésekben határozni, az 1881:XLI. tc. a kártalanításra nézve megállapított eljárás megfelelő alkalmazásával, a birtokbíróság illetékes.

41. § Minden községben meghatározandók azok az utak (marhacsapások), a melyeken szarvasmarhák, lovak, juhok, sertések stb. szabadon hajthatók.

42. § A birtokos engedélye nélkül vert mezei, szekér- vagy gyalogutak tilalmát, az illető birtokos kérelmére az elsőfokú hatóság a község területén és a szomszédos községekben kihirdettetni tartozik.

VI. FEJEZET

A faiskolákról és fásításokról

43. § A községek kötelesek, a határ kiterjedéséhez és a befásítandó utak és területekhez mért, de legalább egy negyed kataszteri hold nagyságú, kellően berendezett faiskolát fenntartani.

A mely községben faiskola még nem volna, köteles a község a faiskolát a jelen törvény életbeléptetése után egy év alatt, alkalmas helyen kijelölni és annak a szükséges kellékekkel leendő ellátása iránt intézkedni.

Mennyiben menthetők fel egyes községek a faiskola területének kijelölése és a faiskola berendezése alól, vagy mely esetekben szövetkezhet több szomszédos község, egy faiskola létesítésére és fenntartására, azt a törvényhatóság határozza meg.

44. § A községi faiskola létesítéséről és kezeléséről, valamint az utakra és közhelyekre kiültetett fák gondozásáról, a községi előljárással intézkedik.

A faiskola kezelésével, ha arra külön szakértő közeg nem alkalmaztatik, méltányos díjazás mellett a néptanító bízható meg.

A hol több néptanító van, az bízandó meg, kit a községi képviselőtestület választ.

45. § A faiskola kezelője köteles, a községi tanköteles gyermekeket, a vallás- és közoktatásügyi minister által, a földművelésügyi ministerrel egyetértőleg kiadandó utasítás és tanterv szerint, a fatenyésztésben gyakorlatilag oktatni.

46. § A törvényhatóság szabályrendelettel állapítja meg, hogy a vidéken legjobban diszló fa és gyümölcsfajokból a községi faiskolában melyek tenyésztessenek, és hogy mindenütt, hol a szederfa-tenyésztésre (*Morus alba*) úgy a talaj, mint az éghajlati viszonyok alkalmasak; selyemtenyésztés üzetik, vagy meghonosítása remélhető; a selyemtenyésztés érdekében a szederfa (*Morus alba*) tenyésztésre különös gond fordítassék.

Hol a kosárfonás mint házi ipar meghonosítható, a kosárfűzvesző tenyésztésére is gond fordítandó.

47. § A faiskolákból nyert csemeték első sorban a 13. és 14. §-okban körülírt területek befásítására, a futóhomok megkötésére, továbbá a meredekebb partok, szakadások biztosítására és megvédésére - azután pedig a közutak, utcák, terek és növények termelésére alkalmatlan más területek, valamint a község tulajdonát képező legelők befásítására szolgálnak.

A község által nem igényelt csemetéket az előljárással, a községi lakosoknak mérsékelt áron eladhatja, és pedig első sorban azoknak, kik a csemetéket a 13. és 14. §-okban körülírt területek, a birtokuk mellett elhaladó utak mellékének vagy befásítandó futóhomok és más növények termelésére alkalmatlan területeik, továbbá meredekebb partok és szakadások beültetésére használják. Ezen igények kielégítése után a felesleges csemeték szabadon áruba bocsáthatók.

A csemeték eladásából befolyó összeg csak a faiskola céljaira fordítható.

48. § Ha valamely községben a faiskolának kijelölt terület a 43. szakaszban megállapított határidő alatt megfelelően be nem rendeztetik, a faiskola a hibás községi előljárárság költségére a hatóság által rendeztetik be, illetőleg hozatik rendbe.

49. § Az 1890. évi I. tc. 134. §-a, mely szerint a fák az utak külső szélétől számítva félméter s egymástól legalább tizenöt méter távolságra ültetendők akként, hogy egyik fa ne a másik oldalon levő fával, hanem a fák közötti tér közepével legyen átellenben, hatályon kívül helyeztetik.

Mely utak minő határidők alatt fásíttassanak be, továbbá, hogy a fák bizonyos utaknál az úttestre vagy azon kívül és egymástól minő távolságra ültetessenek, s milyen fanevek ültetendők az összes utakra, tehát az államutakra nézve is, a törvényhatóságok határozzák meg.

VII. FEJEZET

A kártékony állatok és növények irtásáról s a hasznos állatok oltalmazásáról

50. § Minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban márczius hó végeig, a belsőségeken, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait, a kártékony hernyóktól, illetőleg hernyófészkektől és lepketojásoktól megtisztítani s az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni.

A később mutatkozó kártékony hernyók, valamint a cserebogarak tömeges megjelenésök alkalmával is megfelelő módon pusztítandók.

51. § Minden birtokos köteles birtoka egész területén a szerb tövist (*xanthium spinosum*) virágzása előtt, az arankát pedig megjelenése után azonnal alkalmas módon irtani. Az irtás módját a földművelésügyi minister rendeletileg állapítja meg.

Lóher és luczerna-magvakat, ha azok nem teljesen arankamentesek, termesztés céljából forgalomba hozni tilos.

52. § Az utak mentén, valamint az úttesten a szerb tövist, továbbá egyéb gyomot és gazt irtani az útfenntartó, a gyümölcsfákat pedig a kártékony hernyóktól megtisztítani a gyümölcsfa birtokosa köteles.

Ki a kártékony állatokat és növényeket a meghatározott időben (50. §) irtani elmulasztja, helyette az irtást a községi előljárárság, a mulasztó költségére köteles végeztetni.

53. § Aratás vagy kaszálás alkalmával a gaz- és gyomfoltokat meghagyni tilos.

A foltokban levő, már magba ment gyomok, aratás vagy kaszálás után azonnal összegyűjtendők és elégetendők.

54. § Ha a káros állatok vagy növények a község határában oly tömegesen lépnek fel, hogy azoknak irtása csak törvényhatósági közérővel vagy az államsegély igénybevételével sikerülhet; ez esetben a törvényhatóság első tisztviselője azonnal foganatosítja a szükséges intézkedéseket és egyúttal haladéktalanul jelentést tesz a földművelésügyi ministerhez, ki az esetet

szakközegeivel megvizsgálhatja, azok által a szakszerű irtási eljárást megállapítja és a végrehajtást szakközegeivel ellenőrizteti.

Állami segély esetén az irtást állami szakközeg vezeti.

Felhatalmaztatik továbbá a földművelésügyi minister, hogy az állami segély és intézkedéssel foganatosított irtások alkalmával, a ministeri szakközeg által elrendelt óvintézkedések következtében felmerülő és indokolt károkat megállapítassa és állami költségen megtéríttethesse.

55. § Hatósági engedély és a tulajdonos előzetes értesítése mellett az erdőtulajdonos túrni tartozik, hogy a szomszédos gyümölcsös birtokosa a hernyót az erdőben is harmincz méter széles területen saját költségén kiirthassa.

56. § Ha a kártékony növények vagy rovarok elhurczolása által valamely növénytermelési ág veszélyeztetnék: növények, növényrészek, továbbá bizonyos gyümölcsök vagy magvak forgalmát a földművelésügyi minister megtilthatja, illetőleg korlátozhatja. A filloxera terjedése ellen teendő óvintézkedésekről az 1882:XV. tc. és 1883:XVII. törvénycikkek intézkednek.

57. § A hasznos madarak pusztítása tilos. Azok fészkeinek és tojásainak elszedése, valamint a hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozása hatósági engedély nélkül tilos. Ezen tilalom a lakóházakon lévő madárfészkekre nem terjed ki.

58. § A földművelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy ha a jelen törvényben említett állatokon és növényeken kívül a mezőgazdaság érdekében más káros állatok vagy növények irtása válnék szükségessé vagy a kímélendő hasznos madarak és állatok megnevezése kívánatosnak mutatkoznék, ezek iránt rendeleti úton intézkedhessék.

A hasznos homokkötő növények védelméről a földművelésügyi minister hasonlóképen rendeleti úton intézkedik.

59. § Kirepült méhraját a tulajdonos, ha a keresést nyomban eszközli, másnak telkén szükség esetén a községi előljáróság közbejötté mellett is keresheti és elfoghatja, tartozik azonban a netán okozott károkat megtéríteni.

Ha a méhraj tulajdonosa raját két nap alatt nem kereste s el nem fogta, a raj annak tulajdonává válik, kinek birtokán letelepült, vagy ki azt a két napon túl elfogta.

60. § Ha valamely méhesben ragadós költés-rothadás üt ki, a rothadásos törzsek a baj felismerése után azonnal megsemmisítendőek. Ha ez elmulasztatnék, a községi előljáróság köteles a megsemmisítés iránt intézkedni.

VIII. FEJEZET

A hegyközségekről

61. § A szőlőművelés érdekeinek előmozdítására alakított hegyközségek az ezen törvény rendelkezései szerint érdekkörükbe tartozó ügyekben önkormányzati alapon maguk intézkednek.

62. § Hegyközségek az alább megállapított feltételek mellett alakíthatók:

a) oly területeken, a melyek szőlővel vannak beültetve, vagy a melyek eddig szőlőművelésre használtattak, de a filloxera pusztítása következtében vagy más okból parlagon hevernek, vagy a jelenben más művelésre használatnak;

b) eddig más művelésre használt oly területeken, a melyeken új szőlők létesülnek.

A hol egy határban száz kataszteri hold vagy ennél nagyobb összefüggő ilyen terület van s e terület birtokosainak száma húsznál nem csekélyebb, a birtokosoknak birtokarány szerinti egyharmada a hegyközség alakítását kimondhatja; a midőn az érdekelt terület többi birtokosai is kötelesek a hegyközség alakításához hozzájárulni.

Ha a száz kataszteri hold terület összefüggését egy vagy több helyen oly közbeeső kisebb, de az egész terület térfogatának egy negyed részénél nem nagyobb birtokrészletek szakítják meg, a melyek sem eddig nem használtattak szőlőművelésre, sem jelenben nincsenek szőlővel beültetve; a hegyközség ennek daczára az egész területre megalakítható s ez esetre az ily közbeeső részletek birtokosai, ha a hegyközség megalakításához szükséges kellékek egyébként megvannak, a hegyközségi kötelékbe bevonandók.

A száz kataszteri holdnál kisebb összefüggő terület birtokosai csak a hegyközségi kötelékbe bevonható összes terület tulajdonosainak beleegyezése mellett alakíthatnak külön hegyközséget. Az egészen különálló kisebb területek birtokosai kívánságukra a határban levő hegyközség kötelékébe felveendőek, de ezek csak annyiban járulnak a hegyközség közös terheinek viseléséhez, a mennyiben a hegyközségi kötelékben szolgáltatható előnyöket igénybe veszik.

63. § Ha egy községben több határrészben két vagy több egészen különálló szőlőterület van, a melyek külön-külön nagyobbak ötven holdnál s külön-külön legalább húsz birtokos kezén vannak; ezeknek birtokosai az összes birtokosok számszerinti általános többségének határozata alapján külön hegyközségekké vagy a határ egyéb részeinek bevonása nélkül közös hegyközséggé alakulhatnak.

Ugyanazon törvényhatóság több községében fekvő szőlőterületek tulajdonosai is alakíthatnak egy hegyközséget, ha ezek a szőlőterületek egy összefüggő területet képeznek. Ha a birtokosoknak az egyik vagy másik alakulási mód mellett nyilatkozó száma egyenlő, a külön hegyközségek vagy közös hegyközség alakítása iránt a hatóság határoz.

64. § A hegyközségek kötelesek intézkedni:

1. a közös őrzés és a hegyrendészeti szervezkedés iránt;
2. a filloxera által elpusztított szőlők felújításának vagy új szőlők ültetésének, továbbá a szőlőpenész (*peronospora viticola*) ellen való közös védekezésnek előmozdítása iránt. Intézkednek továbbá:
3. minden egyéb szőlőbetegség ellen való közös védekezés elősegítése;
4. az okszerű szőlőművelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kívánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés iránt.

65. § A hegyközségek a feladatuk teljesítéséhez szükséges költségek fedezése végett hegyközségi járulékot vehetnek ki.

A közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó minden birtokos tekintet nélkül arra, hogy tényleg foglalkozik-e szőlőműveléssel vagy sem, köteles birtokaránylag hozzájárulni; az önként belépett birtokosok azonban (62. § utolsó bekezdése) csak akkor, ha területeik őrzése a hegyközségi szervezetben teljesített vagy teljesíthető.

A filloxera által elpusztított szőlők felújításának vagy új szőlők ültetésének előmozdítására és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegítésére (64. § 2. és 3. pont) szükséges költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó birtokosok közül azok kötelesek hozzájárulni, a kiknek tényleg szőlővel beültetett területeik vannak; illetőleg, a kik elpusztult szőlőiket felújítják vagy új szőlőket létesítenek, avagy a kik a hegyközségnek a jelzett célok elérése érdekében teljesített vagy teljesítendő működéséből egyébként hasznot húznak.

Az okszerű szőlőművelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kívánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedésre (63. § 4. pont) a hegyközség az összes tagokat kötelező módon nem intézkedhetik.

66. § Azok a birtokosok, a kik az elpusztult szőlők felújítását vagy új szőlők létesítését a hegyközség megalakulása után határozzák el, valamint azok, a kik a hegyközség kötelékébe annak megalakulása után vétetnek fel: kötelesek azon létesítmények költségeinek, a melyeknek a jövőben hasznát vehetik (64. § 2. és 3. pont), a birtokarány szerint rájuk eső részleteit a hegyközségi pénztárba pótlólag befizetni.

A pótlólagos befizetés összege, ha a hegyközség három évnél rövidebb idő óta áll fenn, nem lehet nagyobb annál az összegnél, a mely az illető birtokosra akkor esett volna, ha az a jelzett létesítményekhez a hegyközség megalakulásától kezdve hozzájárul; ellenben, ha a hegyközség három évnél hosszabb idő óta áll fenn, a hegyközség határozza meg azt, hogy minő mértékben és minő feltételek mellett részesíti az ilyen hegyközségi tagot előnyökben, illetőleg, hogy a múltból származó oly létesítmények czimén, a melyeknek a jövőben az ilyen tag is hasznát veheti, tőle minő hozzájárulást kíván.

67. § A hegyközségi járulékok oly községekben, a melyekben községi pótdadó van, a közdók módjára a községi pótdadóval egyszerre vettetnek ki és ezekkel egyszerre szedetnek, illetőleg hajtathatnak be, de külön számolandók el és szolgáltatandók át a hegyközségi előljárásnak; a hegyközségnek azonban szabadságában áll a járulékokat saját előljárása által is beszedetni. A hol községi pótdadó nincs, ott a járulékok külön vetendők ki és a hegyközségi előljárással által szedetnek be.

68. § A hegyközség ügyeit intézi:

1. a hegyközségi közgyűlés;
2. a hegyközségi választmány;
3. a hegyközségi hegybíró.

69. § A közgyűlésnek tagja minden birtokos, a ki a hegyközségi kötelékbe tartozik. A közgyűlés határozatainak érvényességéhez a szavazatok általános többsége szükséges. Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bír, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van. Az összes hegyközségi birtokosok szavazatainak egy negyed részénél több szavazatot saját nevében egy birtokos sem gyakorolhat.

70. § A közgyűlés alkotja meg a hegyközségi rendtartást, megállapítja a szükséges teendők és intézkedések érdekében való működés tervét és az évi költségvetést; megvizsgálja az évi számadást s határoz mindazokban az ügyekben, a melyeket a hegyközségi rendtartás hozzá utal.

A hegyközségi rendtartásban meghatározandó azon terület, a melyre a rendtartás érvénnyel bír, a hegyközségi tagok jogai és kötelességei, a hegyközségi választmány s a hegyközségi előljáró kötelességei és hatásköre, az ügyrend, a csőszök vagy hegyőrök felfogadásának és alkalmazásának módja és feltételei, a nekik adandó utasítás s általában mindaz, a mi a hegyrendészeti szervezkedés és rend érdekében szükséges.

Ha a hegyközség a filloxera által elpusztított szőlők felújításának, az új szőlők ültetésének előmozdítását és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegítését is (64. § 2., 3. pont) feladatai körébe vonja: a hegyközségi rendtartásban az is megállapítandó, hogy e feladatok miként, minő terv szerint, mi módon s minő eszközökkel valósíttassanak meg.

Az ezen rendtartásnak végrehajtására vonatkozó kezelési részleteket és módozatokat s ama működési mozzanatokat, a melyek a hegyközség állapotának és helyzetének fejlődéséhez képest időszakonként esetleg változtatásokat s a viszonyokhoz való alkalmazkodást igényelnek, a hegyközség időről-időre határozza meg.

A rendtartás a hegyközség megalakulása után fél év alatt megalkotandó és hatósági jóváhagyás alá terjesztendő.

71. § Az a birtokos, a kinek birtoka az összefüggő hegyközségi terület szélén fekszik, a hegyközség megalakulásától számított hat év után, a hegyközségi kötelékből kiléphet:

- a) ha kilépésével a hegyközségnek kárt nem okoz;
- b) ha a hegyközség irányában fennálló esedékes tartozásainak eleget tett.

A hegyközségen fekvő, az egész hegyközségi területet egyetemlegesen kötelező terhek, a kilépő birtokost mindaddig terhelik, a míg azok véglegesen törlesztve nincsenek.

Ha azonban a kilépni kívánó tag birtokát addig szőlőművelésre használta, a hegyközségi kötelékből tényleg csak akkor bocsáttatik ki, ha más művelésre szándékozik áttérni s ebbeli szándékát a szőlő kiirtásával igazolta is.

Ha az összefüggő hegyközségi terület be van kerítve vagy körül van árkolva, a kilépő szélső birtokos, ha a hegyközséggel más megegyezésre nem jutna, tartozik a létező kerítést vagy árkot saját költségén oda áthelyeztetni, a hol az ő kilépése következtében a hegyközségi területnek új határa lesz.

A hegyközségbe önként belépett birtokos (62. § utolsó bekezdés) a hegyközség irányában fennálló tartozásának lerovása után a hegyközségi kötelékből bármikor kiléphet.

A hegyközségekből kilépett tag a közös létesítményekből részt nem követelhet.

72. § A hegyközségi közgyűlés határozatai ellen az elsőfokú közigazgatási hatósághoz fellebbezésnek van helye.

73. § A már megalakult hegyközségek csak a megalakulás után 3 év múlva oszolhatnak fel és pedig csak akkor:

- a) ha ezt a száz holdra vagy ennél nagyobb összefüggő területre nézve az e célból külön összehívott közgyűlésen a hegyközség kötelékébe tartozó összes birtokosok birtok és számszerint háromnegyed részét túlhaladó többsége kívánja;
- b) ha a feloszlást a száz holdnál kisebb, összefüggő területen alakult hegyközségre nézve a hegyközségi kötelékbe tartozó birtokosok birtok és szám szerinti többsége kívánja.

A feloszlás iránti határozat csak a hatóság jóváhagyása után lép hatályba.

IX. FEJEZET

A mezei rendőrségről

74. § A községek kötelesek a határ őrizetére a viszonyok által kívánt számban mező-, minden hegyközség pedig megfelelő számú felesketett hegyőrt alkalmazni s javadalmazásukról gondoskodni.

Mennyiben menthetők fel egyes községek az állandó mezőőr alkalmazása alól, mennyiben szövetkezhet több szomszédos község közös mezőőr tartására, vagy mennyiben bízhatók meg egyes erdőőrök mezőrendőri teendők ellátásával is, azt az illetékes hatóság határozza meg.

75. § A mezőőrök javadalmazása az érdekelt birtokosok terhére történik.

Kinek egy vagy több szomszédos község határában száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtoka van; az külön mezőőrt is tarthat és ha külön mezőőrt tart, a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni nem köteles.

A száz holdnál kisebb birtokosok akkor is kötelesek a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni, ha külön pásztort tartanak. Az ilyen pásztorok a mezőőröknek a jelen törvényben biztosított jogokkal nem ruháztatnak fel.

Bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők tulajdonosainak, tekintet nélkül a terület nagyságára, joguk van felesketett mezőőrt tartani s ha ilyeneket tartanak, az illető területre a községi mezőőr költségeivel nem terhelhetők.

76. § Mezőőri szolgálatra csak az eskethető fel:

- a) a ki a község által a községi határnak vagy egyes részeinek őrizetére vagy
- b) a ki egyes birtokos által száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtok, továbbá bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők őrizetére fogadtatott fel.

77. § Mező- (hegy-) őrként az eskethető fel, a ki magyar állampolgár, gondnokság vagy csőd alatt nem áll, büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve vagy általában szabadságvesztés büntetés alatt nincs, bármely büntett vagy nyereségvágyból eredő vétség miatt elítélve nem volt, hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll, erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik és huszonnégy évet betöltött. A felesketés megtagadható még oly elméleti, testi vagy erkölcsi fogyatkozás esetén, a mely az illető egyént hivatása teljesítésére képtelenné teszi. Írni, olvasni tudók hasonló minősítés mellett mások felett elsőbbséggel bírnak.

78. § Az eskü a főszolgabíró (polgármester, Budapesten a kerületi előljáróság) előtt teendő le, ki az eskütételről jegyzőkönyvet vesz fel és bizonyítványt állít ki, mely a kirendelő nevét és az őrizendő terület leírását is tartalmazza. E bizonyítvány az esküt tett mezőőr igazolására szolgál. Ugyanakkor átadja a felesketett mezőőrnek a földművelésügyi minister által rendeleti úton meghatározott szolgálati jelvényt, melyet a mezőőr szolgálat közben látható helyen viselni tartozik.

A szolgálat megszűntekor úgy a bizonyítványt, mint a jelvényt a mezőőr a községi előljáróságnak köteles átadni, mely azt 15 napon belül azon hatóságnak, mely azt kiadta, beszolgáltatja.

A felesküdtött mezőőrök, illetőleg a szolgálatadó a községi előljáróság és a főszolgabíró által is nyilvántartandók.

79. § A mezőőrök szolgálatba lépésük alkalmával a következő esküt teszik le:
"Én esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy az őrizetem alá bízott határra, (dűlőre, vadászati, halászati területre stb.) s mindarra, mi hozzá tartozik, hűségesen felvigyázok és azokat, kik az őrizetem alá bízott területen kárt okoznak vagy kárt okozni megkísérlik, késedelem nélkül feljelentem, ha szükséges megzálogolom vagy letartóztatom, minden kárt tehetségemhez képest gátolok s az okozott károkat legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint megbecsülöm, ártatlant hamisan nem vádolok s nem gyanúsítok, az őrizetet és szolgálatomat gazdám tudta és beleegyezése avagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyom s mindarról, a mi gondviselésem alá bíztatik, mindenkor felelős leszek. Isten engem úgy segítjen!"

80. § A mezőőr mezőrendőrségi kihágási ügyekben, saját érzéki észleletek alapján, letett esküjére való hivatkozással tett vallomása, a mennyiben a bíró által aggályosnak nem találják, ellenbizonyíték hiányában teljes bizonyító erővel bír.

81. § A mezőőri szolgálatra felesketett személyzet ezen szolgálat gyakorlásában nyilvános örnek tekintetik s a törvényen alapuló mindazon jogokat élvezik, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik.

82. § A mezőőr a bizonyítási képességet azonnal elveszti, a mint a 77. §-ban felsorolt kizárási okok vagy hiányok valamelyike - kivéve hivatása teljesítése közben előállott testi fogyatkozást, - beáll és ebben az esetben állásából azonnal elbocsátandó.

83. § A mezőőrnek hatáskörébe tartozó hivatalos felszólítására mindenki engedelmeskedni köteles, viszont azonban a mezőőrnek felelősség terhe alatt kötelessége minden törvényellenes eljárástól tartózkodni.

84. § A mezőőr megzálogolhatja, vagy alkalmas zálog hiányában, valamint, ha az illető alkalmas zálogot adni vonakodik, a községi előljáróság elé bekísérheti azt, kit az őrizetére bízott területen a mezei lopáson vagy az őrizete alatt levő tárgyak rongálásán rajta ért, ha az előtte ismeretlen vagy állandó lakhelye nincs.

Más egyént csak akkor tartóztathat le, ha az a mezőőr felszólításának ellenszegül, azt gyalázó szavakkal illeti vagy jelentékeny kárt okozott.

85. § Ha az, a kit a mezőőrnek letartóztatni joga van, el akar menekülni, azt a mezőőr üldözőbe veheti és a felügyeletére bízott terület határán kívül is letartóztathatja.

86. § A mezőőr köteles a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni; jogában áll továbbá a mezei kár elkövetésével alaposan gyanúsítható személyektől, ha ezek más földjén éretnek, a föld terményeinek előállítására közönségesen használt szerszámokat elvenni, ha az illető igazolni nem képes, hogy azokat minő okból hozta magával.

87. § A községi előljáróság a hozzá bekísért egyént haladéktalanul az illetékes hatóság elé állítja. A lefoglalt tárgyak, szerszámok és zálogok a magánmezőőrök által (75. §) szolgálatadójuknak, a községi mezőőrök által pedig a községi előljáróságnak haladéktalanul átadandók. A tilosban talált állatokat köteles a mezőőr behajtani és azokat a magánmezőőr szolgálatadójának, a községi mezőőr pedig a községi előljárónak átadni.

88. § A mezőőrnek kötelessége minden tudomására jutott mezei kárt vagy elidegenítést a községi előljáróságnak vagy szolgálatadójának lehetőleg azonnal, de legfeljebb huszonnégy óra alatt még akkor is bejelenteni, ha a tettes előtte ismeretlen.

Ha a magánmezőőrök által szolgálatadójuknak átadott tárgyakat vagy állatokat a kárt tevő három nap alatt nem váltja ki, azok is a községi előljáróságnak adandók át.

89. § A földbirtokosnak, bérlőnek, családtagjainak vagy alkalmazottjainak joguk van a mezei lopáson vagy a mezei vagyon rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, vagy a tilosban talált állatokat behajtani; kötelesek azonban a tárgyakat vagy állatokat, ha azok három nap alatt ki nem váltatnak, a községi előljáróságnak átadni.

90. § A tilosban talált baromfi, ha behajtása nehézségekbe ütközik, megölhető. A kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki elpusztíthatja.

91. § A mezőrendőri kihágások által okozott károk megbecslése közvetlenül a mezőőr kötelessége.

A kár újabb megbecslését annak bejelentésétől számított három nap alatt ha a mezőőr által eszközölt becsléssel megelégedve nem volna, mind a kártevő, mind a károsított a községi előljáróságnál kérheti.

92. § A mező-, hegy- és erdőőrök fegyelmi, fegyverviselési és fegyverhasználási ügyeire nézve a belügyi és a földművelésügyi ministerek rendeletileg intézkednek.

X. FEJEZET

Kihágások és büntetések

93. § Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) a ki a gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy a ki másnak földtől el nem választott termékét jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja, a mennyiben a dolog értéke hatvan koronát meg nem halad. De ha ezen esetek valamelyikénél azon körülmények forognak fenn, melyeknél a lopás, tekintet nélkül a dolog értékére, a büntető törvénykönyv 336-ik §-a szerint büntettnek minősítetik: az eset büntetett képez akkor is, ha a lopott tárgy értéke a hatvan koronát meg nem haladja; azon kivétellel, ha a gazdasági terményeknek az itt felsorolt helyekről való ellopása bemászás által bekerített helyekről vitetik véghez, mely esetek kihágást képeznek, ha a lopott dolog értéke hatvan koronát meg nem halad;

b) a ki magán, határ- és tilalmi jeleket jogosulatlanul szándékosan megsemmisít, elvisz, más helyre áttesz, megrongál vagy kiás;

c) a ki a gazdasági terményeket, a fákat és a csemetéket vagy gyümölcseit jogosulatlanul rongálja, levágja, kitördeli, legallyazza vagy kiássza, a mennyiben az általa okozott kár hatvan koronánál nem nagyobb.

Ezen esetekben az eljárás csak a károsult fél indítványára indítandó meg. A c) pont esetében az eljárás, ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el, hivatalból indítandó meg.

94. § Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) a ki gazdasági célra szolgáló megfigyelő eszközöket, hatósági jeleket vagy mérnöki jelvényeket jogosulatlanul rongál, megsemmisít, elvisz vagy más helyre áttesz, a mennyiben az általa okozott kár hatvan koronát meg nem halad;

b) a ki jogosulatlanul zálogol;

c) a ki jogos zálogolást megghiúsítani törekszik, a mennyiben cselekménye a büntető törvénykönyv 165. és 368. § értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik;

d) a ki mezei közös dűlő-utat jogosulatlanul megszükit, másfelé irányít, elszánt vagy megrongál;

e) a ki, bár tulajdonát képező, szabadban lévő kórót, trágyát, tarlót, avart, nádist, tőzeget oly helyen meggyújt, hogy abból másnak kára származhat és azt felügyelet nélkül hagyja, vagy a ki másnak hasonló tulajdonán gondatlanságból tüzesetet idéz elő;

f) a ki másnak területén jogosulatlanul legeltet;

g) a ki apaállatot tenyész-igazolvány megszerzése nélkül másoknak tenyésztési célokra átenged vagy a ki ily állatot másnemű állatokkal együtt a közös legelőre hajt;

h) a ki másnak földjén jogosulatlanul szekerez vagy azon marhát hajt;

i) a ki a vetésforgóra és legeltetésre nézve megállapított rendelkezéseket nem tartja meg;

k) a ki nem arankamentes luczerna- vagy lóheremagot termelés céljából forgalomba hoz;

l) a ki kendent vagy lent nem a hatóság által kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett áztat.

Az eljárás a b), e), f), h) esetekben a károsult fél indítványára, az a), c), d), g), i), k), l) esetekben pedig hivatalból indítandó meg.

95. § Kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a) a ki idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből füvet, trágyázó- vagy fűtő-anyagot jogosulatlanul szed;

b) a ki állatokat felügyelet nélkül legeltet;

c) a ki közös vagy községi legelőkön és oly határokon vagy határrészeken, hol a nyomásos gazdálkodás van elfogadva, engedély nélkül külön csordákban, csürhékben és ménesekben legeltet;

d) a ki közutakon, köztereken vagy utczákon levő szederfáról (morus alba) selyemtenyésztési célra a lombshedést jogtalanul megakadályozza, vagy a lombot megfertőztetés által selyemtenyésztési célra használhatatlanná teszi;

e) a ki szántóföldön hátrahagyott mezőgazdasági eszközöket jogosulatlanul használ;

f) a ki idegen területre jogosulatlanul megy vagy jogtalanul azon átjár és onnét az illető felhívása folytán el nem távozik, vagy a ki tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlanul megy vagy jogtalanul azon átjár, a mennyiben cselekménye a büntető törvény 421. §-a értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik;

g) a ki másnak művelés alá vett földeire állatokat gondatlanságból bemenni enged vagy betiltott mezei utat használ;

h) a ki jogosulatlanul tarlóz vagy böngész;

i) a ki másnak földjére jogosulatlanul trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet visz; illetőleg elás; avagy ha másnak földjén gödröt ás, vásznat fehérít, ruhát szárít vagy kendent áztat;

k) a ki a káros állatokat, illetőleg növényeket a hatóság figyelmeztetése daczára a kitűzött határidő alatt irtani elmulasztja;

l) a ki a homok-, agyag-, kő-, mész- és egyéb gödröket vagy kutakat bekeríteni a hatóság utasítása ellenére elmulasztja;

m) a ki parancsoló szükség nélkül a rábizott állatokat kellő felügyelet nélkül hagyja;

n) a ki az utak vagy bekerített földek elzárására szolgáló kerítéseket, sorompókat, kapukat és más hasonló készülékeket jogosulatlanul kinyit;

o) a ki a hasznos madarakat pusztítja, azoknak fészkeiket és tojásait, fiait elszedi vagy azokat hatósági engedély nélkül forgalomba hozza;

p) a ki a rothadásos méh törzseit a baj felismerése után azonnal meg nem semmisíti;

r) a ki saját területén bárminemű döglött állatot tudva elásatlanul hagy, vagy bármely területen elásott döglött állatot jogosulatlanul kiás.

Az eljárás az a), e), f), g), h), i) és n) pontok alatti esetekben a károsult fél indítványára, a b), c), d), k), l), m), o), p) és r) pontok alatti esetekben hivatalból indítandó meg.

96. § A mennyiben a jelen törvény 78-ik §-ában foglalt intézkedés szerint, a szolgálatból elbocsátott vagy kilépő mezőőr, esküjének letételéről tanúskodó bizonyítványát és szolgálati jelvényét, legkésőbbben a szolgálatból való eltávozása előtti napon a községi előljárásnak át nem adná: kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

97. § A 93., 94. és 95. §-ban felsorolt cselekmények, ha a kár hatvan koronánál nagyobb, a büntető törvények alapján bírálандók el; ha ellenben a károsult fél panaszára megindítandó ügyekben, a károsult fél kártérítési igényét hatvan koronára szállítja le, a cselekmény felett a mezőrendőri kihágások elbírálására a jelen törvény szerint illetékes hatóság ítélt.

98. § Mezőrendőri kihágásnál a cselekmény súlyosabb beszámítás alá esik, ha a kihágás vasár- és ünnepnapon vagy a vasár- és ünnepnapot megelőző hétköznapon, továbbá ha éjjel, bekerített helyen vagy határozott figyelmeztetés ellenére követtetett el; vagy ha a mezei lopás elkövetésére valaki a lopás helyszínén szekérral jelent meg.

99. § Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év még nem telt el, a 93., 94. és 95. §-ban meghatározott legmagasabb büntetés kétszerese is megállapítható.

100. § A jelen törvény szerint büntetendő cselekményekre is, a mennyiben az eltérő határozmányokat nem tartalmaz, a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv (1879. évi XL. törvénycikk) általános határozmányai érvényesek.

101. § A mezőrendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetések felerészben az országos közgazdasági alapot, felerészben pedig azon községet illetik meg, melynek területén a kihágás elkövetett.

A mezőőr szegődségében a befolyó büntetéspénzek bizonyos, de azok 25%-át meg nem haladó része is biztosítható. Ebben az esetben a befolyó büntetéspénzből első sorban a biztosított százalék vonandó le s csak a fennmaradó rész osztandó meg.

A mezőrendőri kihágásokból a községet megillető pénzbüntetések felhasználása iránt a belügyi és a földművelésügyi ministerek rendeletileg intézkednek.

XI. FEJEZET

Hatóságok és eljárás

102. § Mindazon ügyekben, a melyek a jelen törvény szerint hatósági intézkedést igényelnek, ha a jelen törvény egyes szakaszaiban külön illetékesség nem állapított meg, a kihágási ügyeket kivéve, a következő hatóságok illetékesek:

Első fokban:

1. a székesfővárosban a kerületi előljáró;

2. rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal bíró városokban a tanács;
3. kis- és nagyközségekben a járási főszolgabíró.

Másodfokban:

1. vármegyékben az alispán;
2. törvényhatósági joggal bíró városokban a közigazgatási bizottság; a székesfővárosban a tanács.

Harmadfokban:

a földművelésügyi minister.

103. § A jelen törvény szerint minősített kihágási ügyekben illetékes:

Első fokban:

1. a székesfővárosban a kerületi előljáró;
2. a törvényhatósági joggal bíró városokban a rendőrkapitány vagy a tanács által e célra megbízott tisztviselő, rendezett tanácsú városokban a polgármester, vagy helyettese;
3. kis- és nagyközségekben:
ha a kár negyven korona értéket meghalad, a járási főszolgabíró;
ha ellenben a kár negyven korona értéket meg nem halad, vagy a károsult a 110. §-ban jelzett kárdíjjal megelégszik:
a) nagyközségekben a bíró az előljáróság egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével;
b) kisközségekben a bíró az előljáróság két tagjával.

Másodfokban:

- a) a székesfővárosban, a rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal bíró városokban a közigazgatási bizottság;
- b) vármegyékben:
 1. nagy- és kisközségektől érkező és elsőfokban az előljáróság által elbírált esetekben a főszolgabíró;
 2. a főszolgabíró által elsőfokban elbírált esetekben a közigazgatási bizottság.

Harmadfokban:

a közigazgatási bizottság a főszolgabíró másodfokú határozata ellen, és a földművelésügyi m. kir. minister a közigazgatási bizottság másodfokú határozata ellen.

104. § A községi előljáró az átadott állat elhelyezése iránt intézkedik s a zálogként letartóztatott marha tulajdonosát és a károsultat, ha azok előtte ismeretesek, legkésőbb negyvennyolcz óra alatt értesíti; hogy ha ez utóbbi nyolcz nap alatt igényét nem érvényesíti, a marha a tulajdonosnak kiadatik.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, a községi előljáró, a marha tulajdonosa és a károsult közt a kártérítésre nézve a békés kiegyezést megkísérli s ha ez nem sikerül, meghatározza az állattartásért járó díjat és a leteendő biztosíték összegét s ezek lefizetése mellett a zálogba vett marhát a tulajdonosnak kiadja.

Az előljáró ebbeli intézkedése ellen a megállapított összeg letétele után az összeg nagyságára nézve fellebbezésnek van helye.

105. § Ha a zálogban levő állat tulajdonosa a községi előljáróság intézkedésétől számítva nyolcz nap alatt nem jelentkezik vagy más biztosítékot nem nyújt, a zálogba vett állatok kellő közhírrététel után, nyilvános árverés útján eladandók.

Az ekként befolyt pénz első sorban a tartási költségek, a hajtópénz és az eljárási költségek fedezésére, azután a kárdíjak, illetőleg a károk megtérítésére fordítandó.

Az esetleg fennmaradó összeg az állat tulajdonosának, ha az a kár megtörténtétől számítandó egy év alatt jelentkezik, visszaadandó; ellenkező esetben felerészben a községet, felerészben pedig az országos közgazdasági alapot illeti.

Ugyanazon eljárás alkalmazandó abban az esetben is, ha gazdátlan állat találtatott.

106. § Az elvett és a községi előljáróságnak átadott tárgyakat, eszközöket és zálogokat a községi előljáróság őrizetbe veszi és azoknak tulajdonosát és a károsítottat, ha előtte ismeretesek, legkésőbb negyvennyolcz óra alatt értesíti; hogy ez utóbbi, ha igényét nyolcz nap alatt nem érvényesíti, a zálogtárgyak a tulajdonosnak visszaadtnak.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, a községi előljáró a zálogtárgy tulajdonosa és a károsult közt a békés kiegyezést megkísérli s ha ez nem sikerül, meghatározza a leteendő biztosíték összegét és ennek lefizetése mellett a zálogba vett tárgyat a tulajdonosnak kiadja. Az előljáró ebbeli intézkedése ellen fellebbezésnek nincs helye.

A romlásnak kitett tárgyakat a községi előljáróság haladéktalanul értékesíti.

107. § Ha a károsult kártérítési igényét nyolcz nap alatt nem érvényesítette és ezen idő alatt a zálogtárgy tulajdonosa nem jelentkezik vagy más biztosítékot nem nyújt, a zálogba vett tárgyak eladandók.

Az ekként befolyt pénz első sorban a hajtópénz és a költségek, azután pedig a kárdíjak, illetőleg károk megtérítésére fordítandó.

Az esetleg fennmaradó összeg a zálogtárgy tulajdonosának, ha az a kár megtörténtétől számítandó egy év alatt jelentkezik, visszaadandó, ellenben pedig a községi szegényalap javára bevételezendő.

108. § A büntetéssel egyidejűleg a hatóság a költségek és a kártérítés érdemében is határoz.

109. § Állatok által okozott kárnál a károsultnak jogában áll az okozott kár megtérítése helyett a kárdíj megfizetését kívánni; ezen esetben a kár mennyiségének bizonyítása nem szükséges.

A kárdíj az elkövetés idejétől számítva négy hétig követelhető.

110. § A kárdíj legelőkön:

1 drb lóért, öszvérért, szamárért vagy szarvasmarháért	egy korona
1 drb kecskéért	hetven fillér
1 drb sertésért	ötven fillér
1 drb juhért	harmincz fillér
1 drb ludért	tíz fillér
1 drb más baromfiért	öt fillér

Ha a legeltetés bevetett, illetve beültetett földeken, réteken, árvédelmi vagy csatornatöltéseken történt, a kárdíj kétszeres, ha pedig a mezei termények érési idejében avagy kertekben, faiskolákban vagy szőlőkben, avagy általában éjjel történt, a kárdíj háromszoros összege állapítandó meg.

111. § A hajtópénz lovak és sertéseknél darabonként negyven, szarvasmarháknál, szamaraknál, öszvéreknél és kecskéknél darabonként húsz, egyéb gazdasági állatnál darabonként tíz fillér. Éjnek idején a hajtópénz kétszeresen számítandó.

Husz darabot meghaladó csapatoknál az első húsz darabon felül a hajtópénznek csak fele jár. Ezen összeg a behajtót illeti; és a fizetésre, ha a behajtott állatok többeknek tulajdonát képezik, a behajtott állatok tulajdonosai egyetemlegesen kötelesek.

112. § Családtagok, továbbá gyámság és gondnokság alatt álló egyének által elkövetett károkért a családfők, gyámok és gondnokok, a cselédek által okozott károkért pedig gazdáik felelősek, ha a kötelességszerű felügyeleti jog gyakorlását elmulasztották.

A vizskeresei jog a cseléd ellenében a gazda számára fennmarad. Állatok által okozott károkért azok gazdája felelős.

113. § A mezei kárnak érvényesítése iránti jog, a kár megtörténtétől számítandó hat hónap alatt elévül. Az ítéletben megállapított kártérítés elévülésére nézve a polgári törvények rendelkezései irányadók.

114. § Az ítéletben a pénzbüntetéssel együtt meghatározandó egyszersmind az elzárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetén ennek helyébe lép. Öt koronáig terjedő pénzbüntetés helyett egy napi elzárás állapítandó meg, az elzárás azonban tizenkét óránál kevesebb nem lehet.

115. § A hatóságnak joga van a pénzbüntetést akként átváltoztatni, hogy elzárás helyett a büntetés közmunka teljesítése által is leróható legyen, midőn egy napi elzárás helyett egy napi közmunka teljesítendő.

Ha az elítélt az első felszólítás után huszonnégy óra alatt a közmunka teljesítését meg nem kezdené és a kiszabott egész közmunkát egymásután le nem szolgálná; ellene az ítéletben kiszabott elzárás úgy alkalmazandó, mintha semmi közmunkát sem teljesített volna.

116. § Azon költségek, melyek a hatóságok által ezen törvény alapján a birtokosok terhére elrendelt munkákból merülnek fel, közadók módjára hajtandók be.

117. § Mindazon esetekben, midőn a fellebbezés magában a törvényben kizárva nincs, vagy más fellebbezési határidők nincsenek megállapítva, a fellebbezésnek a határozat kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt van helye.

Két hatóság egybehangzó határozata után fellebbezésnek csak az esetben van helye, ha vagy az eljáró hatóság nem volt illetékes, vagy nem a jelen törvény szerint minősülő cselekmény felett ítélezett, vagy pedig, ha a fellebbezés a közérdek megóvása céljából indokolt.

A községi előljáráóság 40 koronánál súlyosabb büntetést ki nem szabhat; az ennél súlyosabban büntetni vélt eseteket tartozik elbírálás végett a főszolgabíró elé terjeszteni, ki is abban ítélni köteles.

A községi határozatok csak a közigazgatási bizottságig, a főszolgabírói határozatok pedig a földművelésügyi ministerig fellebbezhetők.

118. § A földművelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a belügyi és igazságügyi ministerekkel egyetértőleg a kártérítésekre és kihágásokra vonatkozó részletes eljárási szabályokat kiadhassa.

XII. FEJEZET

Zárhatározatok

119. § Felhatalmaztatik a földművelésügyi minister, hogy Fiume városára és kerületére nézve ezen törvényt külön rendelettel léptethesse hatályba és a kibocsátandó rendeletben a jelen törvényen az ottani viszonyoknak megfelelő módosításokat tehessen meg.

120. § A földművelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket kiadhassa, azokat hatályon kívül helyezhesse, vagy módosíthassa.

121. § Jelen törvény életbeléptével a mezőrendőrségről szóló 1840:IX. törvénycikk, valamint általában mindazon törvények, rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, hatályon kívül helyeztetnek.
A közutakról és vámokról szóló 1890:I. törvénycikknek a jelen törvény által nem módosított határozatai érintetlenül hagyatnak.

122. § Jelen törvénynek végrehajtásával a földművelésügyi, belügyi és igazságügyi ministerek bízhatnak meg.

123. § Jelen törvény életbelépésének idejét a földművelésügyi minister rendelettel állapítja meg.

1894. évi XII. törvénycikk indokolása a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről

Az 1840:IX. tc. alkotása óta mezőgazdaságunk jelentékenyen átalakulván, változott viszonyaink között egy szerves mezőrendőri és mezőgazdasági törvénynek hiányát annál is inkább érezzük, mert a jelzett törvénycikk hatálya Magyarország egy jelentékeny területére, az erdélyi részekre, továbbá a polgárosított határőrvidék területére ki sem terjedt, intézkedései pedig a letelt félszázad alatt történt gazdasági fejlődéssel annyira nem hangzanak többé össze, hogy a mezőrendőri ügyek rendezése, ezen törvény alapján, lehetetlen volt.

Már a hetvenes években történtek kísérletek egy, az egész országra kiterjedő mezőgazdasági törvény megalkotása iránt; de rendszeresebb előmunkálatok csak 1885-ben indultak meg, midőn a törvényhatóságok, közgazdasági előadók, gazdasági egyesületek, gazdasági tanintézetek, az állatorvosi tanintézet, az állami állatorvosok és a gazdasággal foglalkozó összes állami közegek, a velük közölt kérdőpontokra, a különböző helyi viszonyok és szokások mérlegelése alapján, felvilágosító jelentéseket dolgoztak ki.

A kérdőpontok a birtok elhatárolására, szabad- vagy korlátolt használatára, a telki szolgalmakra, a növény- és fatenyésztés érdekeinek megvédésére, a káros állatok és gyomok irtására, az állattenyésztés emelésére és a mezei rendőrségre vonatkoztak.

A jelentések feldolgozása után készített előadói javaslatra, az ügykör által érdekelt egyes ministerek, a törvényhatóságok és gazdasági egyletek tüzetesen nyilatkoztak, és az 1887. november, valamint 1888. ápril havában tartott értekezletek megállapodásai alapján készült törvényjavaslat 1889-ben a képviselőház elé került.

Hivatali elődöm visszavonta e törvényjavaslatot, és véleményadás céljából az országos magyar gazdasági egyesületnek adta ki.

Ezen egyesület a hivatkozott törvényjavaslatra vonatkozó részletes megjegyzéseit 1890. február havában terjesztette előm, és a magam részéről nem késtem az egybegyűjtött anyag felhasználása mellett, egy új javaslat szövegezésével, melyet azonban a különböző tényezők befolyásai következtében, és a vármegyei közigazgatás államosításával időközben felmerült kérdésre tekintettel, ismételten átdolgoztam, és a melyet, - minthogy a vármegyei közigazgatásról szóló törvényjavaslat törvényerőre még nem emelkedett - a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvények hiánya pedig az országban mindinkább érezhető, és a hiány pótlását, maguk az érdekelt gazdasági szakkörök is sürgetik, a ma fennálló közigazgatási hatóságok illetékességi körére tekintettel, mielőbb életbe kívánok léptetni.

A jelen és az 1889-ben előterjesztett törvényjavaslat között fennforgó eltérésekről az egyes fejezeteknél lesz szerencsém megemlékezni.

A régi javaslatot sok lényeges határozmánnyal kellett kiegészítenem.

Gondoskodnom kellett a nyomásos gazdálkodás, valamint a közös tulajdont képező legelőgazdálkodás ügyeinek vezetéséről, a közös legelők felosztásának megszorításáról, a vízmosásos területeken a vízmosások továbbképződésének megakadályozásáról, a községi helyes gazdálkodás ellenőrzéséről, a hegyközségek szervezéséről.

Az 1840:IX. tc. egyszerű módosítására szorítkoznom és csak a mezőrendőrökről és mezőrendőri kihágásokról intézkednem azért nem lehetett, mert ezeken kívül oly anyagi kérdések rendezése is szükségessé vált, melyek előrehaladott mezőgazdasági életünkben halasztást tovább már nem tűrhettek.

Ilyenek a szabad gazdálkodás korlátozására, a legeltetésre, az állattenyésztésre, a káros rovarokra stb. vonatkozó határozmányok.

E törvényjavaslattal azonban a törvényhozási rendezést igénylő összes gazdasági kérdések még nincsenek megoldva; de azokat a gazdasági kérdések különféleségénél fogva, egy általános mezőgazdasági törvényben megoldani nem is lehet; mert igen sok gazdasági kérdés - bizonyos irányban, - csak átmenetileg rendezhető, ezek pedig ideiglenes természetűknél fogva olyan törvényben, a mely állandó intézkedéseket tartalmaz, fel nem vehetők. De általános és teljes mezőgazdasági törvényt alkotni, mely a mezőgazdasági életre és igényekre vonatkozó összes kérdéseket felölelje és védje, most sem áll módunkban; mert viszonyaink különfélesége következtében, akárhány kérdésben, maguk az eszmék sem általánosodtak még annyira, hogy azok nyomán egyes viszonyok törvényes rendezése, közérdekből helyesen történhetnék.

Más államokban is egész sorozatával találkozunk a gazdasági életre vonatkozó törvényeknek, mert egy állam sem volt képes minden idevágó kérdést egy törvény keretében megoldani.

Nagy gazdasági codexre nincs is szükség, de túl is haladtuk már azt az állapotot, hogy ilyen csináljunk; mert vannak már gazdasági törvényeink, melyek, mint önálló egészek, több-kevesebb hatást gyakorolnak gazdasági fejlődésünkre; ilyenek: az állategészségügyi-, az erdő-, a vízjogi-, a halászati-, a selyemtenyésztési-, az úti- és más törvények.

Óhajtottam volna ugyan, akár a jelen javaslat keretében, akár pedig külön, de a jelen javaslattal egyidejűleg, a gazdasági érdekképviselőre vonatkozó törvényjavaslatot is előterjeszteni; ez azonban a törvényhatósági adminisztrációval függ össze, s ennek szabályozását meg nem előzheti. Az általam javasolt törvény tehát a jelenleg fennálló közigazgatási szervezet keretében fog végrehajthatni, és a végrehajtó közegek tekintetében csak akkor fog változás beállani, ha közigazgatási szervezetünk módosul, a mikor természetesen, a hatósági illetékesség is változni fog.

Javaslatom vezérelvei a következők:

Hazánk égalji és talajviszonyai nagyon különbözők, és a gazdasági előhaladás is nagyban eltérő levén, az egyes közhatalóságoknak tért kell engedni, hogy a törvény keretében szabályrendeleteket, vagy szabályokat alkothassanak, mert törvényt úgy alkotni, hogy az minden gazdasági helyzetre egyaránt alkalmazható legyen, hazánk vidékeinek nagyon eltérő gazdasági viszonyai között, nem lehet.

A törvényhatóságok, vagy kisebb testületek és érdekeltségek, ha a gazdasági élet és annak fejlesztése iránt kellő érzékkel bírnak, meg tudják választani a célhoz vezető utat.

Az önkormányzat ez irányban való fejlesztésének jó hatása - kétségen kívül - megleend.

Fenn kívánom tartani a tulajdonjog fogalmában gyökeredző szabad elhatározás jogát, és nem térek el az e tekintetben irányadó jogelvektől. A gazdasági haladás és az általános jólét emelése érdekében azonban ott, ahol több akarat követel érvényt, egyes eltérő akaratnak a közérdekkel szemben való alárendelését szentesíteni kell; mert fejlettebb viszonyok között élő államok is belátták, hogy a tulajdon korlátlan használatának elve jelentékeny érdekeket sért, s fejlődés és gazdasági haladás csak úgy remélhető, ha a gazdálkodást a szomszédos érdekeltek többségének megállapodása, bizonyos okszerű korlátok közt irányítja. Ott tehát, ahol több érdek közös, a többség akaratának, az egyesek tulajdon használati jogával szemben, bizonyos fokig érvényt kell szerezni.

Ez az elv vonul keresztül az előterjesztett törvényjavaslaton, nevezetesen az I. fejezetben a földbirtok gazdasági használatáról, a II. fejezetben a legeltetésről, a III. fejezetben az állattenyésztésről, a VII. fejezetben a kártékony állatok és növények irtásáról, s a hasznos állatok oltalmazásáról és a VIII. fejezetben a hegyközségekről szóló határozmányokban.

A javaslat tizenkét fejezetre oszlik és a felsorolt fejezeteken kívül a IV. fejezetben a birtokhatár megjelölésének módzatait, az V. fejezetben a mezei dűlőutakat, a VI. fejezetben a faiskolákat és fásításokat, a IX. fejezetben a mezei rendőrséget, a X. fejezetben a kihágásokat és büntetéseket, a XI. fejezetben a hatóságokat és az eljárást, és végül a XII. fejezetben a zárhatározatokat tartalmazza.

I. FEJEZET

A földbirtok gazdasági használatáról

A tulajdonjog fogalmából eredő szabad elhatározás jogát újabb jogfejlődésünk, különösen mióta az osztrák polgári törvénykönyv Magyarország nagy részében érvényben állott, nem korlátozta, hanem lett légyen a birtok tagosított határban, vagy tagosítatlanban, saját birtokát mindenki tetszése szerint használhatta.

Ezt az elvet fejezi ki a javaslat első szakasza is, azonban utalással a további határozmányokra, melyek mindjárt a 2., 3., 4., 5. és 6., továbbá a 8., 9., 10. és 11. szakaszokban a földbirtok szabad használatát bizonyos tekintetben korlátozzák. Az ezen szakaszokban foglalt határozmányok gazdasági életünk követelményeihez alkalmazkodnak; mert az ország nagy részében azon jogelvnek, hogy mezei földbirtokát gazdaságilag mindenki szabadon használhatja, szigorú alkalmazása a lakosság egy részének tönkrejutásához vezetne, a mint hogy már eddig is számos példa van arra, hogy egész községek, hol az úgynevezett három nyomásos gazdálkodás volt gyakorlatban, egyesek szabad gazdálkodása miatt anyagilag visszaestek.

Népünk, különösen a keleti és északkeleti vármegyékben, ragaszkodik az úgynevezett nyomásos rendszerhez, a mely szerint egy község egész határa, vagy egyes határrésze megállapított vetésforgás szerint művelhető, a mivel kapcsolatban az is meg van határozva, hogy melyik forgást, mely időben, miként műveljék és hogyan legeltessék? Szemben tehát a nép szokásaival, a törvényhozás nem zárkozhatik el attól, hogy a szabad gazdálkodásra való átmenetelt ne korlátozza; hanem gondoskodnia kell, hogy addig, míg a nép gazdasági műveltségének előhaladásával, saját jóléte érdekében, maga nem igyekszik a szabad gazdálkodásra átmenni, s míg a tagosítások az ország egy jelentékeny részében foganatosíttatni nem fognak, módot nyújtson arra, hogy a nép megszokott gazdasági életrendéből, egyes élelmesebb gazdák által, könnyelműen kiközösíthető ne legyen.

A nézetek ez irányban eltérők.

A dunáninnyi és dunántúli vármegyékből, valamint az alföld egy jelentékeny részéből érkezett vélemények a javaslatnak azon intézkedéseit, a melyek a nyomásos gazdálkodásra vonatkoznak, törlendőnek vélik. Ugyanezen véleménynek ad kifejezést az orsz. gazdasági egylet is és mindannyiú egyez abban, hogy a szabad gazdálkodás joga semmi tekintet által ne legyen korlátozható.

Az erdélyi vármegyék, valamint az ország északkeleti és keleti vármegyéiből érkező vélemények, valamint az országos gazda-tanácsnak ezen vidéken lakó tagjai ellenben nagy súlyt helyeznek arra, hogy a törvény a nyomásos gazdálkodást fenntartsa.

Miután e szerint az ország egy jelentékeny részében a nyomásos gazdálkodás által való korlátozást okvetlen kívánják, sőt intézkedéseket kívánnak arra is, hogy bizonyos esetekben a birtokosoknak birtokarány szerinti többsége, még ott is a nyomásos gazdálkodásra leendő visszatérést kérhesse, a hol a törvény életbelépte alkalmával már az nem volt gyakorlatban, - és miután én gazdasági szempontból nem óhajtanám meggátolni, hogy a birtokosok többsége úgy boldoguljon, a mint az ő viszonyainak és gazdasági képességének leginkább megfelel, a javaslat 4. §-ába felvettem, hogy bizonyos esetekben, a többség kívánsága alapján, a hatóság a nyomásos gazdálkodásra való visszatérést is megengedhesse.

A nyomásos gazdálkodásra való visszatérhetésnek azonban korlátot kelle szabni, mert örökké nem lehet a földtulajdonosokat bizonytalanságban hagyni. Ezért kimondandónak vélem, hogy a nyomásos gazdálkodásra való visszatérést, a törvény életbelépte után 6 év alatt lehet kérni, miután azokról, a kik annak megengedését ennyi idő alatt nem kérik, méltán fel lehet tenni, hogy a szabad gazdálkodási rendszerbe belenyugodtak.

A nyomásos gazdálkodásra való visszatérésnél egyébként is sok kivételt kellett tenni s így ki kellett mondani, hogy az, a kinek önálló pusztája van, vagy a kinek illetősége egy tagban fekszik, ki földjén tanyát vagy állandó épületet emelt, a kinek nincs minden fordulóban birtoka, vagy a ki már olyan művelési módot alkalmazott, a melytől a nyomásos gazdálkodásra való visszatérés hátránynyal járna, az arra való visszatérésre akarata ellen ne legyen kötelezhető.

Az 5. és 6. szakaszokban intézkedni kellett arról, hogy a szabad gazdálkodási rendszerre át lehessen menni ott is, a hol a nyomásos gazdálkodás fennáll és pedig az átmenetelt meg kellett könnyíteni, hogy a haladni kívánó kisebb számú birtokosságnak is módjában álljon a nyomásos gazdálkodás megszüntetését kérni, a hatóságnak pedig joga legyen arra, hogy a fennforgó viszonyok gondos mérlegelése után, a szabad gazdálkodást megengedhesse, ha a mellett az érdekeltek birtokarány szerinti egyharmada szavazott. A viszonyok gondos mérlegelése alatt az értendő, hogy a hatóságnak tekintetbe kell venni minden körülményt, a mi a gazdálkodásra befolyással van, nevezetesen azt is, hogy a község valamelyik fejlődő város közelében van-e, a hol már indokolt az intenzívebb gazdálkodásra való átmenet, hogy milyenek a közlekedési eszközök és hogy a község népességének egy része nagyobb szorgalmánál, takarékoságánál és intelligentiájánál fogva, elegendő biztosítékot nyújt-e arra, hogy a változott gazdasági viszonyok mellett, haladásra képes? A 6. szakaszban ki kellett mondani, hogy ha a hatóság a szabadon való gazdálkodást engedélyezi, ettől többé a nyomásos gazdálkodási rendszerre visszatérésnek nincs helye, mert biztosítani kell a törvényben mindenkit, hogy befektetéseit aggodalom nélkül teheti, miután azok többé a nyomásos gazdálkodás visszahozása által érintetni nem fognak. A 4. § ugyanis csak olyan községekben engedi meg a nyomásos gazdálkodásra visszatérést, a melyekben a nyomásos gazdálkodás a jelen törvény életbelépte alkalmával nem volt gyakorlatban. Minthogy pedig korábban a nyomásos gazdálkodás az érdekeltek beleegyezése, illetőleg hatósági engedély nélkül szűnt meg, az ekként teremtett állapotot nem lehet olyannak tekinteni, mint azt az állapotot, a mely a törvény életbelépte után a törvényben előírt eljárás alapján keletkezik. Viszont ki kellett mondani a törvényben, hogy ha nyomásos gazdálkodást rendelt el a hatóság, attól hat éven belül eltérni nem lehet. Azért kellett hat évet meghatározni, hogy hármás nyomást véve alapul, egy fordá legalább két évig ugyanazon művelés alatt maradjon.

A 7. és 8. § a nyomásos gazdálkodás, a közös legeltetés és a közös apaállattartás ügyeinek intézéséről gondoskodnak, és a 7. § ezekkel a községi előljáróságot bizza meg; mert az van leginkább hivatva ezeknek az ügyeknek a vezetésére.

A javaslat egyébként megengedi, hogy a községbeli földbirtokosok a közös gazdasággal összefüggő teendőket maguk lássák el, ehhez azonban hatósági engedély kell, és szükséges, hogy tervezeti szabályokat alkossanak és külön tanácsot és végrehajtó közegeket válasszanak.

Ez áll az osztatlan közös tulajdont képező legelőkre is, melyeknél biztosítandó, hogy azok céljuknak megfelelően használtassanak és ápoltságuknak.

A törvénynek helyes végrehajtása önként vonja maga után azt a gondoskodást is, hogy legyen alkalmas közeg, a melyet a hatóság ellenőrizhessen. Ha a maga dolgait az érdekeltség vezeti, akkor szervezkedjék; ha pedig ezt tenni nem akarja, a községi előljáróság hatásköre magánál a törvénytől fogva, minden külön megbízás vagy utasítás nélkül, a közös gazdasági ügyek vezetésére is kiterjed.

Gazdasági szempontból igen nagy súlyt helyezek arra, hogy közös legelők csak a földművelésügyi minister engedélye alapján osztassanak fel (10. §).

Ez az intézkedés a közös legelők felosztására vonatkozó anyagi törvényeket (1871. LIII. tc.) nem érinti; de miután az idézett törvény szerint gazdasági szempontból bíráló tárgyat nem képez az, vajjon a közös legelő felosztása után a felosztandó területen más művelési mód célszerűen alkalmazható-e vagy sem? valamint a havasi legelőknél nem bíráltatik meg, hogy más művelési módok alkalmazása mellett, a gyakran igen csekély feltalaj nem fog-e elenyészni, és az egész terület értéktelenné válni? Gondoskodni kell arról, hogy ezen körülmények a termőföld megfelelő kihasználása, és közvetve az egyéni érdek megvédése céljából is, a földművelésügyi minister által bíráltassanak meg, s csak ha ez megadta az engedélyt, akkor legyen a bíró előtti eljárásnak helye.

A javaslat azon birtokoknak újból való tagosításáról is gondoskodik, melyek a korábbi tagosítás alkalmával több dűlőkben osztattak ki.

A múltban végzett tagosításoknál ugyanis az volt a szokás, hogy különösen a volt jobbágytelkek külső illetőségei nem egy tagban, hanem 2, 3, sőt 4 tagban osztattak ki, és a miatt, - akarva, nem akarva - a lakosság a nyomásos gazdálkodás kényszerére van utalva. A gazdasági haladás érdeke igényli, hogy e baj orvoslásáról gondoskodjunk és az ez iránti rendelkezést úgy az orsz. gazdasági egyesület, mint az orsz. gazdatanács is sürgősen szükségesnek nyilvánították. Miután azonban ez az 1871. évi LIII. tc. módosítását feltételezi, és miután az igazságügyminister ur ígéretét bírom, hogy a most idézett törvénycikk módosításával egyidejűleg e kérdést is szabályozni kívánja: részemről elállottam attól, hogy az erre vonatkozó határozatot a jelen törvényjavaslat keretébe felvegyem.

A földbirtok szabad használatának jelentékeny korlátozásáról szól a törvényjavaslat 11. §-a is, mely szerint a vízmosásos és vízmosások által veszélyeztetett területeken a legeltetés egészben, vagy részben eltiltható, sőt a birtokosok hatósági úton a talaj azon művelési módját tartoznak az ilyen területeken alkalmazni, a mely a baj elhárítása érdekében legcélszerűbb.

Ámbár azon intézkedés a tulajdon szabad használatát korlátozza, éppen a tulajdonosok érdekében áll, hogy a vízmosásos birtok tulajdonosa a birtok értékének devalválását maga után vonó, sőt a szomszéd birtokos tulajdonát is megkárosító használatától eltiltható és más alkalmasabb művelési mód alkalmazására legyen kötelezhető.

Különösen fontos a hatósági beavatkozás olyan esetekben, a midőn egy vízmosásos terület többek tulajdonát képezi, midőn tehát a hatóságnak védelmezni kell azt, a ki birtokának tönkretételét megakadályozandó, a helyes művelési rendszerhez folyamodik. Több oldalról

hangsúlyozták, hogy az ilyen területek újból való tagosítás útján az egyes tulajdonosoknak akkép osztassanak ki, hogy a terület új kiosztása biztosítékot nyújtson a vízmosságok képződése ellen. Erre vonatkozó intézkedések azonban szintén nem e törvény keretébe valók, hanem az 1871. évi LIII. tc. módosítása alkalmával kell ezen területeknek újból való tagosításáról gondoskodni.

A 12. §-ban biztosítani kellett, hogy a városoknak és községeknek, mint jogi személyeknek birtokai a czélszerű gazdasági hasznosítás és jövedelmeztetés szempontjából is hatósági ellenőrzés alatt álljanak.

A községi jövedelmek fokozása és általában a gazdasági haladás előmozdítása szempontjából szükséges az, hogy a községi birtokok jövedelmezőbbé tétessenek, és e tekintetben a községeket bizonyos szakszerű ellenőrzés alá kell helyezni.

E szakszerű ellenőrzés ez idő szerint, miután gazdasági szakközegek a törvényhatóságokban alkalmazva nincsenek, csakis a főszolgabíróra volt bízható, a kinek kötelessége a helyszínen meggyőződés alapján a községi birtokok kezeléséről tudomást szerezeni és ha azt látja, hogy a községi birtokok jövedelme, azoknak hanyag kezelése vagy olcsó bérletek miatt igen csekély, ha azokon rablógazdaságot űznek, vagy más tekintetben hátrányosan vagy károsan kezeltetnek, az intézkedéseket megtehesse és a birtokok jövedelmezőségét fokozza, másrészt pedig, hogy ez úton közvetve az egyes községi lakosokra háruló községi terheket csökkentse.

Kihágást követ el és 200 koronáig terjedhető büntetéssel büntetettik az, a ki a közös vetésforgóra és legeltetésre nézve megállapított rendtartást megszegi, vagy az erre vonatkozó hatósági rendelkezéseket meg nem tartja.

Ezen és az 1890. évi javaslat I. és V. fejezetének határozmányai közt lényeges különbség az, hogy javaslatom szerint a birtok használatának korlátozása, vagy a korlátozás megszüntetése felett mindenkor a közigazgatási hatóságok és végső fokban a minister határoz, hogy sok részlet, a mely inkább rendeletbe való vagy önként érthető dolog, - kihagyatott, ellenben lényeges intézkedések, minők a községi vagy közbirtokossági eljáróság kötelességeire a közös legelők felosztására, a vízmosságos területek művelésére és a községi tulajdont képező birtokok gazdasági művelésének ellenőrzésére vonatkozó rendelkezések javaslatomban felvételtek.

II. FEJEZET

A legeltetésről

A javaslat ezen fejezete a legeltetésre vonatkozó különböző egy törvény keretében helyet fogható intézkedéseket tartalmaz.

A mezei gazdálkodónak alig van olyan ága, a melylyel másoknak több kár okoztatnék, mint épen a legeltetés. Ez okból szántam erre külön fejezetet.

A 13. § elrendeli, hogy legeltetni csakis kellő felügyelet mellett szabad és ez alól csak a bekerített helyek vétetnek ki.

A kereskedelmi minister nagy súlyt fektetvén arra, hogy a vasutak mentén a legelő állatok fokozott felügyelet alatt álljanak, a javaslatban ennek is kifejezést kellett adni, - de az erre

vonatkozó határozmányokat, miután itt már nemcsak mezőrendőri, hanem vasuti közbiztonsági szempontok is döntők, a vasut-üzletrendtartás és az ezzel kapcsolatos külön szabályok tartalmazzák.

Ugyane szakaszban mondatott ki azon fontos elv, hogy a közutakon legeltetni tilos. A közutakat az emberek legnagyobb része olyan helynek tekinti, a hol mindenkinek szabad legeltetni. Azt tehát határozottan el kellett tiltani, és pedig nemcsak azért, hogy a közút tulajdonosának jogait a helytelen felfogással szemben megvédjük, hanem azért is, mert a közutakon való legeltetés legtöbbször csak ürügy arra, hogy más magántulajdonában lehessen kárt tenni.

A 14. §-ban az országos gazdatanács kívánságához képest gondoskodtam arról, hogy a törvényhatóságok a pásztorokra nézve szabályrendelettel intézkedjenek.

A 15. § értelmében a közös legelőkön és a nyomásos fordulókön rendszerint csak közös csordákban, nyájokban, falkákban, csürhékben és ménesekben szabad legeltetni. Feltétlenül ezt a rendelkezést nem lehetett kimondani, mert egyes igen nagy határokon nincs kizárva annak lehetősége, hogy külön csordák, nyájak stb. legyenek, következésképp módot kellett nyújtani arra, hogy az érdekeltek, illetve községi előljáróság a külön csordákban való legeltetést is megengedhesse.

A 16. § előírja azon határozmányokat, a melyeket a közös legeltetésre használt birtokoknál a községi előljáróság, illetőleg a birtokossági külön tanács évről-évre megállapítani köteles, eleje veendő a sok helyt létező bizonytalan állapotoknak. A megállapítandó szabályok ellen természetesen fellebbezésnek van helye, a mikor is a hatóság végérvényesen határoz.

A 18. § intézkedik, hogy minden községben a községbeli összes haszonállatok létszáma évenként egyszer összeírassék. Az ilyen összeírásról már az 1880:VII. tc. 17. §-a is intézkedik; - ez az intézkedés azonban oly általános, hogy abból az ország haszonállatainak létszáma meg nem állapítható; mert a hol közös legelő nincs, ott az 1880. évi VII. tc. 17. §-a nem alkalmazható. Ki kell tehát terjesztenem az összeírás kötelezettségét minden községre tekintet nélkül arra, hogy közös legelője van-e vagy nincs és elő kellett írnom azt is, hogy az összeírás faj és kor szerint történjék, mert csak ily módon leszünk abban a helyzetben, hogy állataink létszámát évről-évre ismerjük. Ugyanezen szakasz gondoskodik, hogy a közös csordákban legelőre kibocsátandó állatok egészségügyi szempontból megfigyelés alatt tartassanak és megvizsgáltassanak, mert csak így védelmezhető állatállományunk a ragadós betegségek ellen.

A 19. §-ban a kóbor czigányok sátorozásának és legeltetésének korlátozásáról gondoskodtam s megtiltottam, hogy ezeknek állatai a községi vagy közös legelőkön és a közutakon legelhessenek, mert a mint számtalan tapasztalat mutatja, az állati betegségeket leginkább az ilyen állatok hurczolják el. - Ámbár a kóbor czigányok sátorozására vonatkozó intézkedések inkább a községi törvénybe valók, mégis mivel a mai községi törvény erről nem intézkedik, a legeltetés megszorításával kapcsolatban a sátorozhatásra nézve is czélszerűnek véltem az intézkedést.

Az 1889-iki javaslat a legeltetés szabályozását a törvényhatóságokra bizta volna, - javaslatom szerint azonban e szabályokat a községi előljáróság, illetve a birtokossági külön tanács állapítja

meg, és a határozat - a mennyiben senki sem fellebbez - végre is hajtható. A törvényhatóság a községek eltérő viszonyait együttesen szabályozni alig képes; helyesebb tehát, ha a különböző viszonyoknak megfelelő rendezés azokra bízatik, a kik közvetlen érdekelvők.

Az állatoknak évenkénti összeírására és a kóbor cigányokra vonatkozó határozmányok újak. Ez a fejezet tilalmi határozatokat tartalmazván, egyes cselekményeket vagy mulasztásokat kihágásnak kellett minősítenem. Így 200 koronáig büntethető az, a ki másnak területén legeltet, a ki a közös vetésforgóra vagy legeltetésre vonatkozó gazdasági rendtartást megszegi; 100 koronáig büntethető az, a ki idegen szántóföldről, rétről, legelőről stb. trágyázó vagy fűtőanyagot jogosulatlanul szed; a ki állatokat felügyelet nélkül vagy közutakon legeltet, a ki engedély nélkül külön nyájokban legeltet és a ki a reá bízott állatokat felügyelet nélkül hagyja.

III. FEJEZET

Az állattenyésztésről

A földművelésügyi kormány nem lehet közönyös az iránt, hogy bárki tetszése szerint rendezze be állattenyésztését; mert azok a kisebb gazdák, kiknek nem áll módjukban, hogy önállóan tartsanak apaállatokat, - áldozatul esnének egyesek kísérletezéseinek. Gondosan mérlegelve tehát az ország különböző vidékeinek szükségletét, befolyást kell gyakorolnia a kormánynak az állattenyésztés irányára. Ezt teszi valamennyi művelt állam; mert minél fejlődöttebbek a gazdasági viszonyok, annál nagyobb gondot kell fordítani főképen a szarvasmarhánál és lónál az állattenyésztés helyes irányára.

Azért mindjárt a 20. §-ban kimondandónak véltem azt, hogy a földművelésügyi minister által a szarvasmarhára nézve megállapított tenyészkörleteket, vagyis azt, hogy a hatóság az ország melyik részében mily állatfaj tenyésztését támogatja, - a törvény érintetlenül hagyja és csak a törvényhatóságnak a földművelésügyi minister által jóváhagyott szabályrendelete útján módosíthatók a tenyészkörletek. A lovakra nézve a tenyészkörleteket a törvényhatóság meghallgatásával a földművelésügyi minister határozza meg.

A szarvasmarhára vonatkozólag már 1880-ban az orsz. gazdasági egyesület és más érdekeltek kérésére akkori hivatalelődöm szakértőket hívott össze és az egyes érdekelt vidékek véleményeit meghallgatván, megjelölte azon szarvasmarha fajtákat, melyek az országban tenyésztendők lesznek és az ország azon vidékeit, melyekben a kijelölt fajták tenyésztendők.

A megjelölt fajták voltak: a hazai (magyar-erdélyi) a simmenthali (berni) a kuhlandi, a pinzgauai, a borzderes jellegek és a karintiai fakó tájfaj. Ezeknek megfelelően határozta meg az tenyészkörleteket is.

Természetes, hogy e megállapítást véglegesnek hivatalelődeim nem tekinthették; s a tenyésztési határokat sem törvény, sem pedig rendelet által nem akarták meghatározni, mert a gyakorlati élet által nyújtott tapasztalati eredményeket kívánták előbb bevárni, a miért a megállapodások egyelőre csak a földművelési kormány által követendő irányelvnek tekintettek.

Azóta 12 év alatt a mezőgazdasági viszonyok változásával párhuzamban a kijelölt tenyészfajták s a tenyésztési körletek beosztása is lényegesen változott.

Ma az ország egyes vidékein helyesen tenyésztendő szarvasmarha-fajták a következők:

1. a magyar erdélyi fajta;
2. a pirostarka hegyi fajta (simmenthali, berni és az ezek után keletkezett tájfajták: pinzgauai és kuhlandi);
3. a borzderesek.

Az úgynevezett "mariahofi" vagy karintiai fakó szőrű tájfajta tenyésztése nem vált be.

Az 1880-ban az egyes marhafajták tenyésztésére készült területi beosztás, vagyis az úgynevezett tenyésztési kerületek szintén módosultak.

Egyes tenyésztési kerületek határvonalainak kibővítése, illetve szűkítése a nyugoti fajták, vagyis a színes marhának felszaporodását és hazai marháknak az azokkal üzőtt keresztezése folytán beállott tarkítását önként követte.

Míg tehát az 1880-ban kijelölt beosztással szemben, dacára hogy időközben a színes marha egyik tenyésztési javasolt tájfajtája, a máriahofi elmaradt, a nyugoti fajták tenyésztési területe nagyobbodott, hazai marhák tenyésztése mindinkább kelet felé és szűkebb körre szorult.

Az ország ma az egyes szarvasmarha fajták tenyésztése szerint tényleg következőképp van felosztva:

1. A hazai, vagyis a magyar erdélyi szarvasmarha nagy tenyésztési területét képezi a pinzgauai fajta által a délkeleti határon elhódított terület és a nagyobb városok körül fajtermelésre dolgozó községek, valamint egyes nagybirtokosok kivételével az országnak keleti része, melyet alulról felfelé a Duna balpartja Zimonytól a Csepel-szigetig, Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye északnyugoti egy harmada, Heves és Borsodnak körülbelül fele, Zemplénnek déli, valamint Ung és Bereg sík része, végre Máramaros megyében a Tisza völgye határol.

2. Ezen nagy területben találjuk ma a pinzgauai fajta piros-tarka hegyi marhát már tekintélyes számban elterjedve: Krassó-Szörény, Hunyad, Szeben, Nagy-Küküllő, Brassó és Beszterce-Naszód megyékben, ezenfelül a Maros mentén Arad megyében.

3. A borzderes fajta tenyésztési területe Máramaros, Bereg és Ung megyék hegyes és dombos része.

4. Az országnak ezenfelül fennmaradó nyugoti része képezi a piros-tarka hegyi fajta által ellepelt azon területet, melyen ma bár még sok, de egymástól elkülönített kisebb helyen kizárólag a hazai marhát tenyésztik, de azt a nyugoti marha mindinkább felszaporodó tenyésztésével szemben sokáig fentartani alig lehetséges.

A magyar marhát nagyobb mérvben tenyésztik még Dunántul Somogy, Zala, Veszprém, Esztergom és Fehér megyék nagyobb, Komárom, Tolna és Baranya kisebb részében, továbbá a Duna balpartján a Csallóközben.

A nagyobb városok és környékük a tenyészkerületekből kihagyattak.

Ezek a tenyészkerületek azért jelöltettek meg, hogy a közös használat alá bocsátandó apaállatok a tenyészkerületek megfelelő fajtákból szereztessenek be, de a tenyészkerületek azokra nézve, a

kik önálló tenyésztéssel foglalkoznak, a kik apaállataikat maguk szerzik be és használat végett másoknak át nem engedik, korlátozásokat nem szab.

A magyar fajta tenyésztéséhez szükséges apaállatokat részben egyesektől lehet beszerezni, de hogy jobb anyag álljon a közönség rendelkezésére, bikanevelő telepek létesítettek Tordán, - és a csákovári földműves-iskola gazdaságában. Részben ezek, részben a magánosok által nevelt magyar fajjú tenyészanyag a fokozódó szükségletet meglehetősen kielégítik.

Nagyobb nehézségekkel járt a nyugoti fajtákra nézve az apaállatok iránt nyilvánult szükséglet kielégítése; mert ezeket eredeti tenyésztési vidékeikről kellett importálni és egyes magángazdákat serkenteni, hogy apaállatok nevelésével foglalkozzanak. Importáltunk 1885. év végéig 1311 drb tenyészállatot; ezen idő után azonban a kormány magánosok részére többé külföldi apaállatokat nem importált, mert az egyes tenyésztők száma gyorsan növekedvén, a belföldről már különböző fajtákból annyi tenyészállatot bocsáthattak a közönség rendelkezésére, hogy a szükségletet naggyobbára kielégítette.

Hogy a kijelölt tenyészirány az érdekeltek által is annál könnyebben el legyen fogadható, az állam különböző kedvezményeket nyújt azoknak, a kik a tenyésziránynak megfelelő apaállatokat szereztek. Nevezetesen biztosította a községet, a melynek bikára volt szüksége, hogy saját megbízott szakértőjét küldhesse el a minster által megjelölt tenyésztésekbe és gulyákba, a ki az apaállatot tetszés szerint választhatta, a szakértő költségét és a bika elszállítási költségét a kincstár viselte vagy előlegezvé, az apaállat árát, részletekben való megtérítést engedélyezett, vagy végül az apaállat vételárának 20%-a engedtetett el. Ezen kedvezmények hatottak oda, hogy a községek maguk is igyekeztek a kijelölt szarvasmarha-tenyésztési irányt követni, és miután ezen irányt a tapasztalat is helyesnek igazolta, az első kijelölés óta számbavehetőleg nem módosult.

Tény, hogy a kijelölt iránynak megfelelő szarvasmarha évről-évre mindinkább jellegződik, és tekintettel arra, hogy az utóbbi években a szarvasmarha ára is jelentékenyen emelkedett és a gazdák is működésük és fáradságuk jutalmát megtalálják, bizton remélhető, hogy szarvasmarha-tenyésztésünk évről-évre nemcsak minőségre javul, hanem mennyiségre is emelkedni fog.

Az 1880-ban megállapított és azóta is többszörös módosítás után a fentebb már felsorolt területeken fennálló tenyészkerületek változtathatlanoknak jövőre sem tekinthetők, mert gazdasági fejlődésünk s azon körülmény, hogy a legelőn való tenyésztésről mindig több és több gazda kénytelen részint a tagosítások, részint pedig a legelő-felosztások következtében az istállótenyésztésre átmenni, önként hozza magával a más tenyésztési irányra való áttérés szükségét. Azért véltem szükségesnek, hogy a törvényjavaslat 20. §-a olyképen intézkedjék, hogy az egy törvényhatóság területén fenálló tenyészkerületet a törvényhatóság szabályrendeletileg módosíthassa. A tenyészkerületek módosításának jogát a földművelési minsternek fenntartani nem kívánom, mert az elannyira különböző helyi viszonyok tüzetes ismeretével bíró hatósági testület a kezdeményezés körül sokkal inkább van abban a helyzetben, hogy a lakosság szükségletét, tekintettel a változott körülményekre, megítélhesse: nehogy azonban szembeötlő hibák vagy jelentékeny rázkódtatások történjenek és nehogy az ily módosítások évről-évre ismétlődhessenek, a tenyészkerületeken történő változtatások csak törvényhatósági szabályrendelet útján eszközölhetők; módomban állván így a szabályrendelet

jóváhagyása alkalmával a módosításra vonatkozó indokok mérlegelése és a netáni helytelen intézkedések meggátlása.

Másként áll a helyzet a lóra, tenyészkörületeinek megalakítására nézve, mert az több körülménynél fogva a földművelésügyi miniszterre bízandó, a ki ez irányban a törvényhatóság meghallgatásával intézkedik.

A lótenyésztésre ugyanis annak honvédelmi fontosságánál fogva, az állam nagyobb, közvetlenebb befolyást gyakorol az által, hogy tetemes számú méneket tart országos tenyésztési célokra a méntelepekben, továbbá a községek számára is kedvezményekkel ad el községi méneket, jutalom díjosztásokat rendez stb. Míg tehát egyrésztől a honvédelmi szempont megkívánja, hogy az állam jövőre is megtartsa az országos tenyésztés irányítására a befolyásnak legalább azt a mérvét, a melyet ezen szempont kellő érvényesíthetése megkövetel, már pedig az országos tenyészirány s a tenyészkörületek megállapítása egymástól elválaszthatatlanok, addig másrészt az állam éppen a rendelkezésére álló tetemes ménlétszám folytán leginkább képes arra, hogy a különböző fajtájú méneknek megfelelő elhelyezése által, a tenyészkörületek és tájfajták megállapítására és létesítésére a helyzetet előkészítse, s annak idején a tenyészkörületeket tényleg életbe is léptesse. Figyelembe veendő továbbá még azon idevonatkozó körülmény is, hogy miután a tenyészkörületek czélszerűen csak úgy állapíthatók meg, ha azok nem szoríttatnak az egyes törvényhatóságok határai közé, hanem oly összefüggő nagyobb területeket ölelnek fel, a melyeket tenyésztési és gazdasági viszonyaik azonos tenyésztési célok követésére utalnak, az idevonatkozó elhatározást nem lehet az egyes törvényhatóságokra, hanem a földművelésügyi miniszterre kell bízni, mely azonban természetesen az érdekelt törvényhatóságok meghallgatásával jár el.

Az által, hogy a tenyészkörületek megállapítása az illető vidékeknek ezen szempontból való előkészítése, s a szorosabban meghatározott kerületenkénti tenyésztés életbeléptetésének időpontja a földművelésügyi miniszterre bízatik, egyuttal legczélszerűbben, rázkódás és zavarok nélkül előkészíthetőnek látszik az átmenet is, a kerületenként való tenyésztésre azon mai állapotról, melyben az országnak még nagyon sok vidékén a kanczaanyag igen vegyes, s a hol ugyanazon, sokszor aránylag kis területeken nagy- és kisczardák, különböző vagyoni viszonyok között, különböző célokkal, sőt nagyon eltérő szakértelemmel, hajlamokkal és szokásokkal tenyésztenek. Ez az állapot a tenyészkörületek határozott kitűzését, s az azokhoz való merevebb ragaszkodást ma még igen sok helyen úgyszólván kizárja, de nem akadályozza azt, hogy oly vidékeken, a hol a kanczaanyag nagyobb egyöntetűsége megengedi, ez a cél már most is szem előtt tartassék.

Míg továbbá az oly átmenettel, hogy minden vidékre a lehetőséghez képest oly állami mének adatnak, a melyek fajtája a kanczaanyag minőségének megfelel, de vére már nemesített, a kanczaanyag javításában meg van a kellő fokozatosság, másrészt a bár különböző fajtákhoz tartozó, de egyaránt nemes vérű anyagnak keverése által nem szenved érezhetőbb hátrányt a népies tenyésztésben legfontosabb szerepet játszó és legtömegesebb árúnak, a jó katonalónak előállítására sem.

Kivételt képez azonban itt a hidegvérű nori, s esetleg más oly fajták tenyésztése, a melyeket a divat hosszabb-rövidebb időre felkap. Különösebben a nori fajtára nézve már most szorosabban megállapítandó lesz a tenyészkörület azért, mert ennek tenyésztése rohamosabban terjed, s mert

ott, a hol a nori ló vére nemesebb lovakéval összekeveredik, az ivadék nemcsak hogy a katonai szolgálatra válik alkalmatlanná, de egyúttal az illető vidék egész tenyésztése is diskreditáltatik, a mi azután úgy honvédelmi, mint közgazdasági szempontból hátrányos. Ez okból a nori ló tenyésztését a nagybirtokokra, a melyeken azt a marhatenyésztésünkben és forgalmunkban beállt változások mindinkább szükségessé teszik s azokra a vidékekre kell szorítani, a melyeken ennek a tenyésztésnek összes előfeltételei adva vannak, de ezeken a vidékeken egyidejűleg a nemes ló tenyésztésének támogatásával fel is kell hagyni.

A 21., 22., 23. és 24. §-ok az apaállatok számának törvényhatósági meghatározásáról az apaállatok elhelyezéséről, tartásáról, a költségek viseléséről és a kiadások fedezési módjáról intézkednek.

E fejezet 25. §-a azon határidőt jelöli meg, mely alatt a községek a törvényhatóság által a 21. § alapján meghatározandó apaállatokat beszerezni kötelesek. Bizonyos határidőnek meghatározása magában a törvényben azért szükséges, hogy a községek jó eleve készülhessenek a szükséges számú apaállatok beszerzéséhez.

A törvény ezen határozott intézkedése mellett azonban módot kellett nyújtani arra, hogy egyes indokolt esetekben a 25. §-ban kitűzött határidőktől eltérhessünk s fel kellett hatalmazni a földművelésügyi ministert, hogy kivételeket engedélyezhessen.

A törvényjavaslat 27. §-ában gondoskodni kellett arról, hogy az eddig is működött járási állattenyésztési bizottságok fenntartassanak. Az előterjesztett javaslatban ugyanis, a mint már előbb is kifejeztem, azt tartván szem előtt, hogy a jelenleg fennálló hatóságokhoz és szakközegekhez alkalmazkodjunk, a járási bizottságok hatáskörét, úgy a mint az eddig is fennállott, a javaslatban is fenntartottam. Ha a közigazgatási szervezet módosítást szenved és annak keretébe gazdasági szakképzettséggel bíró hatósági közegek és hatósági szaktestületek illesztetnek be, akkor természetesen a 27. § is elesik, mert az abban említett járási állattenyésztési bizottság teendőit valószínűleg más hatósági szervezet fogja átvenni.

A 30. §-ban határozott kifejezést kellett adnom annak, hogy saját anyaállataihoz, tekintet nélkül a tenyészkerület követelményeire mindenki tetszés szerinti apaállatot használhat, nehogy kétely férjen ahhoz, hogy a hatóságnak olyan tenyésztőknél, a kik önálló tenyésztéssel és önálló apaállat tartással foglalkoznak, beavatkozási joga van, miután a hatóságnak ilyen esetekben csak arra terjedhet ki a jogköre, hogy azokon az apaállatok a tulajdonoson kívül más anyaállatoknál tenyésztésre ne legyenek használhatók.

Ha azonban ily apaállat tenyésztés végett másoknak is átengedtetnék, ép úgy megvizsgálandó a járási bizottság által, mint a közös tenyésztésre használt apaállat.

A "közös tenyésztés" kifejezés azonban nem érhető akként, hogy ha valaki, a ki önállóan apaállatot tart, azt cselédjeinek a bérükben engedélyezett anyaállatoknál is használatra bocsátja, ez közös tenyésztésnek tekintessék.

Büntetendőnek vélem azonban azt, a ki apaállatot tenyésztési igazolvány nélkül másoknak tenyésztés céljából átenged, vagy a ki ilyen apaállatot másnemű állatokkal a közös legelőre hajt; ennek büntetése javaslatom szerint 200 koronáig terjedhet.

IV. FEJEZET

A birtokhatár megjelölései

A birtokhatárok megjelöléséről kodifikált magánjogi határozatok hiányában mezőgazdasági viszonyaink közt mulhatlanul szükséges intézkednünk. Magában a törvényben azonban csak azon jogelv mondatnék ki, hogy a földbirtok határai, minden birtokos által látható módon megjelölendők, a további részletek szabályozását a törvényjavaslat itt is, mint általában több helyen, a földművelésügyi miniszterre bízva, felhatalmazván azt, hogy az a törvényhatóságok meghallgatása mellett rendeleti úton intézkedjék.

A rendelet tartalmát is előírja a törvényjavaslat, a mennyiben abban gondoskodni kell arról, hogy ki hol tartozzék határát megjelölni, hol alkalmaztassanak állandó és hol ideiglenes határjelek? Milyenek legyenek a határjelek? Mennyi idő alatt állíttassanak azok fel és mennyi idő alatt igazíttassanak ki.

A 32. § általános elvként kimondja azt is, hogy a szomszédoknak kárt okozó határjelzés tilos s ilyenek megsemmisítendők. Ámbár általános magánjogi elv, hogy másnak kárt senki sem okozhat, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényben mindamellett is a káros határjelzések megsemmisítéséről és tilalmáról gondoskodni kell, mert különös az, ha élő fánál jelöltetik a határ, ez a szomszédnak tetemes kárt okozhat, mert bizonyos fánemek igen terjednek és a szomszéd földjében is kárt okozhatnak.

A 33. § gondoskodik arról, hogy a határjelek felállítása és fenntartása a községi előljáróság felügyelete alá helyeztessék s ez gondoskodni tartozik, hogy a megrongált vagy megsemmisült határjeleket, ha másképp nem lehet, a tulajdonos költségén felállíttassa. A rendeletnek van fenntartva az, hogy e határjelek időnként, különösen oly községekben, hol a számtalan kis parcellák miatt a határok iránti villongások gyakoriak, egy vagy két évenként a határjelek felülvizsgálata eszközöltessék és ez alkalommal a községi előljáróság a határjelek megigazításáról vagy kijavításáról stb. gondoskodjék. Ez úton remélhető, hogy számtalan határvillongás és hosszadalmas pereknek elejét lehet venni. Az természetes, hogy a közigazgatási hatóságnak csak magukra a határjelekre vonatkozólag terjed ki hatásköre, a mint azonban a tulajdon válik vitássá, az a közigazgatási hatóság illetékességi körébe már nem tartozik, hanem a rendes bírói útra utasítandó, mi által a bírói és közigazgatási hatáskör közötti határvonal minden kételyt kizáró módon meg van határozva.

Kihágást követ el és 200 koronáig büntetendő az, a ki a szomszédra nézve káros határjelzést alkalmaz.

V. FEJEZET

A mezei dűlőutakról

A közutakról és vámokról szóló 1890:I. tc. meghatározza a különböző utakat, de az úgynevezett mezei dűlőutakról nem gondoskodik és miután e mezei dűlőutak nem valami nagyobb fokú közlekedés közvetítésére, hanem csak arra szolgálnak, hogy mindenki a saját birtokához juthasson, az úgynevezett mezei dűlőutakról, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló

törvényben kell gondoskodásnak történnie és mindenekelőtt a törvénynek rendelkezni kell arról, a mi különben a tagosításról szóló törvények és utasításokban is ki van mondva, hogy a tagosítás alkalmával minden tag akként hasítandó ki, hogy az hozzáférhető legyen és a mennyiben e tagok nem állami, törvényhatósági vagy községi közlekedési utak mentén fekszenek, a mennyiben külön közdülő utak jelölendők ki, a melyek e tagokkal való közlekedés közvetítésére szolgáljanak (35. §).

A 36. §-ban gondoskodni kellett arról, a hogy mezei dűlőutakat ki létesítse és hogy azon mezei dűlőutak, a melyek a községi közdülőutak közé nincsenek felvéve, szintén jó karban tartsák azok, a kiknek érdekében az út létesített vagy fenntartott, hogy pedig ez biztosítsák, a községi előljáróság felügyeletre kötelezendő. A hozzájárulási arány tekintetében az egyezséget az érdekeltek közt a községi előljáróság kísérti meg és csak ha ez nem sikerül, kell az illetékes közigazgatási hatósághoz fordulni.

E mezei dűlőutak is használhatók a posta által, a nélkül, hogy az a jókarbantartás költségeihez hozzájárulni tartoznék, úgyszintén a mezei dűlőutakon a közhasználatú táviróberendezések vezetéke és támszerkezetei is felállíthatók (37. §).

A kisajátítási jog megadandó a község által létesítendő új mezei dűlőutak céljaira vagy a létező utak kiszélesítésére.

Az erre vonatkozó 38. §-t azért kellett a javaslatba felvenni, mert az 1881-ik XLI. tc. első szakaszának első pontja szerint kisajátításnak csak közérdekből, közutak és közhidak építésére lévén helye, kétség férhetett volna ahhoz, hogy az úgynevezett mezei dűlőutak közutak jellegével bírnak-e? Hogy tehát e tekintetben kétely ne legyen a kisajátítási jog megadásával, a javaslatban külön is gondoskodni kellett, de csak azon esetben, midőn ezen utakat a község létesíti; mert a kisajátítási jog megadásában nem mehetünk annyira, hogy egyeseknek a saját birtokaikhoz való hozzáférhetőség céljából a kisajátítási jogot megadják.

A mezei dűlőutak védelme szempontjából büntetendő, a ki a mezei dűlőutat jogosulatlanul megszőkíti, másfelé irányítja, elszántja, vagy megrongálja és a ki az utak vagy bekerített földek elzárására szolgáló kerítések, sorompókat, kapukat és más hasonló készülékeket jogosulatlanul kinyitja (az első esetben 200, a második esetben 100 koronáig büntetendő).

VI. FEJEZET

A faiskolákról és fásításról

A faiskolák létesítéséről és az utak mentének befásításáról minden körülmények és viszonyok közt végrehajtandó részletes szabályokat felállítani törvényben nem lehet, mert az ország vidékeinek különböző égalj- és talajviszonyai, az utak különfélesége és az utak mellett elterülő földterületekkel kapcsolatos magánjogi kérdések miatt egységesen intézkedni lehetetlen.

Az a nézet is nyilvánult, hogy a faiskolákról és fásításokról szóló fejezetet a törvényből egészen ki kell hagyni, mert úgy sem lehet olyan törvényt alkotni, a mely ezeket a kérdéseket jól szabályozná.

Kétségtől hibás is volna a törvény, ha e részben az egyes érdekelt törvényhatóságok vagy úttulajdonosok szabad elhatározását bizonyos mértékben nem biztosítaná.

Én tehát a javaslat VI. fejezetének szövegezésénél is azt tartottam szem előtt, hogy a kereskedelmi és földművelési miniszternek, valamint a törvényhatóságnak módjában álljon különböző viszonyoknak megfelelő rendelkezéseket tenni; de e célból, a törvénynek mégis bizonyos határozatokat kell tartalmaznia, melyek a hatóságokat bizonyos munkák teljesítésére kötelezik, s irányt, de egyszersmind jogot is adnak arra, hogy a mennyiben a rendelkezést az érdekelt község vagy úttulajdonos nem fogadatosítaná, annak érvényt szerezhessenek.

Ha más czélszerűségi tekintetek nem is léteznének, elégséges indok az is, hogy selyemtenyésztésünk örvendetes fejlődése mellett mindinkább oda kell törekednünk és az eperfaültetések fokozása által főleg a kisgazdáknál azok működési körét oda kell irányítanunk, hogy azok a selyemtenyésztést megkedveljék és ez ton jövedelmüket fokozhassák. Ezen népipar pedig kellő gyökeret csak akkor verhet, ha az eperfalomb kellő mennyiségben áll rendelkezésre oly vidéken, a hol a selyemtenyésztés haszonnal űzhető. Nem kis fontosságú tehát az, hogy az érdekelt hatóságok az eperfa tenyésztését előmozdítsák és hogy az eperfa főleg az utak mentén ültetessék, mert csak ez úton lehet biztosítani a népnek eperfa-lombot ingyen.

Törvényben kell tehát kimondani azt, hogy minden község a határ kiterjedéséhez és a befásítandó utak és területekhez mért, de legalább 1/4 katasztrális hold nagyságú, kellően berendezett faiskolát tartson (41. §). A hatóság bírálja meg, vajjon a határ kiterjedéséhez és a befásítandó utak és területekhez mekkora faiskola szükséges és az illető községet kötelezheti, hogy 1/4 kat. holdnál nagyobb területű faiskolát tartson.

A kellő berendezés alatt mindaz értendő, a mi a tenyésztendő csemeték ápolásához és fejlesztéséhez szükséges.

A faiskola be kell hogy kerítve legyen, azt elegendő vízzel kell ellátni s abban a szükséges szerszámoknak meg kell lenniök.

A földművelésügyi miniszter a törvény ezen kötelező szabályának enyhítése céljából méltányos esetekben egyes községeket a faiskola területének kijelölése és faiskola berendezése alól felmentheti vagy több község szövetkezését engedheti meg; mert nem volna indokolt, hogy a faiskolának fentartására a község ott is kényszerítettessék, a hol a talajviszonyok erre nem alkalmasak vagy egyébként faiskolára szükség nincs (41. §). A hatóság és a földm. miniszter a felmentés iránti kérelmek alkalmával mindenesetre mérlegelni fogja, hogy a községben van-e már felekezeti vagy magánfaiskola és hogy az alkalmas-e a község határán szükséges facsemeték előállítására. Ha e tekintetben kellő biztosítékot nyer és a községet a faiskola fenntartása alól felmenti és esetleg a faiskola céljaira kijelölt terület másnemű hasznosításáról gondoskodik, mert ha a fahiány fedezve van, nem kell a községet felesleges kiadásokkal terhelni. A törvény végrehajtása érdekében gondoskodni kellett felelős közegekről is, a 42. § tehát felelőssé teszi a községi előljáróságot azért, hogy községi faiskola létesíttessék és hogy az utakra és közhelyekre kiültetett fákat megfelelően gondozzák. A községi előljáróság egyik tagja ez iránt személyes felelősséggel tartozik és felügyeletet még akkor is gyakorol, ha a faiskola kezelésére külön közeg alkalmaztatik, vagy ha azzal a községi néptanítók valamelyike bíztatik meg; mert ha ezek

kötelességeiket hanyagul teljesítenék, a községi előjáróság a felelősséget magáról azzal, hogy ő egy külön közeget vagy a néptanítót bízta meg, el nem háríthatja. A községi faiskola segélyével a községbeli tanköteles gyermekek a fatenyésztésben oktatók s erre az utasítások a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg fognak kiadatni, a mennyiben arról is gondoskodni kell, hogy ha a községi faiskola kezelése a felekezeti néptanítók egyikére bízatik, ez köteles legyen a más vallásfelekezeti tanköteles gyermekeket is oktatni, minthogy a faiskola rendes művelése érdekében nem kívánatos, hogy egy faiskolába több néptanító járjon (43. §).

A 44. § szerint törvényhatósági szabályrendelettel állapítandó meg, hogy a községi faiskolákban, tekintettel a különböző vidékekre, minő csemeték és minő gyümölcsfák tenyésztessenek. Oly vidéken, hol a selyemtenyésztés üzetik, vagy sikeresen volna üzhető, az perfatenyésztésre különös gond fordítandó; a hol pedig a kosárfonás mint házi ipar meghonosítható, a kosárfűz is tenyésztesse.

A 45. § a faiskolákban nyert csemeték kiültetéséről és értékesítéséről és az abból befolyó jövedelem hováfordításáról intézkedik.

A 46. §-ban gondoskodni kellett arról, hogy ha valamely község kötelességét elmulasztja, a hatóságnak joga legyen az előjáróságot megbírságotolni és ha ez se használna, a faiskolát hatósági kezelés alá venni és azt a község költségén addig műveltetni, míg a község a faiskola kellő fenntartására elegendő biztosítékot nem nyújt.

A 47. § hatályon kívül helyezi az 1890:I. tc. 134. §-át, a mely azt rendeli el, hogy a fák az utárok külső szélétől számítva fél méter és egymástól legalább 15 méter távolságra ültetendők. Azt, hogy ezen utak mily határidő alatt fásíttassanak be, továbbá, hogy a fákat bizonyos utaknál az úttestre, vagy azon kívül és egymástól mily távolságra ültessék, milyenek legyenek az ültetendő fanemek és azoknak törzsmagassága, az országutakra nézve a kereskedelmi és földművelési miniszterek, a többi utakra nézve pedig a törvényhatóságok fogják legcélszerűbben megállapíthatni. Az 1890:I. tc. 134. §-ának merev intézkedése mellett nem volt lehetséges a fákat az úttestre ültetni, holott sok útnál, különösen ha az út, mint nálunk, több helyen igen széles, hol az utárok nem az út szélén, hanem beljebb van, az ültetés más módon eszközözendő, mint azt az 1890:I. tc. előírta. E tekintetben az intézkedési jogkörrel felruházott hatóságnak csakugyan kell bizonyos, a helyi viszonyoknak megfelelő határozati jogot biztosítani. Egyébként is a tapasztalás mutatja meg azt, hogy mely vidéken minő eljárást kell követni a fanemek megválasztásánál és azok ültetésénél. Tehát már ebből a szempontból se volna indokolt a törvényben merev határozatokat kimondani. Az útmenti fák ültetésénél ott, a hol még meghatározva nincsen, magának az útnak a szélessége állapítandó meg, mert e tekintetben is kételyek merülhetnek fel, tehát a tulajdonjog tisztázandó. Azután lehet megítélni, hogy a fák egyes utak mentén az úthoz tartozó földterületekre ültethetők-e?

E tekintetben a hatóság kezét megkötni vagy pedig határidő kitűzésével a viszonyok által megengedett nagyobb gyorsaság kifejtésére kényszeríteni nem volna célszerű; mert ha csak az államutakat tekintjük is, ezeknek befásítása, feltéve, hogy a csemeték rövid idő alatt előállíthatók, a kincstárra tetemes költséget hárítana, s ennek csak akkor van kívánatos eredménye, ha a befásítás előre megfontolt és kellő tapasztalatok alapján felállított program szerint történik. Ha azonban a befásításokat nem kellő sorrendben eszközöljük, bizonyos, hogy

az arra fordított költség egy része a kiültetett fák megsemmisülésével kárba vész és nem érünk el annyi eredményt, mintha lassabban, de mindig a szerzett tapasztalatok alapján haladunk. A büntető határozatok intézkednek, hogy az, a ki a gazdasági terményeket, a fákat és csemetéket vagy azoknak gyümölcsét rongálja vagy levágja, kitördeli, legallyazza, a ki a közutakon és tereken vagy utczákon lévő szederfáról selyemtenyésztési célokra a lombshedést jogtalanul megakadályozza vagy a lombot megfertőztetés által selyemtenyésztési célra használhatatlanná teszi, 200, illetőleg 100 koronáig terjedhető büntetéssel büntetessék. A 46. § a facsemeték, vagyis a faiskolák kezelésére nézve tartalmaz büntető és megtorló határozatokat.

Az 1889. évi javaslattól abban tértem el, hogy a befásításra határidőt nem tűzök, hogy a községi előljárásság kötelességeit körvonalazom és a hanyag községekkel szemben büntető határozatokat állapítok meg s végül abban, hogy az 1890:I. tc. 134. §-át hatályon kívül kívánom helyezni és úgy azt, hogy a fák az úttestre, illetve annak tartozékaira az úttesten kívül esetleg idegen területre, valamint azt, hogy a fák milyen távolságra ültetessenek egymástól, az érdekelt ministerekre, illetve a törvényhatóságokra kérem bízani.

VII. FEJEZET

Kártékony állatok és növények irtásáról és a hasznos állatok oltalmazásáról

A kártékony állatok és növények irtása, valamint a hasznos állatok oltalmazása tekintetében a javaslat abból indul ki, hogy bizonyos káros állatok és növények elszaporodása nemcsak az egyes földbirtokosnak kára, hanem a szomszédokat, sőt esetleg távolabbi területek birtokosait is károsítja, a javaslat egyes tulajdonosokra oly kötelezettségeket ró, a melyek a tulajdon szabad használatát jogi szempontból korlátozzák.

Tekintettel azon terhekre, a melyekkel az efféle kényszerintézkedések járnak szoktak és azon nehézségekre, melyekkel az efféle intézkedéseknek foganatosítása jár, a korlátozó intézkedésekben a lehető legkevesebbre és a legszükségesebbre szorítkoztam.

Az emlősök és madarak irtására nézve a vadászati törvény (1883:XX. tc.) már is nyújt némi szabályozást, a mennyiben számos, a gazdaságra káros állatra nézve tilalmi időszakot nem állapít meg. Ezen intézkedés kiegészítéséül elrendelendő volna, hogy az ürgék, patkányok, hörcsögök, poczkok, egerek, tarka varjak és szarkák irtandók és utóbbiak fészkei és tojásai is pusztítandók (48. §).

A 49. § a hernyók, hernyófélék, és hernyótojások pusztításáról intézkedik. E szakasz határozmányai nem újak; csupán törvénybe iktatnók, a legtöbb törvényhatóság által már úgyis életbeléptetett rendelkezéseket. A gazdaságot veszélyeztető káros növények irtása tekintetében a javaslat csak a szerb tövis és az aranka irtását rendeli el. Egyéb fajta gaz és gyom irtása iránt, mivel azok nem annyira veszélyesek és inkább csak egyes vidékeken jelentkeznek, a törvényes intézkedést nem tartom szükségesnek, mert a többi káros növény kiirtása a haladó gazdasági művelés által különben is biztosítva van és ha netalán egyik vagy másik káros növénynek irtása a tapasztalatok alapján idő folytán szükséges volna, az 57. §-ban adandó felhatalmazás módot nyújt azt intézkedésre.

Az 50. § az arankának káros voltára való tekintettel megtiltja azt, hogy az olyan lóhere- és luczernamagvak, a melyek az arankától meg nem tisztítottak, termelésre eladassanak. E

határozmányt azért vettem fel, mert sok a panasz, hogy a gazdák az arankától nem képesek megszabadulni. Bár az arankamentes magvak megszerzése érdekében az ország különböző részeiben állítottam fel magvizsgáló állomásokat, mégis kerülnek forgalomba arankás magvak, és miután épen a kisebb gazda nincs azon helyzetben, hogy magát lelkiismeretlen üzerek ellen védelmezhesse, úgyszintén a kisebb gazdára nézve jár aránytalanul nagyobb költséggel az, hogy a vetéseiben előforduló arankafoltokat kiirtsa, ezen kisebb gazdák érdekében tartottam szükségesnek, hogy a javaslatba ily intézkedést felvegyek és az intézkedés határozottan csak azokra vonatkozik, a kik lóhere- vagy luczernamagvakat termelés céljából adnak el, és nem vonatkozhat a termelőre, a ki ugyanezen magvakat kereskedés céljából adja el, mert a kereskedő feladata, hogy a magvakat tiszta állapotban hozza forgalomba.

Az 51. §-ban a javaslat meghatározza, hogy az utak mentén levő ültetményeket, valamint a szerbtövist ki tartozik irtani és egyszersmind kimondja azt, hogy ha az, a ki az irtást eszközölni tartozik, ezt elmulasztja, az irtást a mulasztó költségére a község előljárósága végezteti. A javaslat 53. §-a a káros állatok és növények tömeges fellépése esetére intézkedik, vagyis olyan rendkívüli esetekről tartalmaz határozatokat, s a midőn egyes állatok vagy növények fellépése nagyobb területre nézve csapássá válnék. Minthogy ily esetekre törvényhozási úton előzetesen intézkedni, tekintettel az esetek különféleségére, majdnem lehetetlen, e szakaszban csak annyit lehetett kimondani, hogy az irtás költségeihez az érdekelt birtokosokon kívül a törvényhatóság és az állam hozzájárulása is igénybe vehető. Ily rendkívüli esetek lehetnek a sáskajárás, az egerek nagymérvű szaporodása, bizonyos gyomfajoknak hirtelen és nagy mennyiségben való elterjedése, a vértetű jelentkezése almafákon stb. Ezek mind oly veszélyes és közgazdaságilag káros bajok, hogy azoknak elhárítására gyakran az állam közreműködése és anyagi segélye is szükséges.

A gyümölcsözők érdekében az 54. §-ban gondoskodnom kellett arról, hogy a szomszédos erdő fái a kártékony hernyóktól megtisztíttassanak; ezért jogot kellett adnia a gyümölcsös tulajdonosának, hogy a szomszédos erdőben a hernyót 30 méter széles területen saját költségén kiirthassa, az erdő tulajdonosa pedig azt tűrni tartozik.

A javaslat 56. §-a megtiltja a hasznos madarak pusztítását, azok fészkeik vagy tojásaik elszedését vagy eladását.

A hasznos madarak védelme érdekében szükséges volt az 56. §-ban intézkedni, mert főképen éneklő madarak inkább ki vannak az üldözéseknek téve, mint bármely más állat, és tekintettel arra, hogy a hasznos madarak tetemes mértékben pusztíttatnak, nemzetközi tárgyalások is voltak folyamatban arra nézve, hogy a hasznos madarak pusztítása meggátoltassék, mert a hasznos madarak egy része, különösen a vándormadarak, több országban szoktak felváltva tanyázni és azoknak egy ország területére korlátolt védelme a kellő eredménnyel nem járna, e tekintetben tehát csak akkor lehetne céljt érni, ha a többi szomszédos országok is a hasznos madarakat hasonló érdemben részesítik.

A legutolsó ornitológiai kongresszuson Közép-Európának több államaiból összegyűlt képviselők kívánatosnak tartották, hogy a hasznos madarak védelmére minden állam törvényt hozzon, miután azonban magában a kongresszusban se tudtak megállapodásra jutni arra nézve, hogy a hasznos madarak név szerint felsoroltassanak, a névszerinti felsorolást mellőztem.

A javaslat 58. és 59. §-a a méhek érdekében kívánatos, mert a ma is fennálló szokáshoz képest a kirepült méhraj tulajdonosának biztosítani kellett, hogy rajzó méheket idegen területen is felkereshesse, ha azt két nap alatt teszi. Gazdasági szempontból pedig a méhtenyésztés érdekében intézkedni kellett, hogy a ragadós költés-rothadás terjedése a rothadásos törzsek kiirtása útján megakadályoztassék.

A büntető határozatokban intézkedés történik arról, hogy a ki luczerna- vagy lóhermagot termelés céljából elad, mielőtt azt az arankától tisztította volna, vagy a ki a káros állatokat, illetőleg növényeket a hatóság rendeletének megfelelő módon nem irtja, és továbbá a ki hasznos madarakat hatósági engedély nélkül pusztít, azoknak fészkeit elrontja, tojásait, fiaikat elszedi vagy azokat áruba bocsátja, és végül a ki rothadásos méh törzseit a baj felismerése után azonnal meg nem semmisíti, 200, illetve 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető.

Az 1889. évi javaslat a mezőgazdaságra nézve hasznos madarakat névszerint sorolta fel, az erdőbirtokosokra nézve a jelen javaslat 54. §-a a régiebb javaslatban hiányzik; egyébként a két javaslat határozmányai lényegileg egyeznek s csak az arankás magvak árulásának tilalmára vonatkozólag tartalmaz javaslatom az 1889. évi javaslattól eltérő határozatot.

VIII. FEJEZET

A hegyközségekről

Az 1889. évi javaslat a hegyközségekről intézkedést nem tartalmazott, bár kétségkívül szükséges, hogy a szőlőművelés érdekeit szerves összefüggésbe hozzuk, a magánérdek köréből kiemelve, bizonyos fokig a közügy jellegével ruházzuk fel. E célú hegyközségek alakításával fogjuk elérni.

A hegyközség fogalma a szőlőbirtokosok körében vidékenként már nem új. A javaslat lényegesebb rendelkezései már különben is a vármegyék és községek önkormányzatában bizonyos fokig életbe vannak léptetve és helyenként elég sikereseknek bizonyultak. A szőlőművelés érdekeinek ily alakban való tömörítése különösen ma, mikor a filloxera pusztításai következtében a szőlők felújítása közgazdasági feladat, alig volna nélkülözhető. A javaslat a legszélesebb alpra fektetett önkormányzati elvből indul ki és az érdekeltek szabad elhatározását csak ott és annyiban korlátozza, a hol és a mennyiben ezt a közérdek követeli.

A hegyközségek alakításánál két mód közt választhattam: az egyik a kötelező, vagyis kényszerű megalakulás, a mely, ha bizonyos, meghatározott előfeltételek megvannak, az érdekeltek akaratától függetlenül jön létre; a másik a permissio alak, a megengedett alakulás, mely az elhatározást az érdekeltekre vagy legalább az érdekeltek egy részére bízza akként, hogy az érdekközösségbe tartozó birtokosok egy részének helyes akaratát a többire nézve is kényszerítőleg érvényesülhessen.

A javaslatban az utóbbi módot választottam, mert gazdasági ügyek érdekközösségben csak ott mozdíthatók elő a céljuk megfelelően s csakis ott fejlődhetnek helyes irányban, hol a tárgyalás s a közreműködés szükségének tudata az érdekeltek köréből s az érdekeltek meggyőződéséből fakad, s mert a hegyközség megalakítása nem mindenütt lévén szükséges vagy kívánatos, a

kötelező mód elfogadása mellett a kormányt azzal a discretionárius hatalommal kellene felruházni, hogy a törvény rendelkezései alul kivételeknek adhasson helyet.

A 61. § azokat a feltételeket állapítja meg, a melyek a hegyközségek alapításához szükségesek. - Az a) pont célzata az, hogy oly vidékeken, a hol a szőlők már elpusztultak, azok felújítása az illető területeknek a hegyközségek kötelékébe való bevonásaival lehetővé tétessék. A b) pont inkább a homoki szőlőterületekre vonatkozik. A hegyközség alakításához a terület összefüggését, valamely minimalis terület megállapítását és e terület birtokosai minimalis számának meghatározását ki kellett mondani, mert ez nemcsak a hegyközség fogalmának természetéből folyik, hanem szükséges azért is, hogy a szőlőművelés érdeke közügyként a többség akaratával legyen intézhető és megóvható. A terület minimumát a javaslat 100 kataszteri holddal, a birtokosok minimális számát húszszal állapítja meg. Ez szőlőművelésünk jelen helyzetében megfelelőnek látszik.

A hegyközség megalakításának elhatározását nem lehet megnyugvással csak a birtokarány szerinti többségre vagy csak a birtokosok számszerinti többségére bízni; mert ez helyenkint lényeges érdekeket sértő illetéktelen majorizálást idézhetne elő. Ezért a javaslatban a megalakulást óhajtó érdekeltek akaratának az azt ellenző érdekeltek ellenében is kényszerítő hatálylyal való érvényesülése a birtokosok számszerinti többségének meghatározott birtokarányával kombinált mértékéhez köttetett.

E mértéket a birtokarányra nézve a terület egy harmadán túl terjeszteni nem volna indokolt, mert a cél az, hogy a hegyközségek létesülése, a hol csak némileg is kívánatos, a lehetőségig megkönnyíttessék.

A szakasz többi intézkedései azért szükségesek, hogy a hegyközségek megalakulása egyes kisebb közbeeső területek tulajdonosai által megakadályozható ne legyen, hogy a 100 holdnál kisebb összefüggő területek birtokosai hegyközséggé szintén alakulhassanak és végül, hogy a különálló területek a hegyközség területébe felvehetőek legyenek.

A 62. § rendelkezései az intézkedés természetéből önként folynak.

A 63. § kétféle feladatot tűzne a hegyközségek elé.

Az egyik kötelező és pedig a hegyközségi kötelékbe tartozó minden tagra nézve (tehát arra is, a ki a hegyközségi területbe tartozó birtokát nem szőlő-, hanem másnemű művelésre fordítja). A javaslat eme rendelkezése indokolta ama cél érdekében, a melyet a hegyközségek megalkotása révére elérni óhajtunk s elérnünk kell.

E rendelkezés azonban az oly hegyközségi tagra, a ki birtokát nem használja szőlőművelésre, nem ró valami nagy terhet, mert őrzés költségének valamely hányadrészét akkor is köteles volna viselni, ha birtoka nem tartoznék a hegyközségi kötelékbe, csak hogy akkor nem a hegyőr, hanem a mezőőr tartásának költségeihez járulna hozzá.

Igy talán valamivel többet fog fizetni e czímen, de haszna is lesz belőle, mert az őrzés a hegyközségi területen a dolog természeténél fogva mindig hatékonyabb lesz, mint más gazdasági területeken.

Igaz ugyan, hogy a hegyrendészeti szervezkedés a hegyközségi kötelékbe tartozó oly terület birtokosának, a ki a birtokát nem szőlőművelésre használja, némi alkalmatlanságot fog okozni, őt birtoka feltétlenül szabad használatában némileg korlátozni fogja, mert a hegyrendészeti szervezkedés következtében némely használati mód (például a legeltetés) előreláthatólag nem lesz megengedve, de e korlátozás viszonylag oly csekély, hogy abba a hegyközségi területeken a sokkal fontosabb és sokkal nagyobb érdek, a szőlőművelés érdekének megóvása és előmozdítása érdekében bele kell nyugodnunk.

A 2., 3. és 4. pontban foglalt feladatok ellenben megengedettek és azok megvalósítása a hegyközség szabad elhatározásától függ, valamint azok terheit is csak azok viselik, a kiknek e feladatok teljesítéséből hasznuk van.

Ezen a határozaton a feladat körvonalozásánál túlmenni azért nem látszott czélszerűnek, mert a megengedett feladatok oly természetűek, hogy azokra a szőlőbirtokosokat törvényenél fogva kötelezni nemcsak igazságos, de lehetséges se volna.

A 64. § intézkedik lemez-anyagi eszközök iránt, a melyekkel a hegyközségek feladataik teljesítésére képesítettek.

Miként már fennebb érintettem, csak a kötelező feladata a hegyközségnek az, a melynek költségeihez való hozzájárulásra a hegyközség kötelékébe tartozó minden birtokost kötelezni lehet, mert ennek mindannyian egyformán hasznát veszik. Ellenben a megengedett feladatok megvalósítására szükséges költségekhez való hozzájárulást a dolog természeténél fogva csak azon birtokosok terhére lehetett jogosan megállapítani, a kik tényleg szőlőműveléssel foglalkoznak, vagy e feladatok teljesítéséből hasznot huznak, - vagy végül bizonyos közös gazdálkodásra és kezelésre szervezkednek.

Mindezeknek természetes következménye a 65. § első bekezdésében foglalt rendelkezés, a melyet a második bekezdésben foglalt szorító intézkedés korlátoz. E korlátozás viszont szükséges volt azért, hogy azt a hegyközségi tagot, a ki szőlőjének felújítása végett a hegyközségi kötelék által nyújtott előnyöket később akarja igénybe venni, ennek lehetőségétől meg ne foszszuk. A megkülönböztetés a három évnél rövidebb vagy hosszabb idő óta fennálló hegyközségek irányában a múltra nézve lerovandó hozzájárulás tekintetéből azon az indokon alapszik, hogy a három évnél régibb hegyközség rendszerint már oly konszolidált helyzetben lesz, a melyben talán önmagától fogja a pótlagos befizetés mértékét alább szállítani, hogy akként a közös cél elérését minél szélesebb alapon és minél tágabb körben előmozdíthassa.

A 66. §-ban a hegyközségi járulékok kivetéséről és beszedéséről kellett intézkedni; mert önálló szervezet a nélkül, hogy annak a kellő anyagi eszközökről saját hatáskörében gondoskodnia lehessen, kifizetőt célját megvalósítani képes nem volna, ennél fogva tehát a hegyközségi járulékoknak a közadók módjára való kezelésére vonatkozó intézkedés a hegyközség közigazgatási szervezetének természetes folyománya.

A 67. § megállapítja a hegyközségi autonómia szervezetét.

A 68. § legfontosabb rendelkezése azon birtokminimum meghatározása, a mely a közgyűlésen egy szavazatra jogosít. A szőlőbirtok rendszerint annyira el van darabolva, hogy gyakran egy félhold vagy annál kisebb terület is nagy értéket és nagy érdeket képvisel; a birtokos számára az egy szavazatra jogosító terület minimumát tehát egy fél kataszteri holddal, illetőleg annál kisebb területtel kell megállapítani.

Viszont szükséges az egy tag által gyakorolható szavazatok maximumának megállapítása is, nehogy egyes nagyobb területek birtokosai a hegyközségi kötelékben a közérdekkel esetleg össze nem egyeztethető befolyást érvényesíthessenek.

A 69. §-ban intézkedés foglaltatik a hegyközség működésének alakjára és módjára nézve. Ez intézkedés önkormányzati alapon nyugszik s a javaslat csak annyiban tesz megkülönböztetést, hogy az állandó vagy kevésbé változó szükségleteknek elvi alapon hegyrendtartásba foglalását kívánja az időről-időre ismétlődő kezelési részletekre és működési mozzanatokra, és jelesül az évi költségvetés megállapítására időszakonként megújuló határozatokat rendel.

E szakasz utolsó bekezdésének rendelkezését mellőzni nem lehet, mert különben a hegyközség megalakulása sok helyen vagy egyáltalán elmaradna, vagy beláthatlan időre halasztatnék el.

A 70. §-ban megadja a lehetőséget, hogy a hegyközségi terület szélén fekvő birtok tulajdonosa a hegyközség kötelékéből kiléphessen.

Az a), b) pontban s a következő három bekezdésben foglalt rendelkezések a dolog természeténél fogva nélkülözhetetlen feltételei a hegyközségből való kilépésnek. A hegyközségből való kilépés megengedésénél tovább menni és esetleg a terület közepén levő birtok kibocsátását is megengedni a hegyközségi egyezmény fennállásának kockáztatása nélkül nem lehet.

A 71. § a hegyközség felosztásáról gondoskodik, különbséget tévén azok közt a hegyközségek közt, a melyek az érdekeltek többségének akaratából vagy az összes érdekeltek közös akaratából létesültek. Az előbbiekre nézve a felosztást csak az összes birtokosok birtok- és számszerinti háromnegyedrészét túlhaladó többsége kívánhatja. E rendelkezés azért szükséges, nehogy a birtokosoknak ugyanazon száma kívánhassa a felosztást, a mely a megalakuláshoz szükségeltetett.

Ezért kell a felosztás lehetőségét nehezíteni. Ellenben a kisebb területeken alakult hegyközségek felosztását annyira korlátozni nem szükséges, mert, ha az ily kisebb területeken a hegyközség működése sikeres lesz, az érdekeltek többsége, előreláthatólag amúgy sem fogja a felosztást elhatározni.

IX. FEJEZET

A mezei rendőrségről

A mezőrendőrökről az 1885. évi 2357. számú belügyministeri rendelet intézkedik. A mezei hites rendőrszemélyzetről és mezei rendőri kihágásokról 1860. január 30-án bocsájtatott ki rendelet, mely azonban az 1880:XXXVI. tc. 2. és 3. §-ával hatályon kívül helyezettvén, szükséges volt

arra, hogy az ország erdélyi részére és a polgárosodott magyar határőrvidék területére kiterjedőleg a fentebb említett belügyministeri rendelet kiadassék, mert ezen területekre nézve az 1849:IX. tc. hatálya nem terjed ki.

A fejezetben foglalt határozmányoknál főleg arra voltam tekintettel, hogy a mezőrendőri képesítést, az eskümintát, a mezőőr kötelességeit és jogait törvény, ezért tehát a fejezet állapítsa meg; mindazt, a mi a mezőre vonatkozólag szükséges, ki nem meríti; azok a rendelkezések azonban, a melyek a mezőrendőrökre nézve szükségesek, nem a törvény keretébe tartoznak, hanem rendeleti úton lesznek szabályozandók, épen azért kellett a javaslat 93. §-ában gondoskodni arról, hogy a mező-, hegy- és erdőőrök fegyelmi, fegyverviselési és fegyverhasználati ügyeire nézve a bel- és földművelésügyi ministerek rendeletileg intézkedhessenek, miután ezek mind olyan kérdések, a melyek egy általános törvény keretébe nem tartoznak.

Sajnos, hogy az írni-olvasni tudást a mezőőrnél mint feltétlen qualifikációt ez idő szerint még felállítani nem lehet, azért a javaslatban csak az volt kimondható, hogy az írástudók hasonló minősítés mellett mások felett elsőbbséggel bírnak (74. §).

Tekintve, hogy Magyarországon terjedelmesebb birtokok is vannak, a 75. §-ban a magán mezőőrök alkalmazása iránti jogot mindazon birtokosoknak meg kell adni, a kiknek egy község határában 150 kat. hold, vagy ennél nagyobb birtoka van.

A 150 kat. holdat azért vettem alapul, mert ennél kisebb terület csak a kivételes esetben érdemli meg, hogy tulajdonosa annak őrizetére külön mezőőrt tartson, s mert ha a minimum kisebb, sem az egyesek, sem a község nem lesznek elég erősek arra, hogy csupán csak hivatásuknak élő, alkalmas mezőőrt tarthassanak s azt megfelelően díjazzák.

Nehogy azonban ezen megszorító rendszabályok a magasabb cultura alá vont területekre hátrányosak legyenek, a javaslat megengedi, hogy bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők tulajdonosai, tekintet nélkül a terület nagyságára, önállóan is tarthassanak mezőőrt. A szakasz különben kimondja, hogy minden községben legalább egy mezőőr alkalmazandó. A javaslatban a mezőőr elnevezés használtatik, az ország különböző vidékein dívó különböző elnevezések, mint p. o. pásztor, csósz, kerülő stb. helyett, a melyeknek egyikét sem lehetett elfogadni, hanem olyan elnevezést kell használni, a mely az illető egyén közhatósági jellegét is kifejezi. Nehogy azonban mezőőröknek csak azok tekintessenek, a kik bizonyos földbirtok őrizetére fogadtatnak fel, szükséges kifejezést adni annak, hogy mezőőr mindazon a törvény feltételeinek megfelelően alkalmazott és esküt tett egyén, a ki valamely mezei birtokot, szőlőt, halászati területet stb. őriz. Kételynek eloszlása végett a 78. §-ban, melyben az eskümintát van előírva, a halászati területet is megjelöltem.

A 76., 77., 79. és 80. § a mezőőrnek eskütételéről, továbbá annak bizonyítási képességéről intézkednek, a 81. és 82. §-ok pedig a bizonyítási képesség elvesztéséről és a mezőőrnek a szolgálatból való kilépéséről és felmentéséről tartalmaznak utasításokat.

A 83., 84., 85., 86. és 87. §-ok a mezőőrnek letartóztatási és zálogolási jogait szabályozzák, a 88. § pedig kimondja, hogy a letartóztatott egyén haladéktalanul a községi előljárásának adandó

át, mely őt az illetékes hatóság elé állítja, illetőleg, ha a kár 10 korona értéket meg nem halad, a községi fogházba zárja el, és a kihágás felett haladéktalanul ítéletet hoz, ha pedig azonnal ítéletet hozni nem lehetne, a letartóztatott egyént a személyazonosságra nézve szükséges adatok megszerzése és megfelelő zálog elvétele után szabadlábra helyezi.

A mezőőr által elvett zálogtárgyat a mezőőr, ha községi alkalmazott, a községi előljáróságnak, ha magán alkalmazott, gazdájának adja át, a ki azt, ha három nap alatt ki nem váltatja, a községi előljáróhoz beszolgáltatni köteles. A magán mezőőr azért köteles a zálogtárgyat szolgálatadójának átadni, mert ő első sorban annak számol, de viszont a magán mezőőrt alkalmazó gazda is köteles a tárgyakat három nap letelte után a községi előljárónak átadni, mert senki a saját ügyében bíró nem lehet és ha három nap alatt a kárttevővel egyezés létre nem jöhet, a kérdés felett csak a hatóság dönthet.

A községi mezőőr természetesen csak a községi előljáróságnak adhatja át a zálogtárgyakat, mert attól kapta a megbízást.

A 90. § szerint jog adatik a földtulajdonosnak, családtagjainak vagy cselédeknek, hogy a mezei lopások, vagy a mezei vagyon rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyat, vagy a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalhassák, vagy a tilosban talált állatokat behajthassák. Ezek is kötelesek azonban a tárgyakat vagy állatokat, ha azok három nap alatt ki nem váltatnak, a községi előljáróságnak átadni. Ámbár a tárgyak és eszközök lefoglalása és az állatok behajtása rendőrhatalomra tartozik, az erre vonatkozó jogot a földtulajdonosnak és családtagjainak vagy cselédjeinek a törvényben mégis biztosítani kell, mert a tulajdonostól és hozzátartozóitól azt a jogot elvonni annyi volna, mint a mezei kártételeknek tág teret nyitni. Ez a jog azonban nem terjeszthető ki a kárttevő letartóztatására, valamint a bizonyítási képesség módosítására se.

A 91. § a tilosban talált baromfi megölését mondja ki az esetre, ha a baromfi behajtása nehézségekbe ütközik. A kárt szenvedő nem kötelezhető, hogy a megölt baromfit tulajdonosának visszaadja, de a tulajdonos a megölt baromfival rendelkezhetik, feltéve, hogy a baromfi által okozott kárt a károsultnak megtérítette.

Az erdőtörvény 1879:XXXI. tc. 104. §-a szerint a leölt állatok a helyszínén hagyandók és az állat tulajdonosa által elvihetőek. E határozmányt azonban a jelen javaslatba átvenni azért nem lehetett, mert a mívelés alatt álló földön nem lehet kötelezni a károsultat, hogy a leölt baromfit a helyszínén hagyja, miután az ott útban lehet. Ugyanezen szakaszban kellett kimondani azt is, hogy a kóbor kutyák és macskák, ha idegen területen találhatók, elpusztíthatók, mert ezek ellen más védekezés nincs.

A 92. § a károk megbecslését közvetlenül a mezőőr kötelességévé teszi; a károsultnak, valamint a kárttevőnek azonban joga van, ha a mezőőri személyzet becslésében meg nem nyugszik, a községi előljáróságnál a kár újabb megbecslését 8 nap alatt követelni, mi által a kár utólagos bizonyítása meg lesz könnyítve.

A 93. §-ról már fentebb tettem említést.

E fejezet intézkedései eltérnek az 1889. évi javaslat VI. fejezetének intézkedéseitől, mert míg a most előterjesztett javaslat 23 szakaszban tárgyalja a mezei rendőrséget, addig a régi javaslat a mezőrendőrségről csak 9 szakaszban intézkedik. Javaslatom ugyanis kiterjed a mezőőrök bizonyítási képességére, letartóztatási jogára, annak meghatározására, hogy a mezőőr kit és meddig üldözhet, továbbá arra, hogy mekkora terület birtokosa tarthat külön mezőört s végül még sok más intézkedésre, a melyek a törvényben okvetlenül szabályozandók.

A jogosulatlan záloglást kihágásnak kell minősíteni s 200 koronáig terjedhető büntetéssel sújtani.

X. FEJEZET

Kihágások és büntetések

A kihágások és büntetésekről már az egyes fejezeteknél megemlékeztem.

Nemcsak azokat a cselekményeket és mulasztásokat minősítem itt, a melyek a büntető törvény és a kihágásokról szóló törvény szerint büntetendő cselekményt, vagy mulasztást nem képeznek; hanem azokat a mulasztásokat és cselekményeket is felsorolom, melyek már a büntető törvény és a kihágásokról szóló törvény szerint is büntetendők; mert a büntető törvények az illető cselekményt vagy mulasztást aránylag túl magas büntetéssel sújtják és ez által a feljelentőben, illetőleg a károsultban a szánakozás érzelmét keltik fel, mert sajnálja, hogy ily tények miatt a magáról megfélemlített oly súlyos megtorlással bünhődjék, másrészt meg azért, mert a büntető törvénykönyvek szerinti eljárás a dolog természete szerint több alakiséghez levén kötve, vagy önbíráskodásra vagy arra indítaná a károsultat, hogy inkább hallgatással tűrje el a szenvedett sérelmet, semhogy a bírói eljárást, a mely reá nézve sok kellemetlenséggel jár, igénybe vegye.

A javaslat ez okból az ott minősített kihágásokra aránylag kisebb büntetéseket állapít meg, mint a büntető törvények, úgy, hogy a büntető törvények által meghatározott magasabb büntetések tulajdonképp csak akkor fognak alkalmaztatni, a mikor a kihágás által elkövetett kár a 60 korona értéket meghaladja, a mi tekintve a mezőrendőri kihágások természetét, csak ritkább esetekben fordul elő. Ide tartoznak különösen a lopás eseteinek számos fajtái.

A javaslat szerint ugyanis [94. § a)], a ki gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy a ki másnak földjétől el nem választott terményeket jogosulatlanul leszed vagy levág, a mennyiben a lopott, leszedett vagy levágott dolog értéke 60 korona értéket meg nem halad, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Büntető törvényünk 333. és 334. §-a szerint az efféle lopás vétséget képez és a 339. § értelmében egy évig terjedhető fogházzal büntetendő, sőt a 336. §-ban felsorolt esetekben büntetnek is minősíthető és ekkor a 340. § értelmében öt évig terjedhető fegyház a büntetése.

A büntető törvény 336. §-ára való hivatkozás egyébként a 94. § a) pontjában azért volt felveendő, mert a büntetőtörvény most idézett szakasza bizonyos súlyos körülmények között elkövetett lopást a lopott dolog értékére való tekintet nélkül is büntetnek nyilvánít és a mezőrendőri törvénynek nem lehet czélja a kvalifikált lopás büntetését leszállítani.

Hogy ezen egyetlen esettől eltekintve, mezőgazdaságunk érdekében sokkal czélszerűbb a nagyon is gyakran előforduló mezei lopásokat a büntető törvény szigora alól kivonni, és azokat ugyan

kiseb, de gyorsabban végrehajtható büntetéssel sújtani, azt a már fentebb említettek után bővebben bizonyítani alig szükséges; mert ha valahol kell, úgy főleg a mezei lopásoknál és kártételeknél kell a nem túlságosan súlyos, de annival gyorsabb megtorlásról gondoskodni; mert a közélet valójában nem is tekinti lopásnak más fájáról gyümölcsöt szedni, a máséban tarlózni, vagy böngészni stb. s ezen könnyelműségből, a tulajdon tisztetének hiányából származó elidegenítés iránti hajlamot inkább javítjuk, ha kisebb büntetés mellett a cselekményt gyorsabban sújtjuk, mintha nagyobb büntetést szabunk rá, de azt épen nem, vagy nagy sokára foganatosíthatjuk.

A javaslat e tekintetben is az erdőtörvény határozataihoz alkalmazkodik és azért fogadta el a 60 koronát a mezőrendőri kihágásoknál, mint határvonalat; mert az erdőtörvény 69. §-a szintén a 60 koronát fogadta el. Ugyancsak az erdőtörvény 74. §-ának alapján a mezőgazdaságban elkövetett lopásokat is büntetteknek kellett minősíteni, ha azokra vonatkozólag oly körülmény forog fenn, melynél fogva a lopás tekintet nélkül a lopott dolog értékére a büntetőtörvények szerint büntettnek állapítatik meg.

A büntető-törvényekkel kapcsolatosan a 94. § a), b), c), d), f), g) pontja állapítja meg a mezőri kihágásokat. A 94. és 95. §-okban meghatározandó volt az is, hogy mely kihágások miatt indítható meg az eljárás a sértett fél indítványára, és melyek üldözendők hivatalból. A hivatalból üldözendő kihágások közé azokat a kihágásokat is felvettem, melyek nem valamely magántulajdonon követtetnek el, mert különben megtorlatlanul maradnak. A 95. § szerint 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők a kisebbrendű kihágások, a melyeknek nagy részéről már az egyes fejezeteknél megemlékeztem. A 96. §-ban kimondatik, hogy ha a kár 60 koronánál nagyobb, a cselekmény a büntető-törvények megfelelő szakasza alapján bírálendő el. Az eljárás tehát azon bíróság előtt indítandó meg, a mely az ily büntető cselekmények feletti ítélethezatalra illetékes. Ha ellenben a károsult fél panaszára megindítandó ügyekben a károsult fél kártérítési igényét 60 koronára szállítja le, a felett a mezőrendőri kihágások elbírálására a jelen törvény szerint illetékes hatóság ítélt.

A 97. § szerint súlyosbító körülményül tekintendő, ha a kihágás vásár- és ünnepnapon, vagy vásár- és ünnepnapot megelőző hétköznapon, ha éjjel, vagy ha bekerített helyen, vagy határozott figyelmeztetés ellenére követtetett el; mert a tapasztalás azt mutatja, hogy a jelzett napok használatnak leginkább fel kihágások, különösen apróbb mezei lopások elkövetésére. A 100. § a mezőri kihágásokból befolyó pénzbüntetésekről intézkedik és a szerint a pénzbüntetések felerészben a közigazgatási alapot, felerészben pedig azon községet illetik, melynek területén a kihágás elkövetett. A kihágásokból befolyó pénzek ez ideig mind a közigazgatási alapba folytak az 1868. évi 62.617. számú pénzügyministeri rendelet alapján. Miután azonban a kihágások üldözésénél első sorban a községek érdekelttségét kell fokozni és egyébként is a községeknek mindig emelkedő gazdasági kiadásairól gondoskodni kell, méltányosnak látszik, hogy a kihágások után befolyó pénzbüntetések fele a községeké legyen. Miként használják fel ezen pénzbüntetések a községek, azt a belügy- és földművelésügyi ministerek rendeletileg fogják szabályozni.

Ugyancsak a kihágások szigorúbb üldözése érdekében megengedendő, hogy a mezőri szegődségében a befolyó büntetéspénzek bizonyos százaléka biztosítható legyen, a mely esetben a befolyó büntetéspénzből első sorban a biztosított százalék vonandó le, s csak a megmaradt rész

osztandó a már fentebb említett módon meg. Ily határozmány ugyan szokatlan törvényhozásunkban, de a gyakorlati élet igazolni fogja.

Javaslatom az 1889. évi javaslattól e fejezetnél is eltér, főleg abban, hogy a régi javaslat ötrendű büntetést ismert és pedig 300, 200, 100, 50 és 25 frtig. Nézetem szerint eltekintve attól, hogy némely kihágás túlságosan sújthatnék, e számos megkülönböztetésre szükség nincs, mert ha tekintjük a 98. § szerint visszaesés esetén, a kihágást elkövető kétszeres büntetéssel is sújtható, valóban nem szükséges a büntetéseket túlságos magasan megállapítani, mert különben épen abba a hibába esünk, mit ki akartunk kerülni.

XI. FEJEZET

Hatóságok és eljárás

A végrehajthatóság főkélléke a hatósági illetékességi körök határozott körvonalozása levén, a javaslat szövegében mindenütt megkülönböztettem a közigazgatási és a bírói illetékességet kizárandó azt, hogy ott, hol a közigazgatási hatóság illetékes, a bíró előtt is lehessen jogorvoslást keresni. E tekintetben is lényegesen eltértem tehát az 1889. évi javaslattól, mely bizonyos kérdésekben megengedte, hogy a közigazgatási határozataiban meg nem nyugvó fél a bíró előtt kereshessen orvoslást.

A bírói illetékességtől eltekintve, javalatomban tárgyalt kérdések háromféle szempont alá esnek. Az első szempont alá esők tisztán mezőgazdasági kérdések, a melyek közigazgatási úton s harmadfokban a földművelésügyi minister által döntendők el, a második szempont alá esnek azok a kérdések, a melyek a javaslatban foglalt különböző hozzájárulási arányokra vonatkoznak, melyekben az életbeléptetendő közigazgatási bíróság illetékességi körébe fognak tartozni, és a harmadik szempont alá esnek a kihágások, a melyek első fokban a közigazgatási hatóságok, de a további fokozatokban a közigazgatási bíróság illetékességi körébe tartoznak.

Mindezen hatásköröket szabályozzák a javaslat 101., 102. és 103. §-ai. A 103. § törvényeink legnagyobb részének határozmányaitól jelentékenyen eltér abban, hogy a 10 korona értéket meg nem haladó károknál a kihágás elsőfokú elbírálását nagyközségekben a bíróból, a községi előljáróság egy tagjából és a körjegyzőből vagy helyetteséből, kisközségekben pedig a bíróból és az előljáróság két tagjából álló tanácsra bízza.

Igen sok vélemény hangzott ezen hatáskör megállapítása mellett és ellene. Én a községi bírászkodás mellett foglalom állást azért, mert a fősolgabírói bírászkodás semmit sem javít a mai állapotokon, midőn a károsult inkább felhagy panaszával, semhogy magát és alkalmazottjait azon tetemes kellemetlenségnek kitegye, a mely abból áll, hogy a távolfekvő fősolgabírói székhelyre néha a feljelentés után hónapok múlva ismételten beutazzék s legtöbbször, miután hónapok múlva a bizonyítás nehézséggel jár, eredmény nélkül. Ez vezetett engem a községi bírászkodás elvének elfogadására, s mindezen indokokhoz még az is hozzájárult, hogy az az előljáróság, a mely az 1877:XXII. tc. 5. §-a alapján fel van hatalmazva, hogy a kisebb polgári peres ügyekben 20 frtig ítéletet hozhasson, bizonyára elegendő érzékkel bír olyan kihágások felett is igazságosan ítélni, a melyeknél a kár 10 korona értéket meg nem halad.

Mindezekon kívül utalhatok még az erdőtörvényre is, melynek 118. §-a szerint a 10 frtot felül nem haladó lopások vagy ugyanazon összeget felül nem haladó kártételek eseteiben elsőfokú bíraskodást kis- és nagyközségekben a főszolgabíróon kívül, a községi bíró vagy akadályoztatása esetén helyettese gyakorolhatja, ha sértett fél községi bíró eljárását kívánja igénybe venni.

Tekintve a most idézett erdőtörvény elvi határozatát, nekem az ellen sem volna észrevételem, ha a községi előljáráóság hatásköre a 20 koronát meg nem haladó károk kihágási eseteire is kiterjeszhetnék, mi által a főszolgabíró munkája tetemesen megkönnyíttetnék, mert, mint a 103. §-ból látható, a fellebbezés esetén sem ő, hanem az elsőfokú közigazgatási bíróság ítél.

A fejezet következő szakaszai a kihágások és kártérítések körüli eljárást szabályozzák.

A kihágásokra és kártérítésekre vonatkozó részletes eljárási szabályok 117. §-a szerint a földművelésügyi-, belügyi- és igazságügyi ministerek által fognak kiadatni.

A 104. § szerint a községi előljáráóságnek kötelessége a letartóztatott marha tulajdonosát és a károsultat 48 óra alatt értesíteni, hogy ez utóbbi igényét nyolcz nap alatt érvényesítse. Ezen szakasz és a 105. § intézkedik továbbá arról, hogy mi történjék, ha a károsult, vagy a marha tulajdonosa nyolcz nap alatt nem jelentkezik, mi történjék az elárusított marhával vagy zálogtárggyal, ha a tulajdonosnak nem jelentkezése következtében értékesített és hova fordíttassanak az elárusított zálogtárgyak után befolyt és sem a kárnak, sem a költségeknek fedezetére nem szükséges összegek stb. A javaslat szerint ezen összegek, ha az azokra való tulajdonjog a kár megtörténtétől számítandó egy év alatt nem érvényesíttetik, a község szegényalapja javára bevételezendők. Itt az elévülési határidő tehát egy év. Egy év elég arra, hogy a tulajdonos jogait érvényesíthesse. Hosszabb elévülési határidő azért nem szükséges, mert itt többnyire kisebb összegekről és a községben ismeretes egyénekről és tulajdonosokról lehet szó, a kikről feltehető, hogy ha jogaikat egy év alatt nem érvényesítették, azt érvényesíteni nem is szándékoznak; de viszont a község se kötelezhető arra, hogy a többnyire csekély összegeket egy éven túl is folyton létben őrizze.

A 106. és 107. §-ok hasonló intézkedéseket tartalmaznak a községi előljáráóságnek átadott tárgyokról, eszközökről és zálogokról. A 108. § meghatározza, hogy a büntetéssel egyidejűleg a hatóságnak kötelessége a költség és a kártérítési igény felett is határozni, feltéve, hogy a kár a szerint, a mint a kihágási ügyben a községi előljáráóság, vagy a főszolgabíró illetékes, a 10 vagy a 60 koronát meg nem haladja, - illetőleg a károsult igényét 10, illetve 60 koronára le nem szállítja. Ha ez az eset nem forog fenn, a javaslat 103. §-ában megnevezett hatóság sem a büntetés, sem a költség és kártérítéshez való igény tárgyában nem határozhat, hanem ha a károsult fél hozzá fordult, azt figyelmezteti, hogy panaszával 10 koronát meghaladó károk eseteiben a főszolgabíróhoz, 60 koronát meghaladó károk eseteiben pedig a büntető törvények szerint illetékes hatósághoz forduljon.

A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában a belügyminister által 1880. évi 38.547. sz. alatt kiadott körrendelet 4. §-a szerint 50 forintot túl nem haladó kártérítési követelések, a melyek kihágásból származnak, és az eljárás folyama alatt támasztattak, rendszerint a feljelentés folytán hozott ítéletben döntendők el. A mennyiben tehát a hatóság a 108. § alapján a mezőrendőri kihágás és kár tekintetében ítéletet

hozni illetékes nem volna, de a kihágás a most idézett belügyministeri rendelet által megállapított hatóság illetékessége alá tartozik, abban az esetben ezen hatóság a kártérítés kérdésében is határoz, ha az 50 frtot meg nem halad, kétségkívül helyesebb lett volna a főszolgabíró illetékességét 50 frtig, azaz 100 koronáig terjedő károsítások eseteire kiterjeszteni, de miután az erdőtörvény is csak 30 frtot, azaz 60 koronát meg nem haladó károk esetében utalja az ügyet a főszolgabíróhoz, részemről sem kívántam az eddig követett elvtől eltérni.

A 109., 110. és 111. § a kárdíjakról és a hajtópénzekről intézkednek, a melyek szintén a kihágási eljárás keretébe tartoznak. A kárdíjak az erdőtörvényben, de igen sok külföldi törvényben is el vannak fogadva és előnyük az, hogy a ki a kárdíjjal megelégszik, annak a kár mennyiségét bizonyítani nem kell, mi által igen sok mezőri kihágási ügy egyszerű letárgyalása és befejezése biztosítva lesz.

A 112. §-ban gondoskodni kell arról, hogy a hatóság előtt ki tartozzék felelősséggel, ha a kár családtagok, továbbá gyámság és gondnokság alatt álló egyének által követtetett el. Ezekért a családfők, gyámok és gondnokok, a cselédek által okozott károkért pedig a gazdák felelősek. A visszkereseti jog a cseléd ellenében a gazda számára fennmarad.

A 113. § a kár érvényesítése iránti jog elévülését 6 hónapban állapítja meg. Magára a büntetethőségre nézve elévülési időt nem kell megállapítani, mert az már a kihágásokról szóló 1879:XL. tc. 32. §-ában meg van határozva. A kár érvényesítése iránti jognak elévülésére azért állapított meg csak 6 hónap, hogy a büntetethőség és a kártérítési jogra nézve ne legyen két elévülési idő. Hat hónap elegendő is arra, hogy az, a ki kárt szenvedett, ez iránti jogát érvényesíthesse, s ha e jogát annyi idő alatt nem érvényesíti, megérdemli, hogy azt elveszítse. Ha azonban a kártérítés már ítéletileg megállapított, arra nézve a polgári törvények rendelkezései irányadók. Hasonló határozatot tartalmaz az 1879:XXXI. tc. 89. §-a is.

A 114. § büntető igazságszolgáltatásunkban egy eddig szokatlan elvet fogad el, a mely abból áll, hogy a büntetés községi közmunka alakjában is leszolgálható. A mezőrendőri kihágásoknak legnagyobb része csak kisebb jelentőségű levén, a mezőrendőri kihágások csökkentésére igen alkalmas eszköz a kihágót a büntetésnek közmunka alakjában való kiállítására szorítani.

Az igazságügyminister ur a közmunkát kötelezőleg előírhatónak hazai jog viszonyainkra való tekintettel nem találván, csak annak a kimondásába egyezett bele, hogy az elítélt a büntetést elzárás helyett közmunkával is leszolgálhassa, mit ha az elítélt a felszólítástól számítandó 24 óra alatt teljesíteni meg nem kezdene és egymásután le nem szolgálna, ellene az elzárás alkalmazandó.

A 116. § azt a határidőt állapítja meg, a mely alatt a fellebbezés beadandó; ezen kívül pedig meghatározza azon eseteket, a melyekben a fellebbezés ki van zárva.

A fellebbezés kizárandó a közigazgatási hatóság ítéletei ellen, ha a büntetés 10 koronát, vagy egy napi elzárást meg nem halad, az elsőfokú közigazgatási bíróság ítéletei ellen pedig akkor, ha a büntetés 20 koronát, vagy két napi elzárást meg nem halad. Egyéb ügyekben, melyekben közigazgatási bíróság illetékes, az elsőfokú közigazgatási bíróság határozata ellen további fellebbezésnek nincs helye. Ezek a határozatok oly kisebbszerű hozzájárulási kérdések körül

mozognak, hogy azokkal a kir. felső közigazgatási bíróságot terhelni, valóban felesleges volna akkor, midőn azokban egyszer a közigazgatási elsőfokú, másodsor pedig az elsőfokú közigazgatási bíróság határozott. Illetékesség és közérdek szempontjából a kir. felső közigazgatási bírósághoz mindig helye van a felelbbvitelnek.

A fellebbezés ezeken kívül korlátozandó ott is, a hol valamennyi fokozatban a közigazgatási hatóságok illetékesek. Így a földművelésügyi ministerhez való fellebbezés ki van zárva a 3., 7., 23., 28. és 33. §-nál felsorolt ügyekben, a melyekben a másodfokú közigazgatási hatóság végérvényesen határoz.

XII. FEJEZET

Zárhatározatok

A 118. § felhatalmazást ad a földművelésügyi ministernek, hogy ezen törvényt Fiume város és kerületére külön rendelettel léptethesse életbe, és a törvényen az ottani viszonyoknak megfelelő módosításokat megethesse. Fiume városnak és kerületének viszonyai ugyanis hazánk többi törvényhatóságainak viszonyaitól hatósági és más tekintetekben is annyira eltérők, hogy azokat az általános törvény keretében számtalan kivételek meghatározása nélkül figyelembe venni lehetetlen volna.

A 119. § szerint a földművelésügyi minister felhatalmazandó, hogy a törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket kiadhassa, azokat hatályon kívül helyezhesse, vagy módosíthassa. A törvény életbelépte esetére, a mint már fentebb is említettem, számtalan rendelkezés lesz kiadandó, és a már egyszer kiadott rendeletek, a tapasztalás által követelt igényekhez megfelelően módosítandók.

A 120. § szerint a javaslat törvényerőre emelkedésével az 1840. évi IX. tc., valamint mindazon törvények és szabályok, melyek a törvényt ellenkeznek, hatályon kívül helyezettnek. A törvény életbeléptetésének idejét külön rendelettel kell meghatározni, mert az életbeléptetés ideje a közigazgatási bíróságról szóló törvény életbeléptetésétől függ, mert a végrehajtásról szóló utasítások és rendeletek kidolgozása is időt igényel.

1903. évi VII. törvénycikk három új csendőrkerület felállításáról

- 1. §** Az 1881. évi III. tc. alapján szervezett m. kir. csendőrség felügyeleti területe, az idézett törvény 2. §-ának megváltoztatásával, kilencz csendőrkerületre osztatik be.
- 2. §** Az 1881. évi III. tc. alapján szervezett hat csendőrkerület székhelye változatlanul marad; a jelen törvény értelmében felállítandó VII. kerület székhelyéül: Brassó, a VIII. kerület székhelyéül: Debreczen, végül a IX. kerület székhelyéül: Szombathely városok jelöltetnek ki.
- 3. §** A belügyminister felhatalmaztatik, hogy a csendőrkerületeknek az 1881. évi III. tc. 2. §-ában megállapított területi beosztását, az új csendőrkerületekre való tekintettel s a közbiztonsági szolgálat érdekeinek megfelelően, rendeletileg megváltoztathassa.
- 4. §** A VII. számú csendőrkerület az 1903. év folyamán állítandó fel s az ezzel járó költségek az 1903. évi állami költségvetés megfelelő címénél utólag számolandók el. A VIII. és IX. számú csendőrkerületek a csendőrség létszámának fokozatos kiegészítésével kapcsolatosan állítandók fel s költségeik a belügyministerium rendes költségvetésébe veendőek fel.
- 5. §** E törvény életbeléptetési idejének megállapításával a belügyminister, végrehajtásával pedig a belügyi és a honvédelmi ministerek bíztatnak meg.

Szentesítést nyert 1903. évi márczius 11-én. Kihirdettetett az „Országos Törvénytár” 1903. évi márczius 14-én kiadott 2. számában.

1903. évi VII. törvénycikk indoklása három új csendőrkerület felállításáról

Általános indoklás

A m. kir. csendőrség állománya a belügyi tárcza költségvetése szerint – a 199 tisztet is beleértve – immár 8214 főre emelkedett s a törvényileg megállapított 6 csendőrkerület területén ez időszerint 41 szárny, 112 szakasz, 1 tiszt különítmény, 1 pótlókeret és 1295 őr működik.

A törvényhatóságok, városok és községek azonban még mindig nagyobb arányú s oly kívánalmakkal járulnak a belügyi kormányhoz, melyek a közbiztonsági szolgálatnak a kor igényeinek megfelelő módon való ellátása érdekében meg nem tagadhatók, sőt azok, a legutóbb nagyobb számmal előfordult közbiztonsági zavarok és az új „Bűnvádi Perrendtartás” életbeléptetése folytán a nyomozó közegekre háramló fokozottabb tevékenységre és szélesebb munkakörre való tekintettel, mielőbb figyelemben részesítendőek lesznek.

Az ország területi, politikai és népességi viszonyai alapján megállapítható, hogy a közbiztonsági szolgálat teljes sikerrel csak akkor lesz ellátható, ha a csendőrlegénység létszáma legalább 10.000 főre felemeltetik; mivel pedig az 1881. évi III. törvénycikkkel megállapított keretben a csendőrség továbbfejlesztése nehézségekbe ütközik és nem járhatna teljes sikerrel, az említett törvény megfelelő módosítása mellett új csendőrkerületek szervezéséről, illetve a 10.000 főre fokozatosan kiegészítendő létszámnak megfelelő keretéről kell gondoskodni. Ez annyival inkább szükséges, mert az 1881. évi III. törvénycikkkel megállapított 6 (hat) csendőrkerület keretében a csendőrség állománya az 1884. évi január hó 1-től – a mikor a csendőrség szervezése

e keretben befejezést nyert – a tiszteket is beleérve 5112 főről, a mai napig már is – mint már előbb említve volt 8214 főre emelkedett s ehhez járul még az a körülmény, hogy a csendőrségnek a közbiztonság és a szolgálat érdekében ép tervbe vett decentralizációja következtében, a csendőrlegénység jelenlegi létszámának keretén belül mintegy 180-200 új csendőrőrs lesz még a jövő év tavaszán felállítható, mi által az őrsök száma a jövő évben 1480-1490-re fog emelkedni.

Az állomány ezen nagysága már maga is eléggé megindokolja az 1881. évi III. törvénycikkkel megállapított keret kibővítését, illetve új csendőrkerületek létesítésének a szükségét; de az új csendőrkerületek létesítését a fentiekben foglaltakon kívül még az alább előadottak is indokolják.

A csendőrkerületi parancsnok személyét illető sokoldalú és felelősségteljes köteleességek – csak a legfontosabbakat emelve ki – a következők:

Az alosztályok egységes vezetése és ellenőrzése, a katonai gazdaszat és beligazgatási ügyek központi intézése, a fegyelmi, fenyítő és a bírói fensőbbeségi jog gyakorlása, a legénység szakszerű kiképzésének helyes irányítása, a legénységi állomány kiegészítéséről való gondoskodás, a közbiztonsági szolgálatnak helyes irányítása és eredményes intézése, a kerület tisztikarának és tisztis sarjadékának vezetése, nevelése és kiképzése, a katonai és testületi szellem ápolása és fejlesztése, alárendeltjeinek, különösen a tisztek és altisztek egyéni tulajdonságainak megfigyelése és ez alapon megfelelő helyen való alkalmazása, valamint kerülete mindennemű viszonyainak alapos megismerése, a mely ismereteket csakis alosztályainak – így például a (kolozsvári) I. számú csendőrkerületi parancsnokságnál: 8 szárny, 25 szakasz, 238, illetve 260 őrsnek – részben vagy egészben való beutazása által kénytelen megszerezni. Ez utazások viszont a központi vezetéstől vonják el igen gyakran hosszabb-rövidebb időre minden figyelmét. Ezen szintén csak az 1881. évi III. törvénycikkkel megállapított keretek kibővítése, illetve a meglevő alosztályoknak több csendőrkerület között leendő felosztása révén lehet csak segíteni.

Az előző pontban felsorolt köteleességek sikeres teljesítése bizonyára oly súlyos feladat, hogy annak a kerületi parancsnok, a ki e feladatot egyedül látja el, csak az esetben lesz képes eleget tenni, ha kerülete – úgy területének kiterjedése, mint alosztályainak száma és legénységének létszáma tekintetében is – nem túlságosan nagy. Erre nézve a tapasztalat azt bizonyítja, hogy egy kerületnek 1000-1000 főnyi legénységi létszáma képezi ama határt, a melyen belül a vezetés, ellenőrzés és a fegyelem fenntartása – a mi pedig a csendőrség szétszórt elhelyezésénél fogva kétszeresen súlyos feladatokkal jár – még biztos áttekintéssel egy kézben összpontosítható; ennél nagyobb kerületben azonban a parancsnoki vezetésnek teljes érvényesülését megkövetelni már nem lehet.

Tekintetbe véve tehát azt, hogy a m. kir. csendőrkerületek már jelenleg is mind túl vannak az 1000 főnyi legénységi létszámon, sőt a (kolozsvári) I. számú csendőrkerület, melynek területe az egész Királyhágón túli részekre kiterjed, már az 1600 főnyi állományt is meghaladta, teljesen indokolt annak szüksége, hogy az ország területe 6 helyett 9 csendőrkerületre osztassék fel és hogy ezen megosztás előnyében a fentebb felhozott indokokból első sorban és lehetőleg mielőbb a (kolozsvári) I. számú csendőrkerület részesüljön.

A (kolozsvári) I. számú csendőrkerület megosztása útján a VII. számú csendőrkerületi parancsnokságnak Nagy-Szeben székhellyel való mielőbbi felállítása a helyes vezetés, hathatós

ellenőrzés s fegyelem fenntartásának érdekében felül, még különösen azért is felette kívánatos, mert ezen csendőrkerületi parancsnokság első sorban a határszéli közbiztonsági és határőrizeti feladatok intenzívebb ellátására, valamint a határrendészeti teendők teljesítésére hivatott állami közegek hathatós támogatására lenne hivatva. E kettéválasztás után ugyanis – a munka a most meglévő kolozsvári és az újonnan felállítandó nagyszebeni kerületek közt megoszolván – az állam érdekeire annyira fontos határszéli közbiztonsági és határőrizeti szolgálat hatásosabban és eredményesebben lesz gyakorolható.

A másik két új parancsnokság szervezése égető szükségét ezidő szerint még nem képezvén, azok a csendőrség fokozatos fejlesztésével csak később lesznek ugyan felállítandók, de szükséges ezek felállítását már most törvényben kimondani, nehogy minden egyes új parancsnokság felállítása alkalmával újabb és újabb törvényt kellessen hozni.

A törvényjavaslat 2. §-a szerint tervezett VIII. sz. (debreczeni) és a IX. sz. (szombathelyi) csendőrkerületek székhelyül Debreczen, illetve Szombathely azért hozatik javaslatba, mert ezeket földrajzi fekvésük a felállítandó kerületek kikerekítése esetén e kerületek csendőrségi közigazgatási központjává teszik.

A jelen törvényjavaslat 3. §-ában foglalt arra az intézkedésre, illetve annak törvényben való kimondására, hogy a csendőrkerületi parancsnokságoknak területi beosztása a közbiztonsági szolgálat érdekeinek megfelelőleg rendeletileg legyen szabályozható, azért van szükség; mert a csendőrség létszámának, ennek folytán alosztályainak, a 4. § szerint való fokozatos kiegészítése alapján a fennálló szervezetben esetről-esetre változás áll be, mihez képest a területi beosztásnak is a közszolgálat érdekében nyomban meg kell történni, mi ha törvényhozási intézkedésre lenne szükség, azonnal meg nem történhetné. De másrészt annál is inkább felesleges lenne a törvényhozás tevékenységét a fokozatos kiegészítés folytán elálló minden egyes újabb területi beosztás alkalmával igénybe venni, mert a törvényjavaslat 4. §-ában foglalt intézkedés által a törvényhozásnak ellenőrzési joga nem szenved csorbát, mivel a csendőrség létszámának fokozatos kiegészítéséből, esetleg az alosztályok szaporításából előálló költségek a csendőrség évi rendes költségvetésébe lévén felveendők, a törvényhozás ezen jogát a költségvetés tárgyalása keretében teljes mértékben érvényesítheti.

A jelen törvényjavaslat alapján felállítandó nagyszebeni csendőrkerületi parancsnokság évi költsége az A) alatti kimutatás szerint 66.696 K 78 f.

Ezen költséget az által vélem fedeztetni, hogy 80 lovas csendőr gyalogosítása vitetnék keresztül. A javaslatba hozott gyalogosítás a közbiztonságra nézve semminemű káros hatással nem leend. A lovas csendőrség ugyanis a csendőrség szervezésekor első sorban is az akkortájt még fénykorát élő lovasbetyárok üzelmeinek megfékezésére rendszeresített és pedig oly vidékeken, hol a gyalogközlekedés nagy nehézségekben ütközött. Az ország közbiztonsági helyzetének javulásával azonban a múlt idők e veszélyes alakjai immár majdnem teljesen eltűntek, másrészt pedig a lakosság szaporodása, új közlekedési vonalak és eszközök létesítése folytán az ország lakatlan pusztaságai is mindinkább benépesedvén és hozzáférhetőbbekké válván, ezen vidékek közbiztonságának megvédésére és fenntartására a gyalog csendőrség ma már teljesen elégségesnek, sőt alkalmasabbnak mutatkozik, minélfogva a lovas csendőrségnek mai létszámában való megtartása nem indokolt s ez csak ott hagyandó meg, hol a terep- vagy a közbiztonsági viszonyok annak fenntartását elkerülhetetlenül szükségessé teszik.

A fentebb kimutatott 66.696 K 78 f költséggel szemben a gyalogosítandó 80 lovas csendőr után megtakarítható illetménykülönbözöt, továbbá a gyalogosítás folytán feleslegessé váló 80 ló 15%-nyi fogyatéokra eső 12 ló beszerzési költsége a B) alatti kimutatás szerint összesen 46.121 Kt tesz, mely összeget a kerületi parancsnokság évi 66.969 K 78 fnyi költségével szembeállítva, az évi költségtöbblet 20.575 K 78 ft tesz ki.

Megjegyeztetik, hogy a kerületi parancsnokság felállításából egyszersmindenkorra, tehát a felállítás évében a C) alatti kimutatás szerint 13.707 K 20 fnyi költség merül fel, mely költség azonban bőven fedezetét találja azon 52.000 Kt kitevő beszerzési költségösszegben, mely a lófogyatékokban beálló hiány fedezésére felhasználandó felesleges 80 ló után megtakarítható, sőt ezen összegben fedezetét találja az első évben a VII. csendőrkerületi parancsnokság felállításából keletkező és fennebb kimutatott 20.575 K 70 fnyi költségtöbblet is.

A fentebb kimutatott ezen csekély anyagi áldozattal az előadottak szerint üdvös eredmények lesznek elérhetők és a közbiztonsági szolgálat a követelményeknek megfelelő és végleges keretbe lesz beilleszthető.

A VIII. és IX. csendőrkerületek felállításából, az alosztályok és a legénység létszámának fokozatos szaporításából felmerülő költségek annak idején a belügyi rendes évi költségvetésekben lesznek előterjesztve és indokolva.

A törvényjavaslat 5. §-a, a törvény életbeléptetési idejének megállapításával a belügyminisztert, végrehajtásával pedig, az 1881:III.tc. rendelkezésének megfelelőleg, a belügyi és honvédelmi minisztereket bízza meg.

Kimutatás

A VII. sz. csendőrkerületi parancsnoksághoz jelenlegi rendfokozatukban beosztandó törzs- és főtisztek, továbbá őrmesterek, irodaszolgák és egyéb legénységi egyének után felmerülő rendes évi költségekről. (A táblázat közlésétől eltekintünk.)

Szentesítést nyert 1903. március 11-én. Kihirdettetett az „országos Törvénytar” 1903. március 14-én kiadott 2. számában.

1922. évi VII. törvénycikk a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról

1. § A magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség tagjainak a száma a 12,000-12,000 főt egyik testületben sem haladhatja meg. A csendőrség 12,000 főnyi létszámában legfeljebb 600 tiszt, a rendőrségében pedig legfeljebb 1500 egyenruha és fegyverviselésre jogosított fogalmazói és felügyelői karbeli tisztviselő lehet.

A detektívek, továbbá az orvosok, a számvevőségi szak és a kezelési szakalkalmazottai (irodai alkalmazottak), a díjnokok, a szolgaszemélyzet, általában a rendőrség polgári ruhás, fegyvert nem viselő alkalmazottai nem számítanak bele a 12,000 főnyi létszámba. Ezek egyenruhát egyáltalán nem viselhetnek.

A csendőrségnél az orvosok, az irodai személyzet és a számvevőségnél, valamint a gazdaszat-kezelésnél alkalmazott személyzet nem számít bele a 12,000 főnyi létszámba. Ezek nem viselhetnek sem egyenruhát, sem fegyvert.

2. § A magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség személyzetének kiegészítése önkéntes jelentkezés alapján történik.

A csendőrség tisztjeinek és a rendőrség fogalmazói és felügyelő karbeli tisztviselőinek szolgálati kötelezettsége 20 évre terjed.

Ebbe az időtartamba a katonaságnál eltöltött előzetes szolgálatból legfeljebb 10 év számítható be. A csendőrségnél és a rendőrségnél eltöltött előző szolgálat időtartama teljes egészében beszámítható.

A legénységi állományhoz tartozó egyének szolgálati kötelezettsége 6 évre terjed. Ebben a katonaságnál eltöltött előző szolgálatnak legfeljebb 3 évi tartamát lehet beszámítani. A volt katonáknak tehát, ha a katonaságnál 3 évnél hosszabb időn át szolgáltak is, 3 évi szolgálati kötelezettséget kell vállalniok, ha a csendőrséghez vagy a rendőrséghez belépnek.

Azoknak a csendőröknek és rendőröknek, akik a jelen törvény hatályba lépte idejében szolgálatban állanak, a szükséghez képest az előző bekezdések értelmében kell kiegészítő szolgálati kötelezettséget vállalniok. Azok, akik köteles szolgálati éveiknek letelte után tovább kívánnak szolgálni, szolgálatukat 1-1 évre terjedő kötelezettséggel folytathatják.

3. § Elvül szolgál, hogy azokon felül, akik szolgálati kötelezettségük letelte okából lépnek ki, a 12,000-12,000 főben megállapított létszámnak legfeljebb 1/20 része bocsájtható el évenként fegyelmi, családi vagy bármely más okból.

A létszám 1/20 részét meghaladó hiány nem pótolható újabb felvételekkel. A jelen törvény hatálybaléptétől számított 12 hónapi időtartamon belül azonban a köteles szolgálati idő letelte

előtt elbocsájthatók és az új felvételekkel pótolhatók száma elérheti a megállapított létszám 1/10 részét.

Az elbocsajtások véglegesek s az elbocsajtottaknak minden kötelezettségük megszűnik volt testületükkel szemben. Róluk sem a csendőrségnél, sem a rendőrségnél semmiféle nyilvántartás nem vezethető. Az így elbocsajtottak önkéntes jelentkezés alapján ismét felvehető. Háromévi szolgálati kötelezettséget kell vállalniok, ha előzőleg legalább három évet szolgáltak volt. Ellenkező esetben olyan időtartamra kell szolgálati kötelezettséget vállalniok, amely egész kötelezettségüket 6 évre kiegészítse.

4. § Lőfegyverül minden csendőr puskát vagy karabélyt viselhet. Azok, akik csak karddal vannak felszerelve, hadseregbeli ismétlőpisztollyal fegyverezhetők fel. Hadifegyvernek nem tekinthető rövid pisztollyal vagy revolverrel az egész személyzet felszerelhető.

5. § A rendőrség tagjai lőfegyverül pisztolyt vagy revolvert viselnek. A rendőri létszámnak 1/20 része erejéig géppisztolyok szerezhethők be.

6. § Mind a csendőrség, mind a rendőrség részére a rendszeresített létszámoknak megfelelő számú lőfegyvereken felül pótlás céljára a lőfegyverek felszerelési mennyiségének 15 százaléka tartható raktári készletben.

7. § Mind a magyar királyi állami rendőrség, mint a magyar királyi csendőrség minden tekintetben és kizárólag a magyar királyi belügyminiszternek van alárendelve.

8. § A csendőrségnél és a rendőrségnél jelenleg sorozás alapján szolgáló egyének ezeknél a testületeknél a belügyminiszter által külön rendelettel megállapítandó időpontig visszatarthatók. Ezen az időponton túl egyetlen sorozás alapján szolgáló egyén sem lehet sem a csendőrség, sem a rendőrség létszámában, hacsak nem vállal a fentiek értelmében önkéntesen szolgálati kötelezettséget.

9. § Ezt a törvényt a belügyminiszter hajtja végre.

Kihirdettetett az Országos Törvénytár 1922. február 25-én kiadott 3. számában.

1922. évi VII. törvénycikk indoklása a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról

Általános indoklás

Az 1921. évi XXXIII. Törvénycikkbe becikkelyezett békeszerződés 107. Cikke a csendőrök és rendőrök létszámát is korlátozza olyképen, hogy ez a létszám az 1913. évi állapottal szemben csak a Szövetséges és Társult Főhatalmak hozzájárulásával emelhető fel.

Minthogy az 1913. évi létszám a közbejött forradalmak s a közbiztonsági viszonyok világszerte észlelhető megrosszabbodása miatt elegendő nem volt, tárgyalások indultak meg az Ellenőrző

bizottsággal, amelyeknek során a magyar királyi állami rendőrség egyenruhát és fegyvert viselő személyzete létszámának egyelőre 16.652 főben, a magyar királyi csendőrség személyzetének pedig 18.084 főben való megállapítása iránt tétetett javaslat. A Nagykövetek Tanácsa 1921. évi november hó 16-án kelt határozatával azonban csak ahhoz járult hozzá, hogy a csendőrség és a rendőrség fegyveres személyzetének száma mindkét testületnél 12.000-12.000 főre emeltessék fel.

Ez a létszám azonban a csendőrségnek és a rendőrségnek egyenruha- és fegyverviselésre jogosult tagjait jelenti csakis; - amivel szemben az állami költségvetés magasabb számai a polgári ruhás és fel nem fegyverezhető csendőrségi és rendőrségi személyzetet is magukba foglalják, amely utóbbiakra a létszámkorlátozás nem vonatkozik.

Jóllehet a fegyveres csendőrségi és rendőrségi személyzetnek 12-12 ezer főre leszállítása a közrend és a közbiztonság fenntartását jelentékenyen megnehezíti, a békeszerződés határozványaira való tekintettel a korlátozás elfogadása elől továbbra kitérni nem lehet, s vele kapcsolatban törvénybe kell foglalni a kiegészítési módokra, a felfegyverezésre, nemkülönben a csendőrség és rendőrség alárendeltségi viszonyára vonatkozó azokat a rendelkezéseket is, amelyekről a létszámoknak az 1913. évi állapottal szemben való felemelése függővé tétetik.

Az előadottakhoz képest a békeszerződés végrehajtásának kényszerű folyományaként kell előterjesztenem ezt a törvényjavaslatot, amelynek egyes szakaszaihoz épen ezért kevés tüzetesebb indoklás szükséges. Az ennek keretében mégis kiemelhető indokaink a következők:

Részletes indoklás

Az 1.§-hoz

A csendőrség és a rendőrség egyenruhás és fegyveres létszámának korlátozásaival kapcsolatban meg kellett állapítanunk az egyenruhát és fegyvert viselő tisztek és tisztviselők legmagasabb számát is.

Viszont kifejezetten megállapítja a törvényjavaslat, hogy a rendőrhatalmi polgári ruhás alkalmazottai s egyéb személyzete, ideértve a gépkocsivezetőket, kézbesítőket, szolgákat, szóval mindazokat, akik fegyveres szolgálatot nem teljesítenek, valamint a csendőrségnek polgári ruhás alkalmazottai nem esnek a létszámbeli korlátozás alá és így reájok a kiegészítési megszorítások nem vonatkoznak.

Így lehetővé válik, hogy a csendőrség és rendőrség karhatalmi szolgálatával össze nem függő szak-, irodai- és kezelési-, valamint a detektívszolgálat akadálytalanul elláttassék. Az egyenruhaviselésnek a polgári alkalmazottaknál való eltiltása nem terjed ki a szolgák és a velük egy tekintet alá eső személyzet szokásos formaruhájára.

A 2-3. §-okhoz

Az önkéntesen vállalt szolgálati kötelezettségnek a magyar királyi honvédségre is kiterjedő elvéből következik, hogy a csendőrség és rendőrség egyenruhás és fegyveres személyzetének is önkéntesen és meghatározott időtartamra kell szolgálati kötelezettséget vállalnia. Ezek az időtartamok az Ellenőrző Bizottság kívánalmaihoz képest állapították meg. Ez a szolgálati kötelezettség nincs semmiféle vonatkozásban az állami rendőrség és a csendőrség tagjainak

végellátási igényeivel, mert aki a vállalt szolgálati kötelezettségének leteltével kilép a csendőrség vagy a rendőrség kötelékéből, nyugdíjra vagy végkielégítése csak akkor tarthat igényt, ha annak a nyugdíjtörvényben megállapított egyéb feltételei is fennforognak. Ellenkező esetben kilépése az állásáról való önkéntes lemondással egyértelmű.

A 2. és 3. §-ok egyéb rendelkezései azoknak az aggályoknak az eloszlatását célozzák, amelyek abban a tekintetben merülhetnének fel, hogy a csendőrség vagy a rendőrség által évenként nagyobb számban elbocsátott, fegyveres szolgálatra kiképzett egyének tartalékként szerepelhetnének.

Bár ezek az aggályok minden alapot nélkülöznek, mert a csendőrség és a rendőrség legénységének kiképzése kizárólag a közbiztonsági szolgálat céljait szolgálja, s túlnyomó részben a törvények és egyéb anyagi és alaki jogszabályok ismertetését s az erre vonatkozó rendszeres oktatást foglalja magában, a békeszerződésből eredő helyzet következtében a szóbanforgó rendelkezések felvétele nem volt mellőzhető.

A 4-6. §-hoz

A rendőrség és a csendőrség által viselhető lőfegyverek nemének meghatározása a békeszerződés katonai intézkedéseivel áll kapcsolatban. A szálfegyverek (kard, szurony), valamint hadi fegyvernek nem tekinthető egyéb vágó vagy ütő eszközök használatát ezek a rendelkezések nem korlátozzák.

A 7. §-hoz

Ez a § azt az elvet juttatja kifejezésre, hogy a rendőrség és a csendőrség személyzete fölött, legfelsőbb fokon kizárólag a belügyminiszter rendelkezik. Utalás ez egyszersmind a békeszerződés 107. §-ának utolsó bekezdésére, amely szerint a csendőrség és a rendőrség tagjait katonai gyakorlatban való részvétel céljából összevonni nem szabad. Nem szűnnek meg azonban a vonatkozó törvényeknek és szolgálati szabályzatoknak egyéb intézkedései, nem változik tehát az a viszony sem, amely a csendőrség és a vármegyei közigazgatási hatóságok közt eddig fennállott.

A 8. §-hoz

A létszámkiegészítés nehézségei miatt ezidőszere a csendőrséghez és a rendőrséghez a véderőtörvény alapján besorozott és szolgálatra kötelezett egyének is be vannak osztva. A magyar királyi honvédségről szóló 1921:XLIX. Törvénycikk a fegyveres erőre nézve is az önkéntes jelentkezés alapján való kiegészítés elvét fogadván el, a rendőrség és a csendőrség kötelékében nem maradhatnak meg továbbá olyan egyének, akik a szolgálati kötelezettséget nem önként vállalják. Mindazonáltal elbocsátásuk csak a lehetőséghez képest történhetik. Ezért rendeli a javaslat, hogy elbocsátásuk időpontját a belügyminiszter állapítja meg.

A 9. §-hoz

Ez a szakasz a végrehajtására vonatkozó szokásos zárórendelkezést foglalja magában. Ezek után kérem a t. Nemzetgyűlést, hogy a m. kir. állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló törvényjavaslatot a békeszerződésből folyó kötelezettségekre, valamint az annak végrehajtása

során kiterjesztő magyarázat útján támasztott, de jelenlegi helyzetünkben helytálló jogi érveink dacára meg nem tagadható kívánságokra való tekintettel elfogadni méltóztassék.

Forrás: *Nemzetgyűlési Irományok* 1920/22., XIII. kötet 128-130. oldal, irományszám: 430.

1931. évi III. törvénycikk a honvédség, vámórség, folyamórség és csendőrség kötelékében szolgálatot teljesített legénységi állományú egyéneknek a köz- és magánszolgálatban alkalmazásáról

1. § A honvédség, vámórség, folyamórség és csendőrség, kötelékében szolgált legénységi állományú egyének a következő rendelkezésekben meghatározott módozatok szerint igényt szereznek a közszolgálatban, valamint magánszolgálatokban való alkalmazásra, feltéve, hogy erre testileg és szellemileg alkalmasak, jól vannak minősítve és az állás elnyeréséhez megállapított szakképzettséggel rendelkeznek.

2. § Az első §-ban meghatározott igényt az érdekeltek megszerzik, ha azt egyébként valamely elvállalt szolgálati kötelezettségük nem akadályozza:

1. altiszti, valamint az ezekkel egy tekintet alá eső állásokra 6 évi tényleges szolgálati idő eltöltése után,

2. állami rendszerű kezelői, az állami üzemeknél és közforgalmú vasúti vállalatoknál a segédtishti, valamint az ezekkel egy tekintet alá eső állásokra 6 évi tényleges szolgálati idő eltöltése után és a középiskola IV. osztályának sikeres elvégzése esetén, végül 3. az e törvény alá eső és az irodakezelési szakhoz tartozó tisztviselői állásokra, 12 évi tényleges szolgálati idő eltöltése után és ugyancsak a középiskola IV. osztályának elvégzése esetén.

3. § Az alkalmazásra való igény (1. §), tekintet nélkül a szolgálati idő tartamára (2. §), megilleti az e törvény alá eső bármely állásra azokat, akik az ellenség előtt vagy a szolgálat teljesítése közben vagy azzal szoros kapcsolatban, önhibájukon kívül szenvedett sérülés folytán katonai (vámórségi folyamórségi, csendőrségi) szolgálat teljesítésére a törvény életbeléptetése után alkalmatlanná váltak.

Különös méltánylást érdemlő esetekben ugyanez az igény kivételesen elismerhető a három évet már szolgált oly egyéneknél is, akik a törvény életbelépése után minden kétséget kizárólag a katonai vagy a közbiztonsági szolgálat teljesítésének közvetlen folyományaképpen más módon lettek önhibájukon kívül katonai (vámórségi, folyamórségi, és csendőrségi) szolgálat teljesítésére alkalmatlanná. Az a körülmény, hogy az érdekelt részesül-e sérülési pótdíjban vagy nem, az igény elismerését nem érinti.

4. § Az előző rendelkezések szerint igényjogosultak az e törvényen alapuló igényük elismeréséről kérelmükre igazolványt kapnak. Az igazolványban fel kell tüntetni azt, hogy az milyen jogcímen (2. § 1., 2. vagy 3. pont, illetőleg a 3. § alapján) állítatik ki és hogy az igazolvány:

1. csupán altiszti, valamint az ezekkel egy tekintet alá eső állásokon, vagy

2. bármely fenntartott tisztviselői, kezelői (üzemi segédtishti) állásokon való alkalmazásra is jogosít.

Tisztviselői, kezelői (üzemi segédtishti) alkalmazásra is jogosító igazolványt csak azok kaphatnak, akik egész egyéniségüket tekintve ily állás betöltésére általában alkalmasnak látszanak. Ha az érdekeltek a tisztviselői, kezelői (üzemi segédtishti) állásokra való alkalmasságot a jelen szakasz második bekezdésének 1. pontjában meghatározott igazolvánnyal

történt ellátás után, de még valamely fenntartott állás elnyerése előtt szerzik meg vagy igazolják kérelmükre megkapják az ily állásokra is jogosító igazolványt, azonban csak akkor, ha a 2. § 2. és 3. pontjában, vagy a 3. §-ban megállapított feltételeknek is megfelelnek.

Az e törvényen alapuló igény elismerését tanúsító igazolvánnyal az igényjogosultakat az érdekelt miniszter látja el és az az igazolvánnyal ellátottakat mindaddig, amíg az igazolványuk érvénye meg nem szűnik, mint »igazolványos«-okat külön jegyzékben nyilvántartja.

5. § Az igazolványosok részére a 6. § rendelkezéseinek megfelelően fenntartatnak:

1. az altiszti, valamint az ezekkel egy tekintet alá eső állások (2. § 1. pont);

2. az irodai és kezelési szakhoz tartozó tisztviselői állások, valamint az állami rendszerű kezelői (üzemi segédtszti) állások (2. § 2. és 3. pont).

Mindezek az állások (1. és 2. pont):

a) a minisztériumoknál, a m. kir. legfőbb állami számvevőszéknél, a m. kir. bíróságoknál, a m. kir. közigazgatási bíróságnál, valamint a minisztériumok hatósága alá tartozó minden állami hatóságnál, hivatalnál, tanintézetnél, egyéb intézetnél, vállalatnál és üzemnél, továbbá a kormány kezelése alatt álló közalapoknál és közalapítványoknál;

b) a törvényhatóságoknál, továbbá a megyei városoknál, községeknél, valamint az általuk egészben vagy részben fenntartott, igazgatott vagy kezelt tanintézeteknél, egyéb intézeteknél, vállalatoknál, üzemeknél, alapoknál és alapítványoknál, és pedig tekintet nélkül arra, hogy az illető állások mily módon töltenek be, ha évi fizetéssel javadalmazottak és nyugdíjigénnyel vannak egybekötve;

c) az olyan nem állami tanintézeteknél, általában az olyan intézeteknél, amelyeket az állam külön törvényes rendelkezések alapján létesített vagy tart felügyelete alatt;

d) a nyilvánossági jellegű és nem csupán magánosok által fenntartott tanintézeteknél akkor is, ha nem esnek az a), b) pontok alá;

e) az állami felügyelet alatt álló alapítványokból fenntartott tanintézeteknél és egyéb intézeteknél, amennyiben ez az alapítólevél rendelkezéseivel összefér;

f) a közforgalmú vasúti vállalatoknál és az állam által engedélyezett vagy szabadalmazott bármely szárazföldi, vízi és légi közforgalmú közlekedési vállalatnál, amennyiben őket erre az engedélyokirat kötelezi;

g) az ügyvédi, közjegyzői, mérnöki, mezőgazdasági, kereskedelmi és iparkamaráknál, a törvény által alkotott más testületeknél, a vízszabályozó, ármentesítő, belvízlecsapoló társulatoknál és általában azoknál a társulatoknál és más jogi személyeknél, amelyeknek szervezetét törvény állapítja meg.

A gyakornoki állások, továbbá a napidíjas (havidíjas) és napibéres (havibéres) alkalmazások nem tartoznak a fenntartott állások közé.

6. § Az 5. § 1. pontjában említett állások közül azoknak az állásoknak a fele részét, amelyek valamely munkakörben, mint kezdő állások vannak rendszeresítve, az 5. § 2. pontjában említett állások közül pedig az illető szakra nézve a legalacsonyabb fizetési osztályban rendszeresített állásoknak, valamint a kezelői (üzemi segédtiszi) állásoknak (2. § 2. pont) a fele részét kell az igazolványosok részére fenntartott állásoknak tekinteni.

Az igazolványosok igénye kiterjed:

1. valamely fenntartott állásnak véglegesen vagy ideiglenes minőségben való elnyerésére;
2. a megkövetelt gyakorlati próbaszolgálat teljesítésének vagy megkövetelt tanfolyam látogatásának megengedésére, de ily engedély rendszerint csak egy esetben adható.

Oly állásokra, amelyek az érvényben lévő szabályok szerint ideiglenesen töltetnek be, igazolványosok is ideiglenes minőségben alkalmazhatók.

Abból a célból, hogy az 1. bekezdés szerint fenntartott állások az igazolványosok részére minden körülmények között biztosíttassanak, az 5. §-ban említett magasabb állásoknak a fele részét csak úgy lehet betölteni, hogy a betöltés következtében ugyanannál a szolgálati ágnál a legalacsonyabb fizetési osztályba, illetőleg a kezdő altiszti csoportba tartozó oly állás jusson üresedésbe, amelyet az igazolványosok is elnyerhetnek.

Abban az esetben, ha az 5. §-ban említett magasabb állás előléptetéssel nem volna betölthető, akkor az ily állást is pályázat útján s ennek a törvénynek a rendelkezései szerint kell betölteni.

A fenntartott állások betöltésénél az álláshoz megkívánt alkalmassággal bíró igazolványosokat a gyakornokok, a kezelők, a napidíjas (havidíjas) és napibéres (havibéres) alkalmazottak meg nem előzhetik.

Azokat az állásokat, amelyekből a felerészt az igazolványosoknak kell fenntartani, felváltva, vagyis egyszer igazolványossal, egyszer más pályázóval kell betölteni.

7. § Vállalatoknak engedélyezése, állami biztosítása vagy segélyezése, továbbá hosszabb időre terjedő nagyobb közszállításokban való részesítése alkalmával, úgyszintén az oly esetekben is, amidőn vállalatoknak az állammal törvényhatósággal, megyei várossal vagy községgel kötött szerződésük értelmében üzemükre nézve kizárólagosság biztosíttatik, az 5. § *e*) és *f*) pontja alá nem tartozó vállalatokra is ki lehet mondani a fenntartandó állások megjelölése mellett azt, hogy rájuk a törvény rendelkezései kiterjednek.

Hasonló feltételek mellett ugyanezt ki lehet mondani oly külföldi vállalatokra is, amelyek az országban külön képviseletet tartanak és szélesebb körű üzletet folytatnak.

8. § Mindazokat az állásokat, amelyek az e törvény alá eső állások közül, mint fenntartottak tekintetbe jönnek, az illetékes miniszter (legfőbb állami számvevőszék) az érdekelt miniszterrel egyetértőleg állapítja meg és kimutatásban teszi közzé. A kimutatás ebben a tekintetben időről-időre ugyancsak egyetértőleg módosítható.

A kimutatásnak tartalmaznia kell a fenntartott állások megnevezését, valamint az azok elnyerésére nézve az igazolványosoktól megkövetelhető összes feltételeket, ideértve a korhatárt is.

Az igazolványosoktól megkövetelhető feltételeket az első bekezdés szerint annak a figyelembevételével mellett kell megállapítani, hogy a fenntartott állásoknak igazolványosokkal való betöltésénél lehet-e és mennyiben enyhíteni az ily állások elnyeréséhez törvényben, rendeletben vagy önkormányzati szabályrendeletben megszabott általános feltételeket. Viszont meg kell állapítani azt is, hogy az egyes állásokhoz nem szükségesek-e olyan különleges feltételek, amelyek az igazolványosok alkalmazását kizárják.

A kimutatást az érdekelt miniszter nyilvántartja. E célból az e törvény rendelkezései alá tartozó minden olyan új állásnak rendszeresítését, amely eddig a kimutatásban nem szerepelt, esetről-estetre az érdekelt miniszternek tudomására kell juttatni. Ugyancsak közölni kell a kimutatásban felvett valamely állásnak megszüntetését is.

Az állások elnyeréséhez az igazolványosoktól megkövetelhető új feltételek megállapítása, vagy a már meglévő feltételeknek megváltoztatása csak az érdekelt miniszterrel egyetértőleg történhetik.

A kimutatás mindennemű módosítását az érdekelt miniszter időről-időre közzéteszi. Az állások elnyeréséhez az igazolványosoktól nem lehet megkívánni olyan feltételeket, amelyeket a kimutatás nem tartalmaz.

9. § Azokat a fenntartott állásokat, amelyek közvetlenül elnyerhetők, pályázat útján kell betölteni.

Ha az ilyen állás betöltésre kerül, köteles az, aki az állás betöltésére jogosult, megfelelő határidő kitűzése mellett a vonatkozó pályázatnak hivatalos kihirdetése iránt intézkedni és erről az érdekelt minisztert a pályázatnak részéről is leendő közzététele céljából egyidejűleg értesíteni.

A pályázati hirdetményeket oly időben kell az érdekelt miniszternek megküldeni, hogy azok beérkezésétől a pályázat határidejének lejártáig legalább 30 nap álljon rendelkezésre. Indokolt esetben a pályázati határidő megrövidíthető.

10. § Az igazolványosok alkalmazásukat a pályázatban megjelölt, - a gyakorlati próbaszolgálatnak vagy tanfolyam látogatásának megengedését pedig az annak engedélyezésére hivatott hatóságnál, hivatalnál, intézetnél, vállalatnál, üzemnél vagy érdekképviselőnél kérhetik. Az igényjogosultságot az igazolvány bizonyítja. A testi alkalmasságot és szellemi épséget valamint az elnyerni óhajtott állásra nézve netán megállapított különös követelményeket vagy gyakorlati képességeket (8. és 9. §) külön kell igazolni, az okirati igazolások hiteles másolatok útján is történhetnek. Kizárólag a jelen törvényen alapuló igények érvényesítésénél használt okiratmásolatok hitelességét az érdekelt előljáró parancsnokság is igazolhatja.

11. § Ha valamely állami hatóság, közhivatal, közintézmény, közintézet, hatósági vállalat vagy közüzem az 5. és 6., illetőleg 20. § értelmében fenntartott állást igényjogosult pályázó

mellőzésével kíván betölteni, erről az érdekelt minisztert a mellőzés okának közlésével értesíti. Az érdekelt miniszter a mellőzés miatt az értesítés beérkezésétől számított 15 nap alatt az illetékes miniszternél felszólalhat; ha az illetékes miniszter a felszólalásnak nem ad helyet, az érdekelt miniszter az ügyet döntés végett a minisztertanács elé terjesztheti.

Ha az érdekelt miniszter a kinevezés ellen 15 nap alatt nem szólal fel, vagy felszólal ugyan, de a minisztertanács megállapítja, hogy az igényjogosult pályázó mellőzése nem ütközik törvénybe, az állás betöltése tárgyában az igényjogosult pályázó figyelembevétele nélkül lehet határozni.

Az érdekelt minisztert illető felszólalás határidejének eltelte előtt vagy felszólalás esetében a minisztertanács döntéséig az állást nem igényjogosulttal betölteni nem szabad.

Egyébként minden hatóság, hivatal, intézet, intézmény, vállalat, üzem vagy érdekképviselő, ha fenntartott állást tölt be, az érdekelt minisztert értesíti arról, hogy az állást kivel töltötte be, pályázott-e igényjogosult, és ha pályázat nem íratott ki, ez mi okból történt.

12. § 1. Az állami vagy az államival egyenlőnek tekintendő, vagy azzal az érvényben álló jogszabályok szerint a nyugellátás szempontjából viszonyosságban álló szolgálatba a jelen törvény szerint fenntartott állásra kinevezett igazolványosnak a honvédségnél, vámőrségnél, folyamőrségnél vagy csendőrségnél tényleges minőségben töltött mindazt a szolgálati idejét, amelynek alapján az igazolványos a mindenkor érvényben álló ellátási törvény vagy szabályzat szerint a katonai nyugellátásra vagy végkielégítésre már igényt szerzett, a nyugellátás szempontjából be kell számítani abban az esetben, ha az igazolványosnak a honvédség, vámőrség, folyamőrség vagy csendőrség kötelékéből történt elbocsátása és az újabb alkalmazása között öt esztendő még nem telt el.

2. A honvédségnek, vámőrségnek, folyamőrségnek vagy csendőrségnek nyugállományából a jelen törvény szerint fenntartott állásra kinevezett igazolványosnak a nyugdíjazott állapotban töltött ideje a nyugellátás szempontjából nem számítható be, de a szolgálat folytonossága szempontjából nem tekinthető megszakításnak.

3. A jelen törvény szerint fenntartott állásra kinevezett igazolványosnak azt a szolgálati idejét, amely után végkielégítésben részesült, a nyugellátás szempontjából - az 1. bekezdésben meghatározott feltételek fennforgása esetén is - csak akkor lehet beszámítani, ha az igazolványos a felvett végkielégítést a fenntartott állásra történt kinevezésétől számított 90 napon belül teljes összegében visszatéríti.

4. Ha a jelen törvény szerint fenntartott állásra olyan igazolványos neveztetik ki, aki a megelőző állása után részére folyósított állandó ellátást (nyugdíjat) egy összegben megváltotta, az a szolgálati idő, amely után részére a megváltott nyugellátás (nyugdíj) megállapított beszámítás tárgya akkor sem lehet, ha e megváltási összeget hajlandó lenne visszatéríteni.

5. Ha az igazolványos nem a nyugdíjazott állapotból neveztetik ki a jelen törvény szerint fenntartott állásra, újabb alkalmazása után - az 1. és 3. bekezdésben megkívtatott feltételek fennforgása esetén is - csak akkor tarthat ellátásra (nyugdíjra vagy végkielégítésre) igényt, ha az újabb alkalmazásban legalább öt évig teljesített megszakítás nélkül tényleges szolgálatot.

6. Ha a jelen törvény szerint fenntartott állásra kinevezett igazolványos - mielőtt ellátásra (nyugdíjra, végkielégítésre) az 5. bekezdés szerint igényt szerezhettek volna - a szolgálat kötelékéből bármi okból kiválik, a korábbi állása után folyósított, de a 3. bekezdés értelmében általa visszafizetett végkielégítést részére újból ki kell adni.

7. Az állami szolgálattal a nyugellátás szempontjából viszonyosságban álló szolgálatba kinevezett igazolványostól az előző szolgálatban eltöltött idő beszámításáért utánfizetést, illetőleg járulékoknak utólagos befizetését követelni nem lehet.

8. Az 5. és 6. bekezdésben foglalt rendelkezések a fenntartott állásra kinevezett igazolványosnak özvegyére (árváira) nézve nem nyerhetnek alkalmazást és amennyiben az 1. bekezdésben megkívánt feltételek fennforognak az özvegyi nyugdíjra (végkielégítésre) való igényjogosultság tekintetében az elhalt igazolványosnak a jelen törvény szerint fenntartott állásra mindenkor érvényben álló ellátási jogszabályok irányadók.

13. § 1. Az 5. § 2. bekezdésének a) és b) pontjai alatt felsorolt hatóságokhoz, hivatalokhoz, intézetekhez, vállalatokhoz és üzemekhez, az irodai vagy kezelési szakhoz tartozó tisztviselői állásra kinevezett (megválasztott, alkalmazott) igazolványos erre az állásra rendszeresített legalsóbb fizetési osztálynak legalacsonyabb fizetési fokozatára megállapított illetményekre bír igénnyel.

2. Az állami rendszerű kezelői vagy altiszti állásra kinevezett igazolványosnak kezelői vagy altiszti minőségben járó fizetésének megállapításánál a honvédségnél, vámőrségnél, folyamőrségnél vagy csendőrségnél eltöltött tényleges szolgálati időnek 3 évet meghaladó részét kezelői (altiszti) minőségben eltöltött szolgálati időnek kell tekinteni.

3. A nem állami rendszerű segédtszti vagy altiszti csoportba tartozó állásra kinevezett igazolványosnak új állásban járó fizetésének megállapításánál a honvédségnél, vámőrségnél, folyamőrségnél vagy csendőrségnél eltöltött tényleges szolgálati időnek felét az említett minőségben eltöltöttnek kell tekinteni azzal a korlátozással azonban, hogy az igazolványos az említett szolgálati idő alapján a segédtszti (altiszti) Csoporton belül nem sorozható olyan fizetési fokozatba, amelybe a nem igazolványos is Csak külön előléptetéssel juthat.

4. Az illetményeknek a 2. és 3. bekezdés alapján történő megállapítása a ranghelyre nincsen kihatással.

14. § Azt, hogy a 12. és 13. §-okban meghatározott rendelkezések mennyiben nyerhetnek alkalmazást az 5. § 2. bekezdésének c), d), e), f) és g) pontjaiban felsorolt tanintézeteknél, egyéb intézeteknél, vállalatoknál, üzemeknél vagy érdekképviselőknél alkalmazott igazolványosokra, a m. kir. minisztérium rendeleti úton fogja szabályozni.

15. § Az, ki büntett, továbbá az állam vagy a társadalmi rend ellen irányuló vagy nyereségvágyból elkövetett vagy közszemérmert sértő vétség miatt jogerősen elítéltetett, avagy jogerős bírói ítélettel rangvesztésre (lefokozásra, elbocsátásra), hivatalvesztésre vagy viselt hivatalának vagy állásának elvesztésére ítéltetett, illetőleg olyan büntetendő cselekmény miatt

ítéltetett el jogerősen szabadságvesztés büntetésre, amellyel a közhivatalnak vagy szolgálatnak elvesztése, mint törvény szerint következő hatály, van egybekötve, avagy az 5. § második bekezdésének *a)*, *b)* és *f)* pontjai alá eső hatóságok, hivatalok, intézetek és vállalatok szolgálatának kötelékéből jogerős fegyelmi határozat alapján büntetésképpen elbocsáttatott, ki van zárva az igazolvánnyal való ellátásból, abban az esetben pedig, ha az elítélés vagy az említett szolgálatokból történt elbocsátás az igazolvánnyal való ellátás után következett be vagy jutott tudomásra: az igazolványtól megfosztatik.

Ha azonban az elítéltetés 1931. február hó 1-e előtt az 1855. évi katonai büntetőjogszabályok alapján olyan büntett miatt történt, amely becsületsorbulással nem jár s a fent említett egyéb gátló körülmények nem forognak fenn, az érdekelt miniszter az illetőt kivételesen igazolvánnyal elláthatja illetőleg az igazolványt birtokában meghagyhatja.

16. § Az igazolvánnyal való ellátásra az igény megszűnik, illetőleg az igazolvány érvényét veszti:

1. A magyar állampolgárság elvesztése esetén.
2. Az igényjogosultságról való önkéntes lemondással.
3. A 45. életév betöltésével.
4. Valamely fenntartott altiszti állásnak az 5. § alá eső hatóságoknál hivataloknál, intézeteknél, vállalatoknál, üzemeknél és érdekképviselőknél végleges minőségben történt elnyerésével azoknál, akiknek igazolványa csupán az altiszti állásokon való alkalmazásra jogosít (4. § 2. bekezdés 1. pontja).
5. Valamely fenntartott tisztviselői, kezelői (üzemi segédtszti) állásnak (4. § 2. bekezdés 2. pont) ugyancsak az 5. § alá eső hatóságoknál, hivataloknál, intézeteknél, vállalatoknál, üzemeknél és érdekképviselőknél végleges minőségben történt elnyerésével.
6. Ha az igazolványos a kinevezést alapos ok nélkül nem fogadja el.
7. A katonai bünvádi eljáráson kívül történt lefokozás következtében.
8. Az igazolványnak a jó minősítés (1. §) elvesztése folytán történt elvonása következtében.

Az igazolványnak a 6., 7. és 8. pont értelmében való elvonását az érdekelt miniszter (4. § utolsó bekezdés) mondja ki.

Az első bekezdés 7. és 8. pontjában említett esetekben az igazolványt csak akkor lehet újból kiállítani, ha az érdekelt a lefokozás tekintetében hozott, illetőleg az igazolvány visszavonását kimondó jogerős határozat keltétől számítva legalább két évet szolgált és a két év elteltével az igazolvány kiállítására nézve a jelen törvényben előírt egyéb feltételeknek megfelel.

17. § Az e törvény értelmében kiállítandó igazolványok, valamint az igazolványosok részéről a törvény alapján benyújtott mindazok a folyamodványok, amelyek fenntartott állások elnyerésére, gyakorlati próbaszolgálat teljesítésének, próbaképpen való alkalmazásnak engedélyezésére vagy valamely tanfolyamra való felvételre irányulnak, illetékmentesek. A beadványhoz eredetiben vagy másolatban csatolt összes mellékletek, nemkülönben az előbb említett folyamodványoknak és azok mellékleteinek mindennemű hitelesítései, hacsak az e törvényen alapuló igények érvényesítésére használatnák, szintén illetékmentesek.

18. § E törvény hatálybalépésével az 1873: VII. tc. hatályát veszti, azonban az annak alapján szerzett igények és igazolmányok érvényben maradnak. Az alkalmazást illetőleg azonban ezekre is ennek a törvénynek a rendelkezései irányadók.

19. § A csendőrség és rendőrség legénységi állományába csakis katonai kiképzést nyert egyének vehetők fel.

Amennyiben a csendőrség és rendőrség létszáma így nem lenne kiegészíthető, e célból oda a honvédelmi miniszter hozzájárulásával más egyének is felvehetők. Ez a rendelkezés az érdekelteknek e törvényen alapuló egyéb igényét nem érinti.

20. § A törvény 5. §-a szerint fenntartott, - de az igazolványosok által meg nem pályázott állásokra - valamint a fenn nem tartott állásokra pályázók közül egyenlő feltételek mellett elsőbbség illeti meg, a viselt katonai rendfokozatra való tekintet nélkül, a vitézi rend tagjait, valamint mindazokat, akik az 1914-18. évi világháború alatt harc vonalbeli katonai szolgálatot teljesítettek vagy, ebből a szolgálatukból kifolyólag rokkantakká váltak.

21. § Az igazolványosoknak ebben a törvényben biztosított igénye a törvény életbelépésétől számított két éven belül nem érvényesíthető az állami, törvényhatósági, megyei, városi, községi hivatalnál, intézetnél, intézménynél, vállalatnál, üzemnél tényleg alkalmazott gyakornokokkal, kezelőkkel, napidíjasokkal (havidíjasokkal), napibéresekkkel (havibéresekkkel) szemben, akik a törvény életbelépése idején legalább 6, illetőleg 12 évet kifogástalanul már eltöltöttek.

22. § A létszámcsökkentés folytán végelbánás alá vont közszolgálati alkalmazottaknak az 1923: XXXV. tc.-ben biztosított az a joga, hogy ha újból alkalmazásukat kérik, minden más pályázót megelőznek, az e törvényen alapuló igényjogosultságot nem korlátozza.

23. § Ha a jelen törvény 7. §-a értelmében kötelezett vállalat a fenntartott állások betöltésénél a jelen törvény rendelkezéseit figyelmen kívül hagyja, úgy az illető állásra pályázott igényjogosult, valamint az érdekelt miniszter, amennyiben pedig az állás pályázat hirdetésének mellőzésével töltetett volna be, ezenkívül bármelyik igényjogosult is attól a naptól számított 15. napon belül, amikor a fenntartott állás betöltése közhírré tétetett, vagy ennek híján tudomására jutott, felszólalással élhet annál a miniszternél, akinek felügyeleti hatáskörébe tartozik az a jogosítvány (gazdasági előny nyújtás), melynek elnyerése a 7. § alapján való kötelezés indokául szolgált. Ez az illetékes miniszter az érdekelt miniszter véleményét meghallgatja és a szükséghez képest a vállalat intézkedését megsemmisítheti és az állásnak a jelen törvény rendelkezéseinek figyelembevételével való betöltését rendelheti el.

Az előbbi bekezdés rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni akkor is, ha az 5. § 2. bekezdésének d)-g) betűi alatt megjelölt valamely állás e törvény rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyásával töltetett be.

Az illetékes miniszternek felügyeleti hatáskörében hozott határozata ellen, ennek kézbesítésétől számított 15 nap alatt, a közigazgatási bíróság előtti panasznak van helye. A panasz jogával úgy az állás betöltése miatt felszólalt igényjogosult és az érdekelt miniszter, valamint az illető

magánvállalat is élhet. A panaszt az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megfelelő módon kell benyújtani.

A panasz tárgyául szolgáló állás betöltésétől számított félév elteltével panasz benyújtásának többé helye nincs.

Ha a m. kir. közigazgatási bíróság a panasznak helyt ad, az alkalmazást megsemmisíti és új pályázat kiírását rendeli el.

Az alkalmazás megsemmisítése folytán az érdekeltnek - amennyiben közsolgálati alkalmazott volt - csak azokra a jogokra van igénye, amelyek őt előbbi állásában megillették.

24. § Ez a törvény kihirdetése napján lép hatályba és azt a honvédelmi miniszter az egyes fegyveres őrtestületek szerint érintett belügy- és pénzügyminiszterrel együtt hajtja végre.

1936. évi VIII. törvénycikk rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről

1. § A m. kir. belügyminiszter,

1. a rendőrlegénység tényleges szolgálatot teljesítő tagjainak hozzátartozói,
2. a rendőr- és a csendőrlegénység nyugállományú tagjai és ezek hozzátartozói, valamint
3. a tényleges szolgálatban vagy a nyugállományban elhalt rendőr- és csendőrlegénységi tagok ellátásban részesülő hozzátartozói részére a gyógykezelési költségeik fedezése céljából betegsegélyezési alapokat létesít és erre a célra a rendőrlegénységnek, valamint az alap szolgáltatásaira a 2. és 3. pont értelmében jogosultaknak készpénzjárandóságaiából 2%-ot meg nem haladó járulék levonását rendelheti el.

2. § A belügyminiszter állapítja meg azt, hogy az 1. § rendelkezései a jogosultakra milyen sorrendben terjednek ki. Az alapok által nyújtandó szolgáltatások mértékét, az igénybevétel módját és feltételeit a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg szabályozza.

3. § Ez a törvény a kihirdetés napján lép hatályba. Végrehajtásáról a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg gondoskodik.

Megjelent az Országos Törvénytár 1936. évi május hó 19-én kiadott 5-ik számában.

1936. évi VIII. törvénycikk indoklása rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről

Általános indoklás

Jelen javaslat a betegség esetére leghiányosabban ellátott két kategóriának: a rendőr- és csendőrlegénységnek betegségi ellátását kívánja a lehetőséghez képest rendezni abban a vonatkozásban, amelyben az szabályozva eddig nem volt. A rendőrlegénységnek és a csendőrlegénységnek betegség esetén való jelenlegi ellátása a következő:

A m. kir. rendőrség személyzetének tagjai – a rendőrlegénység kivételével – az Országos Tisztviselői Betegellátási Alap (OTBA) kötelékébe tartoznak. A rendőrlegénység tényleges szolgálatban álló tagjai betegség esetén, saját személyüket illetően, ingyenes orvosi kezelésben és kórházi ellátásban részesülnek. Nem történt azonban gondoskodás betegség esetén a rendőrlegénység tényleges szolgálatban álló tagjainak családtagjairól – a feleségről és gyermekről – úgyszintén a rendőrlegénység nyugállományban levő tagjainak és ezek hozzátartozóinak betegség esetére való ellátásáról. Végül nem részesülnek semmiféle támogatásban az elhunyt rendőrlegénység tényleges vagy nyugállományban elhalt tagjainak ellátásban részesülő hozzátartozói sem.

A csendőrlegénység tényleges szolgálatban álló tagjainak úgyszintén ezek hozzátartozóinak betegség esetén való ellátásáról a katonai kórházakban történik gondoskodás. Nincs azonban gondoskodás betegség esetén a csendőrlegénység nyugállományú tagjairól és ezeknek, valamint a tényleges vagy nyugállományban elhalt csendőrlegénységi tagok hozzátartozóinak betegség esetére történő ellátásáról. Ez utóbbi tekintetben a helyzet jelenleg az, hogy míg a honvédség

nyugállományú legénységi tagjai és ezek hozzátartozói a katonai kórházban fejenként és naponként igen mérsékelt ápolási költséget (50 f) fizetnek, addig a csendőrség nyugállományú legénységi tagjai saját személyük után napi 2 pengőt, családtagjaik után pedig 3 pengőt kötelesek fizetni, sok esetben tehát többet, mint amekkora havi nyugdíjuknak egy napra eső összege. A betegség esetére való gondoskodás tehát ezeknél az egyéneknél is elodázhatatlan.

Az említett kategóriáknak betegség esetén való ellátása a végzett számítások alapján olyképp látszik biztosíthatónak, ha a belügyminiszter – az 1921. évi XLVI. Tc. 1.§-a (7) bekezdésében foglalt rendelkezés mintájára – felhatalmazást kap arra, hogy a költségek fedezésére betegellátási alapot létesítsen és e célból a rendőrlegénységnek, valamint az igényjogosultaknak készpénzjárandóságából járulék levonását rendelhesse el. A törvényjavaslattal létesíteni kívánt alapok több mint 30,000 ember részére fognak betegség esetén számbavehető támogatást biztosítani.

Részletes indoklás

Az 1. §-hoz

Az 1.§ meghatározza azokat a kategóriákat, amelyek tagjai betegség esetén támogatásban részesítendőek, kimondja a betegsegélyezési alapok létesítését és végül felhatalmazza a belügyminisztert, hogy az alapok szolgáltatásaira jogosultak készpénzjárandóságaiból maximálisan 2% járulék levonását rendelhesse el.

A javaslat az alapok szolgáltatásaira jogosultak megjelölésénél a „rendőrlegénység” és „csendőrlégénység” kifejezéseket használja. A „csendőrlégénység” kifejezés hivatalosan is használatos és általánosan elfogadott, hogy annak fogalmi köre az alhadnagyi, tiszthelyettesi, törzsőrmesteri, őrmesteri és csendőri állást betöltő egyéneket foglalja magában. A „rendőrlegénység” kifejezés azonban értelmezésre szorul, noha ez a kifejezés a 1929:XIV. törvénycikk révén már törvényeink szóhasználatába is bevezetést nyert.

Félreértések elkerülése végett megemlítem tehát, hogy a „rendőrlegénység” fogalma alatt az alhadnagyi, a felügyelőhelyettesi, a főtörzsőrmesteri, törzsőrmesteri, őrmesteri és rendőri állást betöltő egyének összességét kell érteni.

A 2. §-hoz

Az 1. §-ban kapott felhatalmazás alapján létesítendő betegsegélyezési alapok csak későbbi idő múlva fognak olyan összeggel rendelkezni, mely betegség esetén valamennyi szóbanlevő kategória támogatását lehetővé teszi. Épp ezért szükséges olyan rendelkezés felvétele, mely a belügyminiszter számára lehetővé teszi az igényjogosultság kategóriánkénti megállapítását, valamint a szolgáltatások mérvének az állásához mérten történő szabályozását.